

Mukəddəs Kitab

Injil 5-qism

«Rosullarning
paaliyatlari»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Injil 5-kisim

«Rosullarning paaliyatlari»

Kirix söz

«Rosullarning Paaliyatlari»ning muallipi rosul Pawlusning yekın h  mrahi boloyan tewip Lu  a idi. Kitabning namidin k  r  n  p turiduki, bu kitabni M  sihning   rxk   k  t  r  l  p   zig   etikəd baoloyanlaroy   M  k  dd  s Rohni   w  tkinidin tartip d  sl  pki jamaətning ottuz naqq   yillik musapisioloy   boloyan tarihidin tallanma, deyixkə bolidu. Uningda hux h  w  rning awwalki tarkitilix yoli w   jamaətning   s  p kengiyix j  ryani hatirilinidu.

Injil «Lu  a»oy   kirix sezimidd  , «Lu  a»ning w   «Rosullarning paaliyatlari»ning hər ikkisi Lu  a təripidin yeziloyan, bu ikki kitab əməliyəttə bir izqil tarihtur, d  p k  rs  tk  niduk. «Rosullarning paaliyatlari» (ikkinqi kitab)ning bexida biz munu sezl  rni o  quymiz: —

«I h  rm  tlik Te’ofilos, mən d  sl  p yazoyan bayan   ysa   zi tallioyan rosullaroy   M  k  dd  s Roh   rkilik   mlr  rni tapxurup asmanoy   kətürülgən küngiqə boloyan uning barlik əməlliri h  m barlik təlim berixlirining baxlanmisi tooyrisida idi».

Birinqi bayan («Lu  a») **«asmanoy   kətürülgən küngiqə....   ysaning barlik əməlliri h  m barlik təlim berixlirining baxlanmisi»** tooyrisida boloyan bolsa, Lu  aning ikkinqi bayani «  ysaning **barlik əməlliri h  m barlik təlim berixlirining dawami**» tooyrisida bolux ker  k, deyix orunluk   m  smu? Bu k  zkarax ikkinqi bayanining bexidiki munu sezl  r   rkilik ispatlinidu: — **«  ysa   zi tallioyan rosullaroy   M  k  dd  s Roh   rkilik   mlr  rni tapxuroyan....»**. M  sihning y  r yüzidiki hizmiti h  man M  k  dd  s Roh  ka tayanoyan bolup, asmanoy   k  t  r  lg  ndin keyin xübhəsiszki, Huda’Atining iradisig   M  k  dd  s Roh   rkilik, rosulliri w   jamaitining wasitisi bilən əməl kilix dawamlxididu.

Xunga bu kitabning ismini «  ysaning (davam kiloyan) paaliyatlari» yaki «M  k  dd  s Rohning paaliyatlari» d  p atioyan bolsa  k muwapikrak kel  tti. H  albuki, biz jama  ttiki 1900 yillik   n’  nig     gixip kitabni «rosullarning paaliyatlari» d  p atiduk.

G  r  q     mdi «Rosullarning paaliyatlari»ning s  hipiliridd   rosullar h  m jamaətning «  m  l kilixi» h  m «təlim berixi»ni k  rginimiz bilən «  m  l kiloyuqi» w   «təlim bərgüqi» bolsa ularning wasitisi bilən ix k  rg  qi Məsih   zidur (Gal.) 20:2ni k  r  ng). Injil, «Yuhanna» 16-babta Məsih   ysa rosullirioy   M  k  dd  s Rohning kelixi w   k  lg  siddiki hizmiti tooyruluk təlim beridu: —

«Silərgə eytidioyan y  n   k  p sezlirim bar idi; lekin silər ularni h  zir  q   k  t  r  lm  ysil  r. Lekin U, yəni H  k  k  tning Rohi kəlgəndə, U silərni barlik h  k  k  tk   baxlap baridu. Q  nki U   zl  kidin sezl  maydu....» (16:12-14).

Biz «rosullarning paaliyatlari»də M  sihning bu sezinig əməlgə axuruluxining bir kismini k  r  l  ymiz. Muhim bir misal alayli,   ysa rosullirioy   nijatlik seç-kalamini «yat əlliklər»g   («taipil  rg  ») yətküzüx ker  klikini birnəqqə ketim oqu  k eytkini bilən (m  sil  n «Mat.» 28:19,

«Rosullarning paaliyatliri»

wə muxu kitabning bexida — «**Silər... Yerusalem, pütün Yəhudiye wə Samariye olkiliri, jahanning qetlirigiqe Manga guwahqi bolisilər**») bu sözlər rosullarning kulaklirioja pəket kirmigən.

Bizgə nisbətən Yəhudiylarning kenglidin Yəhudiye əməslər («yat əlliklər»)gə orun berixning tolimu təslikini bəlkim təəwwur kiliş kiyin bolidu. Ularning kəzkarixida əzlidiridin baxqa pütkül dunya butpərəslikkə qemüp kətkən, daim haram yeməklərdin bulojinidiojanlar bolup, həqiqiy Hudaqja ibadət kilidiojan Yəhudiylarqja duxmən idi. Yəhudiye həlki kəp ketim yat imperiyələr təripidin besiwelinojan, hətta wətinidin ayrilip sürgün kilinojan, ziyankəxlilərgə uqriojan. Əysa Məsiş yər yüzidə hizmət kiloqanda, xundakla «Rosullarning paaliyatliri»ning waqtidimu wətin boləjan Pələstin əz həkümranliqi astida əməs, bəlkı ular nəprətlinidiojan Rimliklarning kol astida idi. Yəhudiye bolmiojan bir kixi bilən həmdastihan oltoxunni əz həlkiyə hainlik kiloqanoja barawər dəp qarilatti. Lekin «Rosullarning paaliyatliri»də Rəb rosulliri wə jamaitidikilərnin «yat əlliklər»gə kenglidin orun berixi üqün, ularning iq-baqrini kəng kilojanlikini kərimiz. Ular Yəhudiye əməslərgə nijatliqnı (Məsişning kurbanlikioja wə tirilgənlikigə etiqad baqlax arqilix Hudaning kəqürümigə wə yengi həyatqja muyəssər boluxni) sözləp yətküzüx kərək bolupla kəlməy, Yəhudiye əməslərni Məsişning teni boləjan jamaətnin ayrılmas bir qismi, əzliiri bilən bu ixta aka-uka, hədə-singil, xərik süpitidə qəbul kilixi kərək idi. Rosul Pawlusning «Əf.» 2:11-22diki bu ix toqruluk səzliirini kəring.

Uning üstigə, «Rosullarning paaliyatliri»də Məsişdə boləjan nijatliqnin həwiri awwal Yəhudiylarqja kayta-kayta sunulojan bolsimu, ularning kəpinqisinin uni rət kilojanlikini kərimiz. Uni qəbul kiliş, gunəhliridin wəz kəqip yengi həyatqja erixküqilər bolsa kəpinqisi Yəhudiylar nəprətlinidiojan butpərəs «yat əlliklər»din idi. «Rimliklarqja» 9-11-bablarni kəring.

Mana bu, Rəbning jamaitigə «təlim berixinin dawami»din bir misaldur. Tiləqja elixqja tegixlik yənə biri bolsa Məsişning xəhsi wə Hudalik təbiiti toqruluk idi (Uning Muqəddəs Rohinin təlim beridiojanliqi toqruluk səzliirini «Yh.» 16:14din kəring).

Uxbu kitabning bizgə əgətidiojan muhim ixlardin biri xuki, ərlərmu, ayallarmu Muqəddəs Roh bilən ziq munasiwət baqlixi mutlək kərəktur. «Rosullarning paaliyatliri»də kəringən etiqadqilər bolsa «tət bayan»da kəringən, Muqəddəs Roh kelixtin ilgiriki xu kixilər əməs. «Rosullarning paaliyatliri»də kəringən rosul Petrus «tət bayan»da kəringən rosul Petrus əməs. «Tət bayan»da kəringən Petrus ixənqsiz, bəxbəxtə, əzigə kattik təmməna koyidiojan əmma Hudaning muhəbbitigə, kudritigə wə Hudaning rizik beridiojanlikioja nisbətən ixənqi əjiz, arisaldi kixi idi. U Rəbbi boləjan Məsişdin üq ketim tanojan Petrusdur. Biraq «Rosullarning paaliyatliri»də bolsa pütünləy bəxkiqə bir Petrusni kərimiz. U Israilning kattiwaxliri aldidə yürəklik bilən sahtipəzlikini əyibləydu, lekin uningda kılqilikmu burunkı po etix aditi kərlməydu. U ölümədin kərkəyidiojan, kəmtər, iman-ixənqə tolojan, itaətmən, təlim-tərbiyə qəbul kiləyidiojan, dana kixidur. Əmđi bu qong əzgirix nədin boləjan? Kışkisi, u Muqəddəs Rohqja qəməldürülgən, «kaytidin tuoqulojan» idi. Asman-zeminda Muqəddəs Rohtin bəxqja adəmnı muxundə əzgərtəyidiojan həqkandə küq yoktur. Həqiqiy həyatlik, rohiy həyatlik boluxi üqün ər bolsun ayal bolsun yər yüzidikilərnin həmmisi Muqəddəs Rohqja qəməldürülüxi kərək.

«Rosullarning paaliyatliri»

«Rosullarning paaliyatliri»də Məsihning jamaitidə həqiqiy səzligüqi, yetəkligüqi wə jamaət ixlirini baxquruquqining birər adəm əməs, bəlki Muxəddəs Roh ikənlikini kərimiz. Biz xuningdək Hudaning həqiqiy jamaiti bolsa adəmlər baxquridiqan, birər mərkizi qong bax xtabkə yaki «mudiriyət kengəxmisi»gə igə kəndaktur bir təxkilat əməslikini kərimiz; rosul Pawlus biz üqün «1Kor.» 12:12-31də enik təswirligəndək jamaət bir təndur. Uning bexi Məsih ərxtə turidu, yər yüzidiki hərbi etiqadqi bolsa uning tenigə təwə əzasidur. Hərbi əzasi öz alahidə hizmiti bar boləqan, yetəqilikni adəmdin əməs, bəlki biwasitə halda bexi boləqan Məsihtin alidu. «Rosullarning paaliyatliri» bolsa buning həqiqətlikini kərsitidu.

Xunga məzkur kitab birər «jamaət ixlirioja qollanma» bolux məqsitidə əməs, bəlki hərbi etiqadqioja bax bilən bolidiqan axu biwasitə xərəplik aləqini izdəxkə, xundakla Muxəddəs Rohning yetəqilikidə mengixkə intilixkə riqbət-türtkə bolux məqsitidə yeziləqandur. Hərbi əza baxning yetəqiliki bilən mangojanda, undakta barlik «tən» əzalirining «paaliyatliri» insanning aldin pılanlixi bilən bolmisimu, lekin bir-birigə əjayib maslixidu. Bu kitabtın biz kütəkən bəzi ixlarni tapalmioqanlıqimizdin bəlkim həyran kəliximiz mumkin. Məsilən, kitabta insanlarning oylap qikқан heqkəndək əkil-pılanliri, heq iqtisadiy pılanlar (Injilda, Hudaning hizmitidə boləqanlarning iqtisadiy həjətliri bək az tiləja elinidu), heqkəndək məhsus binalar («qerkaw» katarliklər), kəzgə kəringən heqkəndək alahidə «tərbiyə kursliri» toqrisida bayanlar yoktur — lekin bu tarih hatiriləngən məzgil hux həwər allıqəqan Yawropa, Afriqa wə Asiyadiki yirək yərlərgə tarkəloqan wə xu yərlərdə etiqadqi jamaətlər barlikkə kəlgən məzgil idi. Mana bu, Hudaning Əzi kiləqanliridin ibarəttur. Ərlər bolsun, ayallar bolsun, kixilər Uningəja kulək selix wə xərtsiz itaət kilixkə təyyar tursa mundaq nətijə qikmay qəlmaydu.

Məzmun: —

1. Jamaətning «tuəqulux»i wə əsüxi (1-5-bablar)
2. Jamaətning ziyənkəxlilərgə uqrixı wə kengiyixi (jümlidin hux həwərnıng Samariyəliklərgə wə Afriqilikləroja jakarlinixkə baxlinixi) (6-8-bablar)
3. Pawlusning Məsihkə etiqad kilixi wə hux həwər tarkitixi (9-bab, 1-31-ayətlər)
4. Rosul Petrusning hux həwər jakarlax hizmiti, jümlidin «yat əlliklər»gə jakarlaxkə «ixikni qong eqixi» (9:32-ayəttin 12:25-ayətkiqə)
5. Rosul Pawlusning birinqi kətimlik hizmət səpiri (13-14-bablar)
6. Rosullar bilən yetəqilərnıng Yerusalemdiki kengəxmisi (15-bab, 1-35-ayətlər)
7. Rosul Pawlusning ikinqi kətimlik hizmət səpiri (15:36tin 18:22-ayətkiqə)
8. Rosul Pawlusning üqinqi kətimlik hizmət səpiri (18:23tin 21:14-ayətkiqə)
9. Rosul Pawlusning Yerusalemoja berixi wə kəloja elinixi (21:51-26-bab)
10. Rosul Pawlusning rimoja səpiri (27-28-bablar)

Rosullarning paaliyatlari

Mukaddima

1¹⁻² I hürmətlik Teofilos, mən dəslep yazoqan bayan Əysa əzi tallioqan rosullaroqə Mukəddəs Roh arqilik əmlərni tapxurup asmanoqə kətürülgən küngüqə boloqan uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi toqrisida idi.

³ U azab-oqubətlərni tartkandin keyin, ularoqə kəp ispatlar bilən özining tirik ikənlikini kərsətkən; u ularoqə kirik kün iqidə kərüngən bolup, Hudaning padixahliqioqə ait ixlar toqruluk səzləp bərgən; ⁴ wə ular bilən jəm kilinoqanda mundaq əmr kildi: — «Yerusalemdin ayrilmay, silər məndin anglioqan, Atining wədisini kütüqlar. ⁵ Qünki Yəhya suda qəmüldürgən, lekin silər bolsanglar kəp künlər etməy Mukəddəs Rohta qəmüldürülsilər».

Əysaning asmanoqə kətürülüxi

⁶ Rosullar uning bilən jəm kilinoqanda, uningdin: — I Rəb, sən muxu waqıtta Israilning padixahliqini əsligə kəltürməkqimusən? — dəp soraxqa baxlidi.

⁷ U ularoqə mundaq dedi:

— Ata Əz hokukioqə اساسən bekitkən waqit-pəytlərni silərning bilix nesiwəqlar yok..⁸ Birak Mukəddəs Roh üstüqlaroqə qüxkəndə silər küq-kudrətkə igə bolisilər, Yerusalem, pütün Yəhudiya wə Samariya boyiqə həm jahanning qətlirigiqə manga guwahqi bolisilər.

⁹ U bu səzlərni kilip bolup, ular qarap turoqanda kətürüldi, bir parqə bulut uni arioqə aldi-də, u ularning nəziridin oqayib boldi..¹⁰ U asmanoqə kətürülgəndə, ular kəzlrini kəkkə tikip qaraxqanda, mana tuyuksiz ularning yenida aq kiyim kiygən ikki adəm pəyda bolup:..

¹¹ — Əy Galiliyəliklər, nemixka ərə turoqininglarqə asmanoqə qarap qaldinglar? Silər silərdin ayrilip ərxxə kətürülgən xu Əysaning asmanoqə qandaq kətürülgünini kərgən bolsanglar, yəne xu halda qaytip kelidu, — dedi..

1:1-2 «...mən dəslep yazoqan bayan Əysa əzi tallioqan rosullaroqə Mukəddəs Roh arqilik əmlərni tapxurup asmanoqə kətürülgən küngüqə boloqan uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi toqrisida idi» — demək, «Luqa» degən kitabta «uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi» hatirlinidu; «Rosullarning paaliyatlrı»də bolsa Əysaning «barlik əməlliri həm barlik təlim berixliri»ning dawami hatirlinidu.

1:1-2 Luqa 1:1-3; Mar. 16:19; Luqa 9:51; Yh. 20:21; Əf. 2:17; 1Tim. 3:16.

1:3 Mar. 16:14; Yh. 20:19; 21:1; 1Kor. 15:5.

1:4 «Atining wədisi» — Mukəddəs Roh, əlwəttə.

1:4 Luqa 24:48, 49; Yh. 14:26; 15:26; 16:7.

1:5 Yəx. 44:3; Yo. 2:27-29; Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luqa 3:16; Yh. 1:26; Ros. 2:4; 11:15, 16; 19:4.

1:6 «muxu waqıtta Israilning padixahliqini əsligə kəltürməkqimusən?» — yaki «muxu waqıtta padixahliqni Israiloqə qaytursən?».

1:6 Mat. 24:3.

1:7 «Ata Əz hokukioqə اساسən bekitkən waqit-pəytlərni silərning bilix nesiwəqlar yok» — «ata» muxu yərdə Hudani kərsitidu.

1:7 Mat. 24:36.

1:8 Yəx. 2:3; Luqa 24:48; Yh. 15:27; Ros. 2:4,32; Əz.11:23; Zək.4:14

1:9 Mar. 16:19; Luqa 24:51.

1:10 «ularning yenida aq kiyim kiygən ikki adəm pəyda bolup...» — bu «adəmlər» pərixtilər bolsa kerək.

1:10 Mat. 28:3.

1:11 «Silər silərdin ayrilip ərxxə kətürülgən xu Əysaning asmanoqə qandaq kətürülgünini kərgən bolsanglar, yəne xu halda qaytip kelidu» — «Dan.» 7:13-14, «Zək.» 14:1-3ni kərüng.

1:11 Dan. 7:13; Zək.14:4; Mat. 24:30; Mar. 13:26; Luqa 21:27; 1Tes. 1:10; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7.

«Rosullarning paaliyatlari»

Yəhudaning orniqə Mattiyasning tallinixi

¹² Andin ular Yerusalemoğa yeqin, uningdin bir qakirimqə yiraklıktiki Zəytun teoqidin Yerusalemoğa kaytip kəldi. ¹³ Ular xəhərgə kirip, əzliri turuwatқан öyning üstünki kəwitidiki bir öygə qıktı. Xu yərdə Petrus, Yuhanna, Yakup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oqılı Yakup, «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yakupning oqılı Yəhuda bar idi. ¹⁴ Bular bir jan bir dil bolup üzöldürməy berilip dua-tilawət kılıxtı; bu ixta bir yərgə jəm boləjanlardin birkənqə ayal, jümlidin Əysaning anisi Məryəm həmdə Əysaning inilirimu bar idi.

¹⁵ Xu künlərnin biridə, Petrus kərindaxlar otturisi dərə turup (jəm boluxkanlar bir yüz yigirmigə yeqin idi) mundaq dedi:

¹⁶ — Kərindaxlar, Əysani tutkanlaroğa yol baxlıoquqi boləjan Yəhuda həkkidə Mukəddəs Rohning burun Dawut arkilik aldin eytkan mukəddəs yazmildardiki səzliri əməlgə exixi mukərrər idi.

¹⁷ Qünki Yəhudamu arimizdin biri hesablanəjan wə Hudaning bu hizmitidin nesiwisi bar idi.

¹⁸ (u kıləjan kəbihlikning in'amidin erixən puləja bir parqə yər setiwəlanidi, u xu yərdə bexiqilap yikilip, üqəy-kərinu quwulup kətti; ¹⁹ bu ix pütkül Yerusalemdikilərgə məlum bolup, ular u yərni öz tili bilən «Həkəldəma» dəp ataxti. Buning mənisu «kan təkülgən yər» degənliktur).

²⁰ Qünki Zəburda Yəhudağa karitiləjan munu səzlər pütülgən: —

«Uning turaləjusi qəlgə aylansun,

Uningda həq turoquqi bolmisun!»

Wə: —

«Uning yetəkqilik orniqə baxka birsu qıksun!».

²¹⁻²² Xuning üqün, Rəb Əysaning tirilgənlikigə biz bilən täng guwahlik berixi üqün, bir kixini talliximiz kərək. Bu kixi Əysa arimizda yürgən künlərdə, Yəhya pəyoqəmbərdin qəmüldürüxni qəbul kıləjan kündin baxlap taki asmanəja kətürülgən küngiqə biz bilən baxtin-ahir billə boləjan kixilərdin boluxi kərək, — dedi.

²³ Xuning bilən ular Yüsüp (yənə Barsabas dəpmu ataləjan, yənə bir ismi Yustus) bilən Mattiyas degən ikki kixini bekitip, mundaq dua kılıxtı:

²⁴⁻²⁵ — Sən, i həmmə adəmning kəlbini bilgüqi Pərwərdigar! Yəhuda teyilip bu hizmət wə rosulluktin məhrum bolup əzigə has boləjan yərgə kətti. Əmdi u taxlap qəyoqan hizmət wə rosullukning nesiwisigə igə boluxka bu ikkiyləndin kaysisini tallioqanlikingni kərsətkəysən!

²⁶ Andin ular bu ikki kixigə qək taxliwidi, qək Mattiyaska qıktı. Xuning bilən u on bir rosul bilən bir kətardin orun aləjan həsablandı.

1:12 «uningdin bir qakirimqə yiraklıktiki Zəytun teoqi...» — grek tilida «uningdin xabat künlük bir səpər yiraklıktiki Zəytun teoqi...».

1:13 «Xu yərdə Petrus, Yuhanna, Yakup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oqılı Yakup, «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yakupning oqılı Yəhuda bar idi» — grek tilida «Xu yərdə Petrus bilən Yuhanna wə Yakup bilən Andiriyas, Filip wə Tomas, Bartolomay wə Matta, Alfayning oqılı Yakup wə «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yakupning oqılı Yəhuda bar idi».

1:14 Mat. 13:55.

1:16 «Dawut arkilik aldin eytkan...» — grek tilida «Dawutning aqzi arkilik aldin eytkan...».

1:16 Zəb. 41:9; Mat. 26:23, 47; Mar. 14:43; Yh. 13:18; 18:3.

1:17 Mat. 10:4; Mar. 3:19; Lükə 6:16.

1:18 2Sam. 17:23; Mat. 27:5.

1:19 Mat. 27:8.

1:20 «Uning turaləjusi qəlgə aylansun, uningda həq turoquqi bolmisun!» — «Zəb.» 69:25. «Uning yetəkqilik orniqə baxka birsu qıksun!» — «Zəb.» 108:8.

1:20 Zəb. 69:25; 109:8

1:21-22 «Rəb Əysaning tirilgənlikigə biz bilən täng guwahlik berixi üqün, bir kixini talliximiz kərək» — demək, Yəhudaning orniqə «guwaklak berix» üqün.

1:21-22 Ros. 6:3.

1:23 Ros. 6:6.

1:24-25 1Sam. 16:17; 1Tar. 28:9; 29:17; Zəb. 7:9; Yər. 11:20; 17:10; 20:12; Ros. 15:8; Wəh. 2:23.

1:26 «andin ular bu ikki kixigə qək taxliwidi, qək Mattiyaska qıktı. Xuning bilən u on bir rosul bilən bir kətardin orun

«Rosullarning paaliyatli»

Mukaddas Rohning etiqadqilaroqa kelixi

2¹ ʔm̄di «orma heȳt» k̄nining waq̄ti-saiti toxkanda, bularning h̄mmisi Yerusalemda bir yerḡa j̄am bolojanidi.² Asmandin tuyuksiz k̄ql̄k xamal sokkand̄k bir awaz anglinip, ular olturuwatkan ʔyni bir aldi.³ Ot yalkunid̄k tillar ularoqa k̄r̄n̄p, ularning h̄rbirining ūstiḡa tarkilip k̄ndi.⁴ Ularning h̄mmisi Mukaddas Rohqa toldurulup, Roh ularoqa s̄z ata kilixi bil̄n ular nam̄lum tillarda s̄zligili turdi.

⁵ U qaoqda, asman astidiki barlik̄ ʔll̄rdin k̄lḡan nuroqun ihlasm̄n Ȳh̄udiy ʔrl̄rmu Yerusalemda turuwatkanidi.⁶ ʔm̄di etiqadqilarning bu awazi anglinip, top-top ad̄ml̄r xu yerḡa j̄am boluxti h̄md̄ etiqadqilarning ʔzliri turuxluk̄ jaydiki tillarda s̄zlixiwatkanlik̄ini anglap, tengirkap̄ k̄lixti.⁷ Ular h̄yran bolup t̄ʔj̄j̄uplinip:

— Karanglar, s̄zlixiwatkanlarning h̄mmisi Galiliȳlikl̄roqu?⁸ Kand̄aklarq̄a ularning bizning ana yurtimizdiki tillirimizda s̄zlixiwatkanlik̄ini anglawatkanimiz?⁹ Arimizda Partiyalar, Medialar, Elamlar, xundakla Mesopotamiya, Ȳh̄udiȳ, Kapadokiya, Pontus, Asiya,¹⁰⁻¹¹ Frigiya h̄m Pamfiliya, Misir, Liwiyaning Kuriniga yek̄in jayliridin k̄lḡenl̄r, xuningd̄k muxu yard̄a musapir bolup turuwatkan Rim x̄hiridin k̄lḡenl̄r — Ȳh̄udiylar bolsun, T̄wrat etiqadioqa kirḡenl̄r bolsun, Kretlar w̄ ʔr̄bl̄r bolsun, h̄mmimiz ularning Hudaning kil̄ojan uluq̄ ʔm̄llirini bizning ana tillirimizda s̄zl̄watkanlik̄ini anglawatimiz! — deyixti.

¹² Ular hang-tang kelip al̄kazadilik bil̄n bir-biriga:

— Bu zadi k̄nd̄k ixtu? — deyixti.

¹³ ʔmma b̄zil̄r:

— Bular yengi xarab bil̄n obdanla m̄st bolup kap̄tu! — d̄p m̄shir̄ kilixti.

Petrusning q̄x̄nd̄r̄xi, ʔysa M̄sih̄ni jar kilixi

¹⁴ ʔmma Petrus k̄lojan on bir̄yl̄n bil̄n ornidin turup, awazini k̄t̄r̄p k̄p̄qilikk̄a mundak dedi:

— ʔy Ȳh̄udiȳdikil̄r w̄ Yerusalemda barlik̄ turuwatkanlar! Bu ix sil̄erḡa m̄lum bol̄ojayki, s̄z̄lirimḡa kulak̄ selinglar! ¹⁵ Bular sil̄r oyliqand̄k m̄st ʔm̄s, q̄n̄ki h̄azir p̄k̄ʔ ʔtiḡen sāt tokkuz boldi. ¹⁶ ʔm̄liyȳt̄t̄ bu d̄l Yoel p̄yoq̄mb̄r ar̄kilik̄ ald̄in eytil̄ojan xu ixtur:

¹⁷ — «Huda mundak dedi:

«M̄n ahirk̄i k̄n̄l̄rd̄ ʔz Roh̄im̄ni barlik̄ ʔt igiliri ūstiḡa k̄uyim̄n;

Sil̄rning oqul-k̄z̄liringlar w̄hiylik̄ bexar̄t ȳtk̄z̄idu,

Sil̄rning yigitliringlar ʔjayiban̄a al̄m̄t̄ k̄r̄n̄ixl̄rni k̄ridu;

Sil̄rning k̄eriliringlar al̄m̄t̄ q̄xl̄rni k̄ridu;»

alojan h̄sabl̄ndi» — «on ikkinji rosul» d̄ḡen tema toq̄ruluk̄ «k̄oxumq̄a s̄z»imizda tohtilimiz.

2:1 ««orma heȳt» k̄nining waq̄ti-saiti toxkanda,...» — yaki «orma heȳt k̄ni ʔm̄l̄ḡa axuruloqanda,...». Bu t̄r̄jima toq̄ra bols̄a «orma heȳt k̄ni»ning ʔzi birhil bexar̄t yaki «bexar̄tlik̄ r̄sim» bolidu. «Lawiylar» d̄ki «k̄oxumq̄a s̄z»imizdiki «heȳtl̄r» toq̄ruluk̄ m̄z̄m̄nni k̄r̄ng.

— «Orma heȳt» — «ʔt̄p̄ ketix heȳti»din keyinki ʔll̄kinji k̄ni kelid̄ojan heȳt, xunglaxka b̄zi waq̄tlarda grek tilida «ʔll̄kinji k̄nd̄k̄i heȳt» («pentekost») d̄p atilidu (b̄lkim Mayning b̄xi ʔtrapida).

2:1 Law. 23:15; Kan. 16:9; Ros. 1:14.

2:4 Mat. 3:11; Mar. 1:8; 16:17; Luqa 3:16; Ȳh. 14:26; 15:26; 16:13; Ros. 10:46; 11:15; 19:6.

2:5 «U qaoqda, asman astidiki barlik̄ ʔll̄rdin k̄lḡan nuroqun ihlasm̄n Ȳh̄udiy ʔrl̄rmu Yerusalemda turuwatkanidi» — muxu ʔrl̄r b̄lkim heȳtni tabrik̄laxka k̄lḡenidi.

2:6 «ʔm̄di etiqadqilarning bu awazi anglinip, top-top ad̄ml̄r xu yerḡa j̄am boluxti...» — «awaz» d̄ḡen s̄z toq̄ruluk̄ ūq̄ q̄x̄n̄q̄a bar: (1) 2-aȳt̄t̄ til̄oja elinojan «asmandin (q̄xx̄n̄)... awaz»; (2) t̄r̄jimimizd̄k, barlik̄ etiqadqilar nam̄lum til bil̄n Hudani mad̄hiyal̄ḡen qong awazi; (3) grek tilida b̄zi waq̄tta «awaz» d̄ḡen s̄z «haw̄r̄n̄»ni bild̄r̄ḡaq̄k̄a, muxu yard̄iki «awaz» «nuroqun ad̄m̄l̄rn̄ing tuyuksiz k̄p̄ tillarda s̄z̄lisixiwatkanlik̄i toq̄risidiki haw̄r̄n̄»ni bild̄r̄x̄imu mumkin.

2:15 «h̄azir p̄k̄ʔ ʔtiḡen sāt tokkuz boldi» — Ȳh̄udiylarning waq̄it̄ ʔlqimi boyiq̄ «k̄n̄ning ūq̄inji saiti».

2:17 «M̄n ahirk̄i k̄n̄l̄rd̄ ʔz Roh̄im̄ni barlik̄ ʔt igiliri ūstiḡa k̄uyim̄n» — «ahirk̄i k̄n̄l̄r» yaki «ahir zaman» ad̄t̄ta Injil d̄w̄r̄ning ʔzini k̄rs̄tidu; dem̄k, M̄sih̄ning bir̄inji k̄etim dunyaoqa kelixidin tartip ikkinji k̄etim kelixigiq̄a bolojan waq̄it̄ni k̄rs̄tidu. «Roh̄im̄ni» grek tilida muxu yard̄a «Roh̄im̄din» d̄ḡen s̄z bil̄n ipadil̄nidu.

2:17 Ȳx. 44:3; ʔz. 11:19; 36:27; Yo. 2:27-29; Z̄k. 12:10; Luqa 2:36; Ȳh. 7:3; Ros. 10:45; 21:9.

«Rosullarning paaliyatlari»

¹⁸ Bərhək, xu künlərdə kullirim üstigimu, dedəklirim üstigimu Rohimni kuyimən, ular bexarət yətküzidu..

¹⁹ Mən yukirida asmanlarda karamət ixlar, təwəndə, zeminda möjizilik alamətlərni, Kan, ot, is-tütək tüwrüklirini kərsitimən.

²⁰ Rəbning uluq həm karamət-xərəplik küni bolmioquqə,

Kuyax qarangoçulukqa,

Ay qanoça aylandurulidu..

²¹ Həm xu qaoqda xundak əməlgə axuruliduki,

Rəbning namini qakirip nida kıloçanlarning həmmisi kütquzulidu»..

²² Əy Israillar, muxu sözlərni anglanglar. Nasarətlik Əysa bolsa, Huda aranglarda u arkilik kərsətkən kudrətlik əməllər, karamətlər və möjizilik alamətlər bilən silərgə təstiklən bir zat — bu ixlar həmminglarqə məlum — ²³ u kixi Hudaning bekitkən məksiti və aldin'ala bilixi boyiqə satkunlukqa uqrap tutup berilgəndin keyin, silər uni Təwrat kanunisiz yürgən adəmlərning kəli arkilik krestləp öltürgüzdümlər.. ²⁴ Ləkin Huda uni ölümning azabların ilkidin azad kılip qayta tirildürdi. Qünki ölümning uni tutkun kılixi hərgiz mümkün əməs.. ²⁵ Dawut Zəburda u toqçuluk mundaq aldin eytkən:

«Mən Pərwədigarni hərdaim kəz aldında kərüp keliwatimən;

U ong yenimda boləqəqə,

Mən hərgiz təwrənməymən..

²⁶ Xunga mening kəlbim huxallandi,

Mening tilim xadlinip yayridi;

Mening tenim ümid-arzu iqidə turidu;

²⁷ Qünki Sən jenimni təhtisarada qaldurmaysən,

Xundakla Səning Muqəddəs Boləquqəngə qirixlərn kərgüzməysən.

²⁸ Sən mənə həyat yollirini kərsətkənsən;

Huzurung bilən meni xad-huramlikqa tolup taxküzisən»..

²⁹ Qerindaxlar, mən atimiz padixah Dawut toqçuluk həq ikkilənməy xuni eytmənki, u əldi və uning kəbrisi bəgünki künqiqə arimizda bar.. ³⁰ Əmdi u pəyoçəmbər bolup, Hudaning uning təhtigə olturuxqa öz puxtidin birəylənni turoquzuxqa kəsəm bilən wadə bərgənlikini bilətti.. ³¹ U Məsihning əlgəndin keyin tirildürüldioçinini aldin'ala kərüp yətkən və bu munasiwət bilən Məsihning təhtisarada qaldurulmaydioçinini və tenining qiriməydioçinini tiləqə aləqən.. ³² Huda

2:18 «xu künlərdə kullirim üstigimu, dedəklirim üstigimu Rohimni kuyimən...» — «Rohimni» grek tilida muxu yərdə «Rohimdin» dəgən səz bilən ipadilinidu.

2:20 Yo. 2:10, 31; 3:15; Yəx. 13:10; 24:23; Am. 8:9; Mat. 24:29; Wəh. 6:12-13

2:21 «...həm xu qaoqda xundak əməlgə axuruliduki, Rəbning namini qakirip nida kıləqanlarning həmmisi kütquzulidu» — (17-21-ayət) «Yo.» 2:28-32ni kərüng.

2:21 Yo. 2:30-32; Rim. 10:13.

2:23 «Təwrat kanunisiz yürgən adəmlər»... — muxu yərdə yat əlliklər, bolupmu rimliklarni kərsitidu.

2:23 Ros. 4:28; 5:30.

2:24 Ros. 10:40.

2:25 Zəb. 16:8-11

2:28 «...Sən mənə həyat yollirini kərsətkənsən; huzurung bilən meni xad-huramlikqa tolup taxküzisən.» — (25-28-ayət) «Zəb.» 16:8-11ni kərüng.

2:28 Zəb. 16:8-11

2:29 1Pad. 2:10; Ros. 13:36.

2:30 «öz puxtidin birəylən...» — grek tilida «uning qatirikidin qıkkəndin birəylən...».

2:30 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Luqa 1:32; Ros. 13:23; Rim. 1:3; 2Tim. 2:8.

2:31 Zəb. 16:10; Ros. 13:35.

«Rosullarning paaliyatliri»

dəl bu Əysani ölümündən tirildürdi, wə həmmimiz bu ixning guwahqilirimiz.³³ U Hudaning ong yenida xan-xərəp iqidə olturoquluzulup, xundakla Ata wadə kılqan Mukəddəs Rohni qobul kılıp, hazır kəruwatqan həm anglawatqanliringlarnı təküp bizlərgə quxürdi.³⁴⁻³⁵ Qünki Dawut əzi ərəkə qıkkən əməs; ləkin u munu sözlərnı Zəburda eytkən: —

«Pərwərdigar mening Rəbbimgə eyttiki: —

«Mən sening düxmənlingni təhtipəring kilmioquqə,

Mening ong yenimda olturoqın!»».

³⁶ Xuning üqün, pütkül İsrail jəmətidikilər xuni kət'iy bilsunki, Huda silər krestligən dəl uxbu Əysani həm Rəb həm Məsih kılıp tiklidi!.

³⁷ Bu sözlər angliqanlarning yurikigə sanjiloqandək kattıq təgkən bolup ular Petrus wə baxka rosullardın:

— I kərandaxlar, undakta biz nemə kılıximiz kərək? — dəp soraxtı.

³⁸ Petrus ularoq: — Towa kilinglar, hərbinglar Əysa Məsihning namida gunahlinglarning kəqürüm kılınıxi üqün qəmüldürxni qobul kilinglar wə xundak kilsanglar Hudaning iltipati bolqan Mukəddəs Roh silərgə ata kılınıdu. ³⁹ Qünki bu wadə silərgə wə silərnıng baliliringlaroqə, yirakta turuwatqanlarning həmmisigə, yəni Pərwərdigar Hodayimiz əzigə qaqiroqanlarning həmmisigə ata kılınıdu.

⁴⁰ Petrus yənə nuroqun baxka sözlər bilən ularni agahlandurup ularoq:

— Silər əzünglarnı bu iplas dəwrdin kütquzunglar! — dəp jekilidi. ⁴¹ Xuning bilən uning səzini qobul kılqanlar qəmüldürüluxti. Xu küni jamaətkə koxuloqanlar üq mingqə kixi idi. ⁴² Ular əzlirini izqıl halda rosullarning təlimigə, etiqadqılarning birlik-həmdəmlikigə, nanni oxtuxka wə dualaroqə beoqixlidi.

Etiqadqılar arisidiki inaklık

⁴³ Wə kərkunq ularning hərbirining üstigə quxti wə rosullarning wasitisi bilən nuroqun karamətlər wə mejjizilik aləmətlər yüz bərdi. ⁴⁴ Pütün etiqadqılar dawamlıq jəm bolup billə yaxap, barlıqını ortək tutuxti.

⁴⁵ Ular mal-mülüklirini setip, pulini hərkimning ehtiyajioqə qarap həmmisigə təksim kılıxatti.

⁴⁶ Ular hər küni ibadethana hoylisioqə bir niyəttə jəm boluxatti, əy-əylərdə huxal-huramlıq wə aq kəngüllük bilən ortək oqızalınixip, nanni oxtup yeyixip, ⁴⁷ Hudaioqə mədhiyə okuxatti; ular pütkül halayikning izzitigə sazawər boldi. Rəb hər küni kütquzuluwatqanlarnı jamaətkə koxatti.

2:32 Yh. 15:27; Ros. 1:8.

2:33 «xundakla Ata wadə kılqan Mukəddəs Rohni qobul kılıp,...» — yaki «xundakla Atidin Mukəddəs Roh ata kılıx wədisini tapxuruwelip,...».

2:33 Ros. 1:4; 5:31; 10:45; Fil. 2:9.

2:34-35 «Pərwərdigar mening Rəbbimgə eyttiki: — «Mən sening düxmənlingni təhtipəring kilmioquqə, Mening ong yenimda olturoqın!»» — «Zəb.» 110:1.

2:34-35 Zəb. 110:1; 1Kor. 15:25; Əf. 1:20; İbr. 1:13.

2:37 Zək. 12:10; Luka 3:10; Ros. 9:6; 16:30.

2:39 «bu wadə silərgə wə silərnıng baliliringlaroqə, yirakta turuwatqanlarning həmmisigə, yəni Pərwərdigar Hodayimiz əzigə qaqiroqanlarning həmmisigə ata kılınıdu» — «bu wadə» Mukəddəs Rohni kərsitidu.

2:39 Yo. 2:30-32; Əf. 2:13.

2:42 «etiqadqılarning birlik-həmdəmliki» — bu aləhidə mənədə bolup, grek tilida «ortaklık» degən səz bilən ipadiliniyu. Bu səz həm Huda bilən bolqan aləqini, həm etiqadqılarning bir-biri bilən bolqan ziq aləqisini wə Hudaning xapaitidin ortək nesiwə boluxni bildüridu. «nan oxtux» — xühşisizki, ularning Əysaning ölümünü hatiriləx üqün nan oxtuxini kərsitidu («Mat.» 26:26-28, «1Kor.» 11-bab, 17-34ni kəring).

2:43 Mar. 16:17; Ros. 5:12.

2:44 Kan. 15:4; Ros. 4:32.

2:45 Yəx. 58:7; Ros. 4:35.

2:46 «ular hər küni ... aq kəngüllük bilən ortək oqızalınixip, nanni oxtup yeyixip,...» — 2:42diki izahətni kəring.

2:47 «...Rəb hər küni kütquzuluwatqanlarnı jamaətkə koxatti» — yaki «...Rəb hər küni kütquzuluwatqanlarnı ularning arisioqə koxatti».

2:47 Ros. 5:14; 11:21.

«Rosullarning paaliyatlari»

Petrus bilan Yuhannaning tokur adomni sahaytixi

3¹ Bir kuni ibadathanida dua kilinidigan waqitta, yani quxtin keyin saat uqta, Petrus bilan Yuhannamu ibadethanioja qikip barojanidi..² Xu paytta bir tuqma tokur adommu bu yerga elip keliniwatkanidi. Har kuni, kixilar uni ibadethanioja kirgendlardin sadika tilisun dap, ibadethanidiki «Guzel darwaza» aldioja akelip koyatti..³ U Petrus bilan Yuhannaning ibadethanioja kirip ketiwatqinini kerup, ulardin sadika tilidi..⁴ Petrus bilan Yuhanna uningoja nazirini saldi. Petrus uningoja:

— Bizga kara! — dedi.

⁵ U ulardin bir narsa kutup, koxlrini uzmay karap turatti..⁶ Biraq Petrus uningoja:

— Menda altun yaki kumux yok; lekin qolumba barini sanga beray. Nasaretlik aysa Masihning nami bilan, ornungdin turup mang! — dewidi..⁷ uni ong kolidin tartip, yelap turoquzdi. U adomning put wa oxuk beoxiliri xuan kuqlendurulup,⁸ ornidin das turup mengixka baxlidi. U mengip wa sekrup, Hudoja madhiya okuqan halda ular bilan billa ibadethana hoylisoja kirdi..⁹ Barlik halayik uning mengip Hudoja madhiya okuqanlikini kerup ¹⁰ uning ibadethanidiki «guzel darwaza» aldida sadika tilap olturidigan heliki adam ikanlikini tonup, uningda yuz berginiga hayranuhas bolup dang ketip kelixti.

Petrusning ibadethanida eytgan soyliri

¹¹ Sahayoqan kixi Petrus bilan Yuhannaqja qing esilip turuwaloqanda, hayran boluxkan barlik halk ularning yenioja ibadethanidiki «Sulayman pexaywini» degan yerga yugurup kelixti. ¹² Bu ahwalni kergon Petrus halayikka mundak dedi:

— I Israillar! Bu ixka nemanqa hayran bolisilar? Biz huddi oz kuc-kudritimiz yaki iklasmanlikimizga tayinip bu adomni mangduroqandak bizga nemanqa tikilip karaysilar?

¹³ Amaliyatta bolsa, ata-bowilirimizning Hudasi, yani Ibrahim, Ishak wa Yakupning Hudasi Oz hizmatkari bolqan aysani xan-xarap bilan uluqliqan. Biraq siler bolsanglar uni rimliklarqja tutup bardinglar; andin waliy Pilatus uni koyup berixni hekum qilqandin keyin, siler Pilatusning aldida uningdin tenip rat kilixtinglar..¹⁴ Mana siler Mukaddas wa Hakkaniy Boluquqidin tenip, uni rat kilip Pilatusin uning ornioja bir katilni koyup berixni talap kilidinglar..¹⁵ Xundak kilip, hayatlikni barlikka Kelturguqini olturdunglar! Biraq Huda uni olumdin tirildurdi, biz mana buningqja guwahqidurmiz..¹⁶ Mana uning namioja qilqan etikad arkilik, uning nami siler keruwatqan wa tonuydigan bu adomga darman kirguzdi; uning arkilik bolqan etikad u kixini kez aldinglarda sellimaza sak-salamet kildi.

¹⁷ Omdi kerindaxlar, silarning wa xuningdak silarning baxlikliringlarningmu bu ixni oqapletta qilqanlikinglarni bilimən. ¹⁸ Lekin Huda barlik payqambarlarning aqzi bilan aldin'ala jakarlioqanlirini, yani uning Masihning azab-okubat tartidiganlikini xu yol bilan amalga axurdi..¹⁹ Xuning uqun gunahinglarning oquruwetilixi uqun hazir towa kilip yolliringlardin burulunglar! Xundak qilqanda, insanlarning jenini yengilanduridigan pasil-kunlar Perwardigarning huzuridin qikip kelidu..²⁰ wa u siler uqun aldin tiklengon Masih, yani aysani

3:1 «saet uqta» — ibraniylarning waqti boyiqe «saet tokkuzda».

3:2 Yh. 9:8; Ros. 14:8.

3:6 Ros. 4:10.

3:13 «ata-bowilirimizning Hudasi, yani Ibrahim, Ishak wa Yakupning Hudasi oz hizmatkari bolqan aysani xan-xarap bilan uluqliqan» — Masihning «Perwardigarning hizmatkari» yaki «Perwardigarning kuli» supiti ikanliki toqruluk bexaretlar «Yax.» 42:1-18, 49-bab, 50:3-11, 52:13-53:12da koxilidu.

3:13 Mis. 3:6,15; Mat. 27:20; Mar. 15:11; Luka 23:18; Yh. 18:40.

3:14 Luka 23:18.

3:15 «Huda uni olumdin tirildurdi» — grek tilida: «Huda uni olgendlardin tirildurdi».

3:15 Ros. 1:8; 2:32.

3:18 Yax. 50:6; 53:5; Luka 24:27.

3:19 Ros. 2:38.

«Rosullarning paaliyatliri»

kexinglarğa qaytidin əwətidu. ²¹ Həzirqə bolsa, Hudaning dəsəptiki zamanlardan tartip mükəddəs pəyoqəmbərlirining aqzi bilən eytkinidək, həmmə məwjudatlar yengilinidioğan wəqit kəlmigüqə, ərxlər uni qəbul kılıp, uningğa makan bolidu. ²² Musa dərəkə mundək dēgənidi: — «Pərwərdigar Hudayinglar öz kərindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pəyoqəmbər turuqüzidu. Uning silərgə eytkən barlık səzlrini anglap, uningğa toluk itaət kılıxınglar kərək! ²³ Qünki bu pəyoqəmbərnin sēzini anglimaydioğanlarning hərbi hək kataridin üzüp taxlinidu»..

²⁴ Dərəkə, Samuil pəyoqəmbər wə uningdin keyin kelip bexarətlərnı yətküzgən pəyoqəmbərlərnin həmmisi bu künlər toqrisida aldin eytkən. ²⁵ Silər bu pəyoqəmbərlərnin pərzəntlirisilər wə Huda ata-bowanglar bilən tüzgən əhdning pərzəntliridursilər — bu əhdə boyıqə Huda İbrahimoğa: «Sening nəslin arqılık yər yüzidiki barlık ailə-jəmətlərgə bəht-bərikət ata kılınıdu» dəp wəda bargən. ²⁶ Xunga Huda hərbinglarnı öz rəzillikliringlardan kayturup, silərgə bəht-bərikət ata kılıx üqün, hizmətkari Əysani turoqüzup, uni awwal silərgə əwətti..

Petrus bilən Yuhannaning aliy kengəxmida sorak kılınıxi

4¹ Petrus bilən Yuhanna halayikqə gəp kiliwatqanda, kəhinlar, ibadəthana qarawullirining baxlık wə Saduqiylar ularning yenioğa kelip qaldı. ² Ular rosullarning halayikqə təlim berixi, jümlidin «Əysaning wasitisi bilən əlgənlər tirildürilidu» dəp jakarlıoqini üqün intayin əsəbiyləxti. ³ Ular ularni tutkən kılıp, ətisigiqə türmigə solap qoydı, qünki kəq kirip qəlojanidi. ⁴ Lekin jar kılinoğan sēz-kalamni anglioğanlarning kəpi etiqad kildi; xuning bilən etiqad kילוan ərlərnin sanila bəx mingoğa yətti.

⁵ Ətisi, Yəhudiylarning kengəxmisidiki baxlıklar, aqsakallar wə Təwrat ustazliri Yerusalemda toplandı. ⁶ Ularınin arisida bax kəhin Annas, Kəyafas, Yuhanna, Iskəndər wə bax kəhinning baxqə jəmətidikilər bar idi. ⁷ Ular Petrus bilən Yuhannani arisioğa turoqüzup: — Silər bu ixni kaysi küq-qudrətkə tayinip yaki kimning nami bilən kıldinglar? — dəp soridi..

⁸ Petrus Mükəddəs Rohqə tolduruloğan halda ularoğa mundək dedi: Həlkning həkümranliri wə İsraılning aqsakalliri! ⁹ Əgər biz bügün bu tokur adəmgə kərsətkən yahxi əməl həm uning kəndək sakaytiloğanlık səwəblik sorakqə tartiloğan bolsak, ¹⁰ silər wə pütkül İsraıl həlki xuni bilsunki, silər krestligən, əmma Huda əlumdin tirildürgən Nasarətlilik Əysa Məsihnin nami bilən, uning küq-qudriti arqılık bu kixi muxu yərdə aldinglarda pütünləy sak-salamət turidu!

3:22 Kən. 18:15-16, 19; Yh. 1:46; Ros. 7:37.

3:23 «...Qünki bu pəyoqəmbərnin sēzini anglimaydioğanlarning hərbi hək kataridin üzüp taxlinidu» — (22-23-ayət) «Kən. 18:15-19). Bu bexarət Əysa Məsihnı kərsitidu, əlwəttə. U toqıruluk «qoxumqə sēz»imizdə tohtilimiz.

3:25 Yar. 22:18; Gal. 3:8.

3:26 «Xunga Huda hərbinglarnı öz rəzillikliringlardan kayturup, silərgə bəht-bərikət ata kılıx üqün, hizmətkari Əysani turoqüzup, uni awwal silərgə əwətti» — «... uni (Əysani)... awwal silərgə əwətti» — demək, Huda İbrahim bilən tüzgən əhdisi boyıqə İbrahimning nəslı boluğan Əysani «yər yüzidiki barlık əllərgə bəht-bərikət ata kılınıxi üqün» əwətkəndə, uni barlık əllərgə əwətxitin awwal Əz Yəhudiylarınin həkigə əwətti.

4:1 «Saduqiylar» — Yəhudiylarning bir məzhipi. Ular toqıruluk «təbirlər»ni kərug.

4:2 «Ular rosullarning... «Əysaning wasitisi bilən əlgənlər tirildürilidu» dəp jakarlıoqini üqün intayin əsəbiyləxti» — «əsəbiyləxti» yaki «qəzəpləndi». «Əlgənlər tirildürilidu» dēgən gəp Saduqiylarnı intayin qəzəpləndürgən bolsa kərək, qünki ular bu nüktoğa kət'iy ixənəymətti.

4:3 «Ular ularni tutkən kılıp, ətisigiqə türmigə solap qoydı...» — «ularni» — Petrus, Yuhanna wə ularoğa esilip qing tutkən, sakaytiloğan tokur kixini kərsitidu (9-, 10-, 14-ayətni kərug).

4:7 Mis. 2:14; Mat. 21:23; Ros. 7:27.

«Rosullarning paaliyatlari»

¹¹ Bu Əysa bolsa, mukəddəs yazmilarda pütülgəndək, dəl silər tamqılar etibarsız dəp taxliwətkən, biraq burjak texi bolup tiklənən taxtur. ¹² Uningdin baxka heqkimdə nijatlik yok, qünki pütkül asman astida insanlar arisiqə təkdin kilinojan, Əysadin baxka bizni kutkuzidiojan heqkandak bir nam yoktur.

¹³ Petrus bilən Yuhannaning bu jüritini kergən həkümranlar ularning okumiojan adəttiki adəmlərdin ikənlikini bilip, həyrən boluxti; ularning burun Əysa bilən billə boləjanlikinimu bildi. ¹⁴ Uning üstigə, saqəyojan heliki adəmnin ularning yenida turuwatқанlikini kərip, ular heqkandak gəp yanduralmidi. ¹⁵ Xuning bilən həkümranlar ularni kengəxmidin qixixka buyrudi. Andin bir-biri bilən məsləhətləxip:

¹⁶ — Bularni qandak kilimiz? Qünki ularning wasitisi bilən heli kərünərlik məjizilik bir alamət yüz bərgənliki pütkül Yerusalemdikilərgə ayan boldi wə biz uni inkar kilixka amalsizmiz.

¹⁷ Ləkin bu ixnə həlk iqidə təhimu kəng yeyilip kətməsliki üqün, ularəja bundin keyin bu adəmnin namida heqkimə heqnemə deməslikə agah-təhdit salayli! — deyixti.

¹⁸ Xuning bilən ularni qakirtip, bundin keyin Əysaning namida heq səzliməslik yaki təlim bərməslikni kət'iy buyrudi. ¹⁹ Ləkin Petrus bilən Yuhanna:

— Hudaning aldida silərgə itaət kilix toqrimu yaki Hudaqimu, buningəja özünqlar bir nemə dənqlar! ²⁰ Əmma biz bolsak, kərgən wə angliəjanlirimizni eytmay turalmaymiz! — dəp jawab bərdi.

²¹ Həkümranlar bolsa halayiktin kərkup, ularni jazalaxka layik səwəb tapalmay, ularəja təhimu təhdit selip, kəyup bərdi. Qünki halayik boləjan wəxə tūpəylidin Hudani uluqləjanidi. ²² Qünki bu saqaytilix məjizilik alamiti kərsitilən kixining yexi kiriktin axkanıdi.

Jamaətnin bir kəlbə, bir rohta dua kilix

²³ Ular kəyup berilgəndin keyin, öz həmrəhlirining yenioja kaytip kelip, bax kahinlar wə aqsakallarning kiləjan səzlrini baxtin-ahir kəpqilikə ukturdi. ²⁴ Ular buni angliəjanda, awazini bir niyət bir dil bilən Hudaəja kətürup mundaq nida kildi:

— I İgimiz, Sən asman-zemin, dengiz-okyanlarni wə ulardiki barlik məwjudatlarni yaratқан Hudadursən. ²⁵ Sən Mukəddəs Roh bilən hizmətkaring boləjan Dawutning əqzi arkilik mundaq degənoju:

«Əllər nemixka quқан salidu?

Nemə üqün bikardin-bikar suyikəst oylaydu?»

²⁶ Dunyadiki padixahlar səp tartip,

Əməldarlar yiqiləxip,

4:11 «Bu Əysa bolsa, mukəddəs yazmilarda pütülgəndək, dəl silər tamqılar etibarsız dəp taxliwətkən, biraq burjak texi bolup tiklənən taxtur» — «Zəb.» 118:2.

4:11 Zəb. 118:22; Yəx. 28:16; Mat. 21:42; Mar. 12:10; Luqa 20:17; Rim. 9:33; 1Pet. 2:7.

4:12 Mat. 1:21; Ros. 10:43; 1Tim. 2:5.

4:13 «ularning okumiojan adəttiki adəmlərdin ikənliki...» — «okumiojan» pütünləy sawatsiz degənlik əməs, pəkət (ularning kəzkarixida) Təwratka xərək bərixə salahiyiti yokluqini kərsitidu. «Adəttiki» «heq alahidə təbiəy kərmigən» degən mənida.

4:16 Yh. 11:47.

4:19 Ros. 5:29.

4:21 Ros. 3:7, 8; 5:26.

4:23 «öz həmrəhlirining yenioja kaytip kelip...» — «öz həmrəhləri» öz eyidikilərnə əməs, bəlki jamaəttikilərnə kərsitidu, əlwəttə.

4:23 Ros. 12:12.

4:24 Mis. 20:11

4:25 «Sən Mukəddəs Roh bilən hizmətkaring boləjan Dawutning əqzi arkilik mundaq degənoju ...» — bəzi kona kəqürülmilərdə «Mukəddəs Roh bilən» degən söz təpilmaydu.

4:25 Zəb. 2:1.

«Rosullarning paaliyatliri»

Pərwərdigar wə Uning Məsihi bilən qarxilixka jəm boluxti»...

²⁷ — Qünki dər wə kə dəl bu xəhərdə Hərod həm Pontius Pilatus, yat əlliklər həm Israil həlkiləri birlixip, Sən məsihligən muqəddəs hizmətkaring Əysaoğa qarxi qikip toplanəjanidi, ²⁸ xuning bilən küq-qudriting wə iradəng boyiqə Sən burunla nemining əməlgə axuruluxini bekitkən bolsang, ular xularni kəlojan...

²⁹ Əmdi i Pərwərdigar, ularning seliwatқан təhditlirini kərgəysən, kulliringni səz-kalamingni toluk yürəklik bilən səzləp yətküzidəjan kəlojaysən; ³⁰ kesəllərnə sakaytixka kolungni uzitip, muqəddəs hizmətkaring Əysaning namida məjizilik əlamətlər wə karamətlərnə yaratkəysən...

³¹ Ularning duasi ayaqlaxkanda, ular turojan yər təwrinip kətti. Ular həmmisi Muqəddəs Rohka toldurulup, Hudaning səz-kalamini yürəklik səzləp yətküzüxka baxlidi...

Etikadqilarning pul-mallirini ortak kəlizi

³² Top-top etikadqilar bir jan-bir dil, bir məksəttə idi. Həqkim əzigə təəlluk pul-melini «əzümning» deməytti, bəlkə həmmisigə ortak idi. ³³ Rosullar zor küq-qudrət bilən Rəb Əysaning tirilgənlikigə guwahlik berətti. Hudaning zor mehri-xəpkiti ularning həmmisining üstigə kəndi. ³⁴ Ularning arisidikilərnəng həqnemigə həjiti qüxməytti. Qünki yər-zemin, əy-jay igidarlıri boləjanlar ularni setip, pulini elip kəlip ³⁵ rosullarning ayioqi aldioğa kəoyatti; andin hərkimning ehtiyajioğa kərap təksim kəlinatti...

³⁶ Ularning iqidə Lawiy kəbilisidin boləjan, Sıprusta tuəqulojan Yüsüp isimlik bərsi bəridi (rosullar uni Barnabas, yəni «Riəbətəndürgüqi oəul bala» dəp atiojan); ³⁷ uningmu bir parqə etizi bəridi; u xu yolda uni setip, pulini elip rosullarning ayioqi aldioğa tapxurdi.

Ananiya bilən Safira

5 ¹ Əmdi Ananiyas isimlik yənə bir adəmmu ayali Safira bilən bir parqə yerini satti. ² Ananiyas pulning bir kəsimini əzigə kəldurdi, yəni bir kəsimini elip kəlip, rosullarning ayioqi aldioğa kəoydi. Ayalimu buningdin toluk həwərdar idi...

³ Bəraq Petrus uningəja:

— Ananiyas, nemixka kəlbəngni Xəytanning ilkiğə tapxurup, Muqəddəs Rohka yəlojan eytip, yər satқан pulning bir kəsimini əzünggə kəldurdung? ⁴ Yər setilməioqanda, seningki əməsmidi? Setiləjandin keyin, pulmu əz ihtiyaringda bolmamti? Xundak turukluk, nemixka kəlbəngdə bu

4:26 «...Dunyadiki padixahlar səp tartip, əməldarlar yioqilixip, Pərwərdigar wə Uning Məsihi bilən qarxilixka jəm boluxti» — (25-26-ayət) «Zəb.» 2:1-2.

4:26 Zəb. 2:1, 2.

4:27 Mat. 26:3; Mar. 14:1; Luğa 22:2; Yh. 11:47.

4:28 «küq-qudriting wə iradəng boyiqə...» — grek tilida: «kolung wə iradəng boyiqə...». «Sən burunla nemining əməlgə axuruluxini bekitkən bolsang, ular xularni kəlojan» — demək, muxu kixilərnəng Hudağa wə Uning Məsihigə qarxi intayin yaman niyiti bolsimu, ularning Əysani əltürüwətkənlikə bəribir Huda Əzining karamət pəlanini əməlgə axurux üqün idi.

4:30 Mar. 16:17.

4:31 Ros. 16:26.

4:32 Ros. 2:44; 1Pet. 3:8.

4:35 Yəx. 58:7.

4:36 «ularning iqidə Lawiy kəbilisidin boləjan, Sıprusta tuəqulojan Yüsüp isimlik bərsi bəridi... Barnabas.. dəp atiojan» — Barnabas Lawiylik boləjaqka, bəlkim ibadəthanida ixləgənidi.

5:1 «Ananiyas isimlik yənə bir adəmmu...» — «Ananiyas» bəlkim ibraniy tilidiki «Hənananiya» degənnəng grek tilidiki xəkli boluxi mumkin.

5:2 «Ananiyas pulning bir kəsimini əzigə kəldurdi, yəni bir kəsimini elip kəlip, rosullarning ayioqi aldioğa kəoydi. Ayalimu buningdin toluk həwərdar idi» — bu ixka kərioqanda, ularning məksiti əzlrining səhiylikini kəz-kəz kəlip: «Mana biz baxkəlarəja oxhax həmmə nərsimizni Hudaning yəloğa bəəjixliduk» degən bolsimu, ləkin ular yər satқан pulning bir kəsimini yər satқан pulning həmmisi, dəp yəlojan eytkənidi.

5:3 «nemixka kəlbəngni Xəytanning ilkiğə tapxurup,...?» — grek tilida «nemixka Xəytan kəlbəngni toldurojanki...?» degən səzlər bilən ipadilini.

«Rosullarning paaliyətli»

ixni niyət kılding? Sən insanlarə qə əməs, bəlki Huda qə yalo qan eyting! — dedi.

⁵ Ananiyas bu sözlərni angli qan haman yikilip jan üzdi. Bu ixni angli qulılarni kəttik kərkunq basti. ⁶ Əmdi yax yigitlər ornidin turup jəsətni kəpənləp, sirtkə apirip dəpnə kıldi.

⁷ Təhminən üç saəttin keyin, Ananiyasning ayali kirip kəldi; birək u bolə qan wəkədin həwərsiz idi. ⁸ Petrus uningdin:

— Manga eytkin, silər yərnə muxu pulə qan sattinglarmu? — dəp soridi.

— Xundək, muxunqilik pulə qan sattuk, — dəp jawab bərdi u.

⁹ Petrus:

— Silər nemə üçün Mukəddəs Rohni sinaxkə til biriktürdüqlər? Qara, eringni dəpnə kilip kəlgənlərning putliri ixik tüwidə turidu, ular senimu əketidu! — dedi.

¹⁰ Umu xuan uning ayaqliri aldio qan yikilip, jan bərdi. Həli qan yax yigitlər kirip, uning əlgənlirini kərdi; ular unimu elip bərip erining yenio qan dəpnə kıldi. ¹¹ Pütün jamaətni, xundəklə bu ixni angli qanların qərbirini kəttik kərkunq basti.

Rosullar kərsətkən məjizilər

¹² Rosullarning qoli arkilik həlk iqidə nuro qan məjizilik alamətlər wə karamətlər kərsitildi. (Barlik etiqəd qılar bir niyəttə bolup ibadəthanidiki «Sulayman pexaywini»da daim jəm bolatti. ¹³ Birək baxkə kixilər ularə qan qoxuluxkə jür'ət kılalmaytti; əmma halayik ularni intayin hərmətləytti. ¹⁴ Xundəktimu, etiqəd kılıquqlar barə qanseri kəpiyip, həm ərlər həm ayallar top-top bolup Rəbgə qoxulo qili turdi). ¹⁵ Xuning bilən kixilər həttə Petrus ətup ketiwatqanda həqbolmio qanda uning sayisi bolsimu üstigə qüxsun dəp, kəsəllərni ko qılarə qan elip qiki p kərpə wə zəmbillərgə yatquzup qoyatti.

¹⁶ Yənə top-top kixilər Yerusalemlə ətrapidiki xəhər-yezilərdin kəsəllərni wə napak roqlar qaplixialə qan kixilərnə elip kələtti. Uların qan həmmisi səkiyip qaytixatti.

Rosullarning ziyankəxlikkə uqrixi

¹⁷ Bax kəhin wə uning tərəpdarliri, yəni Sadu kiy məzhəpidikilər ko zo qilip bu ixlarə qan qəzəplini p, ¹⁸ rosullarni tutqun kilip, kəmakəhanio qan qamidi. ¹⁹ Ləkin xu kəqə, Rəbning bir pərixtsi kəmakəhanining dər wazilirini eqip, rosullarni elip qiki p, ularə qan.

²⁰ — Silər ibadəthana həylisio qan kirip, halayikqə bu həyatlik to qrisidiki həmmə sözlərni jakarlanglar — dəp tapilidi.

²¹ Rosullar bu sözni anglap, tang atqanda ibadəthana həylisio qan kirip, kixilərgə təlim bərixkə baxlidi.

Bax kəhin wə uning tərəpdarliri kəlgəndə, aliy kəngəxmidikilər wə Israillarning barlik əksə qallirini jəm boluxkə qə qirdi. Andin rosullarni elip kəlsun dəp kəmakəhanio qan adəm əwətti.

²² Ləkin sipəqlər zindano qan yetip barə qanda, rosullarning u yərdə yo qlu qini baykəp qaytip bərip, kəngəxmidikilərgə:

²³ — Biz barsək, zindan məhkəm takəqlik turuptu, qərawullarmu dər wazilirida kəzəttə turuptu. Ləkin dər wazilarni eqip qərisək, iqidə bir mu adəm yo ql! — dəp məlumat bərdi.

²⁴ Bu həwərnə angli qan ibadəthanidiki məs'ul kəhin həm qərawullarning bəxliki wə bax kəhinlər: — «Əmdi bu ix zadi qandək bolup kətər?» deyixip əlakəzadilikkə qəmdi. ²⁵ Dəl xu qəo qda, bir kixi kirip:

5:12 Mar. 16:17; Ros. 2:43.

5:16 Mar. 16:17; Ros. 8:7; 16:18; 19:12.

5:18 «rosullarni tutqun kilip, kəmakəhanio qan qamidi» — muxu yərdiki «kəmakəhana» grek tilida «ammiiy türmə» dəgən söz bilən ipadilini du.

5:19 Ros. 12:7; 16:26.

«Rosullarning paaliyatliri»

— Qaranglar, silər zindanoğa qamioğan adəmlər ibadəthana həylisida turup halayikğa təlim beriwatidoql! — dəp həwər kildi.

²⁶ Buning bilən, həliki qarawullar baxliki sipahlırini baxlap berip, rosullarni elip kəldi. Birak ular halayik bizni qalma-kesək kilixi mumkin dəp qorqup, ularoğa zorluk ixlətmidi.

²⁷ Ular rosullarni elip kəlgəndin keyin, ularni kengəxmidikilər aldida turoquzdi. Bax kašin ularni sorak kilip:

²⁸ — Biz əsl siləni bu namda kixilərgə təlim bərmənglar, dəp qattik agahlandıroqaniduk. Lekin mana, silər yənə xu təliminglar bilən pütkül Yerusalemini kaplıdinglar həmdə bu kixining qan kərzini bizgə artmaqci boluwatisilər! — dedi.

²⁹ Lekin Petrus wə baxqa rosullar jawab berip mundak dedi:

— Insañoğa əməs, Hudağa itaət kilix kerək! ³⁰ Silər tutup yaoqaqka esip ɵltürgən Əysani, ata-bowimizning Hudasi tirildürdi. ³¹ Huda Israil həlkini towa kilixkə wə gunahlırining kəqürilixikə muyəssar kilix üqün, uni uluqlap Yetəkci həm Qutkuzoquci süpitidə Əzining ong yenioğa kɵtürüp olturoquzdi. ³² Biz bu ixlaroğa guwahqilarmiz; xundakla Huda Əzigə itaət kılouqılarağa ata kılouan Muxəddəs Rohmu bu ixlaroğa guwahqidur.

³³ Ular bu sözləni anglap kəlbigə sanjiləndək bolup rosullarni ɵltürüxkə məslihətləxti. ³⁴ Lekin kengəxmə iqidə pütün həlkning hərmigitə sazawər boləqan Pərisiy məzhəpidiki Gamaliyəl isimlik bir Təwrat əlimasi bar idi. U ornidin turup:

— Ular ni birdəm sirtka qikrip turunglar, — dəp buyrudi.

³⁵ Andin u kengəxmidikilərgə mundak dedi:

— Əy Israillar, silər bu kixiləni bir tərəp kilixta əzünglaroğa ehtiyat kilinglar! ³⁶ İlgiri, həliki Təwdas isimlik əzini qong tutup otturiəğa qikqanidi. Uningə təhminən tət yüz adəm koxuldi. Birak u əzi ɵltürildi wə barlik əgəxkūqiliri tarkilip ketip, uning ixi yokka qikti. ³⁷ Andin keyin nopus tizimlax künliridə, Galiliyəlik Yəhudamu bax kɵtürüp qikip, bir top kixini toplaş əzigə əgəxtürgən. Umu yokitilip, barlik əgəxkūqilirimu tarkitiwetilgən. ³⁸ Əmdi silərgə nəsihitim xuki: Bu kixilər bilən karinglar bolmisun! Ular ni ihtiyariəğa koyup beringlar. Qünki əgər bu ekim yaki bu ix pəkət insandin kəlgən bolsa, jəzmən yokka qikidu. ³⁹ Lekin əgər Hudadin bolsa, silər ularni yokitalmaysilər! Həttə əzünglar Hudağa hujum kılouqılar bolup qikisilər!

⁴⁰ Aliy kengəxmidikilər nəsihətni qəbul kildi; ular rosullarni qakirtip kirip, ularni kamqilitip, ularoğa hərgiz Əysaning namida sözləməslikni agahlandırdi. Andin ularni koyup bərdi. ⁴¹ Rosullar əmdi kengəxmining otturisidin qikip, əzlrining mubarək nam üqün horluk azabi qekixkə layik kɵrülgənlikidin xadlandı. ⁴² Ular yənila hər küni ibadəthana həylisida wə əymu-əy berip təlim berixtin wə «Əysa — Məsihdur!» degən hux həwəni jakarlaxtin heq tohtimidi.

5:26 Mat. 21:26; Ros. 4:21.

5:28 «silər...bu kixining qan kərzini bizgə artmaqci boluwatisilər!» — kizik ix xuki, Yəhudiy əksakallirining tili «Əysa» deyixkə kət'iy barmaydu.

5:28 Ros. 4:18.

5:29 Ros. 4:19.

5:30 «...yaoqaqka esip ɵltürgən Əysa» — grek tilida «...dərhəka esip ɵltürgən Əysa».

5:30 Qan. 21:23; Ros. 3:15; 10:39; 13:29; 1Pet. 2:24.

5:31 Ros. 2:33; 3:15; Fil. 2:9.

5:32 Yh. 15:27; Ros. 2:4.

5:36 «birak u əzi ɵltürildi...» — «u ... ɵltürildi» — xühşisizki, u rimlik kūqlər tərəpidin ɵltürüldi. Təwdasning isyani Rim imperiyəsiga qarxi boləqan bolsa kerək.

5:36 Ros. 21:38.

5:38 Pənd. 21:30; Yəx. 8:10; Mat. 15:13.

5:39 Ros. 9:5; 23:9.

5:41 «...əzlrining mubarək nam üqün horluk azabi qekixkə layik kɵrülgənlikidin xadlandı» — muxu yərdə «mubarək nam» grek tilida pəkət «nam» degən bilənla ipadilini. Qünki xu qaoqdiki etikadqılar üqün pütkül dunyada pəkət birlə «nam», yəni Əysaning nami məwjut idi.

5:41 Mat. 5:12.

5:42 «wə «Əysa — Məsihdur!» degən hux həwəni jakarlax...» — yaki «wə hux həwər boləqan Əysa Məsihni jakarlax...».

«Rosullarning paaliyatlari»

Jama'atning amaliy xizmatliriga tallanoqan yetta kixi

6¹ Xu künlärdä, muhlislarning sani baro'anseri köpiyip, grekqä sözläydiqan Yəhudiylar yərlik ibranıy kərindaxlaro'ja: — Kündilik ozuk-tülük təksim kilinixta arimizdiki tul ayallar etibarqo'a elinmıdı, döp narazilik bildürüxti..² Xunga, on ikkiylən pütkül muhlislarni qaqirip yiqip, larqo'a mundaq dedi:

— Bizning Hudaning söz-kalamini yatküzix hizmitini taxlap qoyup, ozuk-tülük təksim kilix bilən bolup ketiximiz to'qra bolmaydu..³ Xuning üqün, i kərindaxlar, aranglardiki nam-ab-ruyi bar, Mukəddəs Rohq'a wə danalıqqa toloqan yetta kixini ilqap tallanglar, wə biz ularni bu ixka məs'ul qilimiz..⁴ Biz bolsaq, özimizni dua kilix wə söz-kalamning hizmitidə boluxqa beqixlaymız.

⁵ Bu məsilhət halayikning həmmisini hux kildi. Xuning bilən ular iman-ixənqə wə rohqa toloqan Istipan isimlik bir adəmni tallıdı, wə yənə Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas həmdə burun Təwrat etikadiqo'a kirgən Antakyalik Nikolasni tallap..⁶ ularni rosullarning aldiqo'a elip qikti. Rosullar ularning bu xizmətni kixixi üqün qollarini ularning üstigə təgküzüp turup, dua kilixti..

⁷ Wə Hudaning söz-kalami dawamlıq tərkalıdı; Yerusalemdiki muhlislarning sanımu baro'anseri zor dərıjıdä köpəydi. Nuroqun kahınlar mu Məsih etikadiqo'a itaət kilixka kirixiwatatti..

Istipanning tutkun kilinixi

⁸ Wə Istipan Hudaning mehir-xəpkiti wə küq-kudritigə toloqan bolup, həlk iqidə karamətlər wə zor məjizilik aləmətlərni kərsətti..⁹ Bırak «Kulluktın qikқан hərler» döp ataloqan sinagog-tiki bəzilər, yəni Kurini wə Iskəndəriyə xəhərliri wə Kilikiyə həm Asiya əlkiliridin kəlgən bəzi Yəhudiylar Istipano'ja qarxi qikip, uning bilən munazirə kilixka baxlıdı..¹⁰ Lekin ular u söz kılqo'nda uningda bolqan danalıq wə rohqa takabil turuxka əməlsiz kalıdı..¹¹ Buning bilən ular bəzi adəmlərnıng əozqini maylap:

— Biz bu adəmnıng Musa wə Hudaqo'a karita kupurluq səzligənlikini anglıduq, — degənni ularning əozıqo'a saldı..

¹² Ular muxundaq kılıp halayikni, əksəkəllarni wə Təwrat ustazlırini kutratti; andin Istipanning aldinı tosup uni tutkun kılıp, aliy kengəxmıgə elip bardı..¹³ Ular sahta guwahqılarnı otturıqo'a qikqirip mundaq degüzdi:

— Bu adəm bu mukəddəs jayqo'a wə Təwrat kanunıqo'a qarxi səzlərni kılıxtın tohtımaydu..¹⁴ Qünki biz uning həlikı Nasarətlık Əysa to'qruluq: «U bu jayni wəyran kılıdu wə Musa pəyqəmbər bizgə tapxuroqan ən'əniwi kaidə-yosunlırimizni əzgərtıdu!» degənlikini anglıduq..

6:1 «grekqə sözləydiqan Yəhudiylar» — grek tilida «grekləxtürülgənlər». «yərlik ibranıy kərindaxlar» — demək, ibranıy tilida sözləydiqan etikaqılər.

6:2 «ozuk-tülük təksim kilix bilən bolup ketiximiz to'qra bolmaydu» — «ozuk-tülük təksim kilix» grek tilida «dastıhanlarda kütüx» degən söz bilən ipadiliniđu.

6:2 Mis. 18:17.

6:3 Qan. 1:13; Ros. 1:21; 16:2; 1Tim. 3:7.

6:5 Ros. 11:24; 21:8.

6:6 «Istipan isimlik bir adəm... yənə Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas həmdə burun Təwrat etikadiqo'a kirgən Antakyalik Nikolasni tallap, ularni rosullarning aldiqo'a elip qikti» — kizik yeri xuki, tallanoqanlarning həmmisining isimlıridin «grekləxkan Yəhudiylar» ikənlikı bilinip turatti.

6:6 Ros. 1:23; 8:17; 13:3; 1Tim. 4:14; 5:22; 2Tim. 1:6.

6:7 «Nuroqun kahınlar mu Məsih etikadiqo'a itaət kilixka kirixiwatatti» — «Məsih etikadiqo'a» grek tilida pəkət «etikadqa» deyilidu.

6:7 Ros. 19:20.

6:10 Mis. 4:12; Yəx. 54:17; Luqa 21:15.

6:11 Mat. 26:59.

6:13 «bu adəm bu mukəddəs jayqo'a wə Təwrat kanunıqo'a qarxi səzlərni kılıxtın tohtımaydu» — «mukəddəs jay» ibadəthanini kərsitidu.

6:14 «U bu jayni wəyran kılıdu» — «bu jay» bəlkim mukəddəs ibadəthanini kərsitidu (12-ayətni kəring).

«Rosullarning paaliyatliri»

¹⁵ Kengəxmida olturoqanlarning həmmisi Istipanoqa kəz tikip qariojında, uning qirayining pərixtingkidək parkirək ikənlikini kərđi.

Istipanning guwahlıkđ

7¹ Bax kaħin Istipandin:
— Bularning eytkanliri rastmu? — dəp soridi.

² Istipan mundaq jawab bərđi:

— Qerindaxlar wə ata-bowilar, səzümgə kulək selinglar! Atimiz İbrahim tehi Mesopotamiyə rayonida turuwatkanda, yəni Həran xəħirigə kəqüp makanlixixtin ilgiri, xan-xəwəpning Igisi Huda uningoğa ayan bolup:³ «Sən öz yurtung wə uruk-jəmətingdin ayrılıp qıķip, Mən sanga kərsitidoğan zəminoğa baroĵin» deganidi..⁴ Buning bilən u Kaldiylərnəng zəminini taxlap, Həran xəħirigə berip oltraxlaxti. Atisi əlgəndin keyin, Huda uni bu zəminoğa, yəni silər həzir turuwatqan zəminoğa yətkəp kəldi..⁵ U waķitta, Huda uningoğa bu zəmindin miras bərmidi, hətta uningka təwə put qoyuđudəkmu bir yər bərmigənidi. Gərqə u tehiqə pərzənt kərmigən bolsimu, Huda bu zəminni uningoğa wə uning nəsligə igiliki bolux üqün berixkə wədə kildi..

⁶ Andin Huda uningoğa mundaq dedi: «Sening nəsiliring yaķa yurtta musapir bolup turidu, xu yurttikilər ularni kul kılıp tət yüz yil horlaydu..⁷ Birək ularni kulluqķa saloğan əlni jazalaymən», dedi Huda, «wə uningdin keyin, nəsiliring u yərdin qıķip, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu»..

⁸ Keyin Huda İbrahim bilən bəlgisi hətnə boluğan əħdini tüzgən, xuning bilən İshək uningdin tərəldi; İbrahim uni səkkizinqi kuni hətnə kildi; xundaq kılıp İshəktin Yəqub tərəldi, Yəquptin on ikki «qəbilə atisi» tərəldi..

⁹ Keyin, «qəbilə atiliri» inisi Yüsüpkə həsət kılıp, uni Misiroğa kulluqķa setiwətti. Ləkin Huda uning bilən billə bolup,..¹⁰ uni barlıq jəbir-japalardin kutkuzup, uni Misir padixahı Pirəwnning nəziridə iltipatķa igə kılıp, uningğa danixmənlik ata kildi. Padixah uni Misiroğa bax wəzir, ordisoğa bax oĵojidar kildi..¹¹ Keyin, eoĵir aqarqilik pütkül Misir wə Kanaan yərlirini besip, zor qıyinqilik boldi. Ata-bowilirimiz ozuk-tülük tapalmidi..¹² Yəqub əmdi Misirdə axlık barlıķını anglioğan bolup, ooqullirini, yəni ata-bowilirimizni u yərgə birinqi kətim əwətti..¹³ Ikkinqi kətim baroĵanda, Yüsüp akilirioğa əzini axkarilidi. Xuning bilən Yüsüpnəng jəmətidikilər Pirəwn padixahķa məlum boldi..¹⁴ Andin Yüsüp atisi Yəqubning aldioğa həwər yətküzüp, uni

7:3 Yar. 12:1.

7:4 «buning bilən u Kaldiylərnəng zəminini taxlap,..» — «Kaldiylilərnəng zəmini» «Uz» degən yurtni kərsitidu («Yar.» 11:31, 12:1ni kərüng).

7:5 Yar. 12:7; 13:15.

7:6 Yar. 15:13-14, 16; Mis. 12:40; Gal. 3:17.

7:7 «...birək ularni kulluqķa saloğan əlni jazalaymən... wə uningdin keyin, nəsiliring u yərdin qıķip, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu» — «Yar.» 15:13-14.

7:7 Yar. 15:16; Mis. 3:12.

7:8 «Keyin Huda İbrahim bilən bəlgisi hətnə boluğan əħdini tüzgən..» — «Yar.» 17:10-14. «on ikki «qəbilə atisi» — İsrail həlķining on ikki qəbilisining əjdadlirini kərsitidu.

7:8 Yar. 21:2; 25:24; 29:32; 30:5; 35:23.

7:9 «keyin, «qəbilə atiliri» inisi Yüsüpkə həsət kılıp, uni Misiroğa kulluqķa setiwətti. Ləkin Huda uning bilən billə bolup, ...» — xu waķitta «qəbilə atiliri» (Yüsüptin baxķa) onaylən idi. Muxu wəķəni «Yar.» 37-babtin kərüng.

7:9 Yar. 37:4,28; Zəb. 105:17.

7:10 Yar. 41:40.

7:11 Yar. 41:54; Zəb. 105:16.

7:12 «Yəqub əmdi Misirdə axlık barlıķını anglioğan bolup, ... ata-bowilirimizni u yərgə birinqi kətim əwətti» — «birinqi kətim əwətti» — birinqi kətim ular ukisi Yüsüpnə toniyalmidi (on nəqqə yil ətkənidi). «Yar.» 42-babni kərüng.

7:12 Yar. 42:1.

7:13 «Ikkinqi kətim baroĵanda, Yüsüp akilirioğa əzini axkarilidi» — «Yar.» 43-45-babni kərüng.

7:13 Yar. 45:4.

«Rosullarning paaliyatlari»

pütin ailə-jəməti bilan, jəmiy yətmix bəx kixini Misiroja əzigə qəqirdi.¹⁵ Xuning bilən Yəqub Misiroja qüxti wə xu yərdə əldi; keyin uningdin boləjan ata-bowilirimizmu xu yərdə əldi...

¹⁶ Ularning jəsətləri keyin Xəkəm xəhərigə kayturulup, İbrahim burun Həmorning oqulluridin məlum puləja setiwələjan, Xəkəmdiki bir yərlikkə qoyuldi...

¹⁷ Ləkin Huda İbrahiməja əslə kiləjan wədinəg wəktə yəqinlaxkənda, Misirdə turuwatqan İsraillə həkining nopusi heli kəpəyganidi...¹⁸ U wəqəttə, Yüsüptin həwiri bolmıqan yengə bir padixah Misirdə təhtkə qıktı...¹⁹ Bu padixah kəwmimizəja hıylə-mikirlər bilən muamilə kılıp, ata-bowilirimizni ezip horlidi, həttə ularni öz bowaklırini həyat kəldurmaslıqı üqün taxliwetixkə məjbür kildi. ²⁰ Musa mana xu qəqlərdə tuəuləjanidi. U Hudaning əldidə əlahidə yekimlik bala bolup, atisining əyidə üq ay bekildi...²¹ Keyin u sirtkə qoyup qoyuləjənda, Pırəwnning kizi uni sudin elip, öz oqlı kılıp qong kildi...²² Musa Misirliklərnin barlık bilim-həkmiti bilən tərbiiyilini, səzdə wə əməldə intayin kəbiliyətlik ədəm bolup qıktı.

²³ Ləkin uning tuəuləjəninəja kırık yil toxkənda, əz kərindaxlırı boləjan İsraillərnin həliəja yetix niyitigə kəldi...²⁴ U uların birinəg uwal kılınıp bozək kılınıwatqanlıqini kərup, uni kooqda, harlənəjan kixi üqün intıqam elip harlıəuqi Misirlikni əltürdi. ²⁵ Qünki u əz kərindaxlırini: — Huda mənəg kolum arkilik bizgə kütəxuz yolını aqқан dəp qüxinidiəu, dəp oyliəjanidi. Ləkin ular buni qüxənmidə. ²⁶ Ətisi, Musa ularning arisidiki bir urux-jədəlni kərup, arisəja kirip yaraxturmaqçı bolup: Silər kərindax turup, nemixkə bir-birəngləəja yolsızlık kiliwətilər? — dedi.

²⁷ Biraq kərindaxını yolsız bozək kiləjan kixi uni qətkə ittiriwətip: — Kim seni bizgə bəx həm sorəqçı bolsun dəptu?! ²⁸ Mənimu tünügünki Misirlikni əltürgəndək əltürməqqumsən? — dedi...²⁹ Musa bu səzni anglap kərkup, Misirdin kəqip Midiyan zəminioja bərip, u yərdə musapir bolup turup kəldi. U xu yərdə ikki oql pərzənt kərđi...

³⁰ Kırık yil toxkəndin keyin, Sinay təəjining yənidiki qəldə, kəyüwatqan bir qatqallıqning ot yalkunida bir pərixte uningəja kəründi...³¹ Bu əjayibənə kərünüxnə kərgən Musa uningəja intayin həyran bolup kəldi; buning kəndək ix ikənlikini biləy dəp yəqinrak barəqanda Pərwərdigərnin əwazi anglınıp: ³² «Mən sənəg ata-bowiliringnəg Hudasi, yəni İbrahim, İshaq wə Yəqubning Hudasiurmən» dedi. Musa kərkunqta titrəp, kəraxkımı jür'ət kılalmidi...

7:14 «Andin Yüsüp atisi Yəqubning əldioja həwər yətküzüp,... Misiroja əzigə qəqirdi» — «Yar.» 46-babni kərug.

7:15 Yar. 46:5; 49:33.

7:16 «ularning jəsətləri keyin ... Xəkəmdiki bir yərlikkə qoyuldi» — «Yar.» 49:29-32ni kərug. İstipan muxu yərdə bu ixlərnin təpsilatlırini bəx kışkartiwetidu.

7:16 Yar. 23:16; 50:13; Mis. 13:19; Yə. 24:32.

7:17 «Huda İbrahiməja əslə kiləjan wədinəg wəktə yəqinlaxkənda...» — «Huda kiləjan wədə» bolsa Hudaning «Sənəg nəsililərinə u yərdin qikip, bu yərdə Mənəg ibadət-hizmitimdə bolidu» dəgən wədəsi (7-ayətni kərug).

7:17 Mis. 1:7; Zəb. 105:24.

7:18 Mis. 1:8

7:20 «Musa...Hudaning əldidə əlahidə yekimlik bala...» — Musanın rohiy jəhəttiki bəzibir əlahidilikini kərsitidu («Mis» 2:2).

7:20 Mis. 2:2; 6:19; Qəl. 26:59; 1Tar. 23:13; İbr. 11:23.

7:21 «Keyin u sirtkə qoyup qoyuləjənda...» — muxu yərdiki «sirtkə qoyup qoyux» dəgən ibarə 19-ayəttə: (həyat kəldurmaslıqı üqün) «taxliwetix» dəp təjrimə kılınıdu. Əmma Musanın ata-anisnəg bowəkkə (Musəja) boləjan barlık muamilisi, jümlidin «sirtkə qoyux»i iman-ixəng bilən boldi. «İbr.» 11:23ni, «Mis.» 2-babni kərug. «Pırəwnning kizi uni sudin elip...» — «Mis.» 2-babni kərug.

7:23 «əz kərindaxlırı boləjan İsraillərnin həliəja yetix...» — grek tilidə «əz kərindaxlırı boləjan İsraillərnə yoklax...».

7:23 Mis. 2:11-15.

7:27 Mat. 21:23; Ros. 7:35; 4:7.

7:28 Mis. 2:14.

7:29 «Musa bu səzni anglap kərkup, Misirdin kəqip Midiyan zəminioja bərip...» — uning kərkədiəjanliknəg səwəbi Misirliknəg əltürölənləknəg əskərilənəjanlıqı boluxi kərək. Ləkin ahirdə uning Misirni taxlap ketixi kərkunqtn əməs, bəlkə imandın idi (yənə «Mis.» 2-babni, «İbr.» 11:27ni kərug).

7:30 Mis. 3:2

7:32 Mis. 3:6; Mat. 22:32; İbr. 11:16.

«Rosullarning paaliyatli»

³³ Pərwərdigar uningəyə yənə: — Ayıqıngni seliwət; qünki sən turuwatқан yər mukəddəstür..

³⁴ Mən dərħəqıqət Misirda turuwatқан həlķimning harliniwatқанlıķını kərdüm, ularning nalə-pəryadlırını anglıdım. Xunga mən ularni elip qıkkılı qüxtüm. Əmdi barəqın, mən seni Misirəyə əwətəy!» dedi..

³⁵ Mana həlīķi kixilər: «Kim seni bizgə bax hām soraqı bolsun dəptul?» dəp rət ķiləqan dəl muxu Musani, Huda uningəyə qatqallıķta kərūngən pərixtingnı ķoli bilən Israillarəyə hām bax hām kutquzuquı boluxķa əwətti. ³⁶ Ənə xu Musa həlķķə yetəķqilik ķilip, ularni Misirdin qıķardı həmdə Misir zeminida, Kizil dengizning boyida wə ķirik yilni ötküzgən qəldə karamətlərnı wə məjizilik alamətlərnı kərsətti. ³⁷ Ənə xu Musa əzi Israillarəyə: «Huda ķerındaxlırlınglar arısidin manga ohxax bir pəyoqəmbərnı tikləydu» degənidi. ³⁸ Qel-bayawandiki jamaətkə həmrəh boləqan, Sinay teoııda əzigə səz ķiləqan pərixtə bilən billə boləqan, ata-bowilirimiz bilən billə boləqan həmrəh dəl ənə xu idi; ħayatlıķ bəhx yetķüzıdıqan wəħıylərnı bizgə yetķüzüx üqün ķobul ķiləquı boləqan dəl ənə xu idi; ³⁹ xundax bolsımu, ata-bowilirimiz uningəyə itaət ķilixni halımay, uni qətkə ķekip, kənglıdə Misirəyə ķaytixni arzu ķildi; ⁴⁰ xunga ular Ħarunoqə: — «Bizgə yol baxlaydıqan ilahlarıni yasap bərgin! Qünki bizni Misir zeminidin elip qıķқан həlīķi Musaning nemə bolup kətkənlikini biləlmıduķ» dedi. ⁴¹ Xuning bilən xu künlərdə ular mo-zay xəklidə bir but yasap, bu məbudķa atap ķurbanlıķ sundi. Xundax ķilip ular öz ķolliri bilən yasıqan bir nərsini huxal-huramlıķ bilən təbrikləxķə kirixti. ⁴² Lekin Huda ulardın yüzini örüp, ularni asmandiki yultuz qoxunlırıqə qoķunuxķa qoyup bərdi. Xuning bilən pəyoqəmbərlərnıng mukəddəs yazmsida pütülgədəķ, Huda ularni mundaķ əyiblıdı: —

«Silər qel-bayawanda boləqan ķirik yil jəryanida ķiləqan ķurbanlıķ-ħədiyələrnı həkıķətən Manga elip kəlgənmusilər, i Israil jəməti? ⁴³ Bərhək, silər qoķunux üqün yasıqan məbudlar, yəni «Molok»ning qədiri hām butung boləqan «Rəmfan»ning yultuz bəlgisini kəturüp mangdinglar; əmdi Mən silərnı əsir ķilip Babilin yıraxķa sürgün ķildurımən»..

⁴⁴ Ata-bowilirimiz qəldin kəzgən wəķtıda, «ħəküm-guwahlıķ» qədiri ularning otturısida tikləngənidi; u dəl Musaqə səz-kalam Yetķüzgüqıning buyruqınidəķ, kərsitilgən ərnəķ boyıqə yasaloqanıdi. ⁴⁵ Xu ibadət qədiri ni ata-bowilirimiz ilğirıdikılərdinmu igıdarqılıķıqə tapxurup, Yəxuanıng yetəķqilikidə, Huda ularning aldidila qoqılıqan əllərnıng zeminlırını besıwaləqanıda, uni bu yərgə elip kəlgən; qədir xundaxķa padıxah Dawutning zamanıoııqə turoqan. ⁴⁶ Dawut

7:33 Mis. 3:5, 7, 8, 10; Yə. 5:15.

7:34 Mis. 3:2-10.

7:36 «...xu Musa həlķķə yetəķqilik ķilip, ularni Misirdin qıķardı həmdə Misir zeminida, Kizil dengizning boyida wə ķirik yilni ötküzgən qəldə karamətlərnı wə məjizilik alamətlərnı kərsətti» — bu ıxlar «Misirdin qıķıx» hām «Qel-bayawandiki səpər»diki uluq temadur.

7:36 Mis. 7:8; 9; 10; 11; 13; 14; 16:1; Ķan. 1:3.

7:37 «Huda ķerındaxlırlınglar arısidin manga ohxax bir pəyoqəmbərnı tikləydu» — «Ķan.» 18:15.

7:37 Ķan. 18:15, 18; Yħ. 1:46; Ros. 3:22; Mat. 17:5.

7:38 Mis. 19:3; Gal. 3:19.

7:40 «xunga ular Ħarunoqə...» — Ħarun Musanıng akisi. «xunga ħaləyıķ Ħarunoqə: — «Bizgə yol baxlaydıqan ilahlarıni yasap bərgin! Qünki bizni Misir zeminidin elip qıķқан həlīķi Musanıng nemə bolup kətkənlikini biləlmıduķ» dedi» — bu wəķə Musa pəyoqəmbər Sinay teoııdın teħi qüxmıgən wəķtıda boləqanıdi («Mis.» 32-bab).

7:40 Mis. 32:1, 23.

7:42 Am. 5:25.

7:43 «... Bərhək, silər qoķunux üqün yasıqan məbudlar, yəni «Molok»ning qədiri hām butung boləqan «Rəmfan»ning yultuz bəlgisini kəturüp mangdinglar; əmdi Mən silərnı əsir ķilip Babilin yıraxķa sürgün ķildurımən» — «Am.» 5:25-27.

7:43 Am. 5:26, 27.

7:44 «ħəküm-guwahlıķ» qədiri — yəni «ibadət qədiri»; «Mis.» 16:34 wə izahatını kərūng. «u dəl Musaqə səz-kalam Yetķüzgüqıning buyruqınidəķ, kərsitilgən ərnəķ boyıqə yasaloqanıdi» — «səz-kalam Yetķüzgüqı» — Ħudanıng Əzi, əlwəttə.

7:44 Mis. 25:40; İbr. 8:5.

7:45 «keyin Yəxuanıng yetəķqilikidə...» — Yəni Yəxua pəyoqəmbərnıng yetəķqilikidə.

7:45 Yə. 3:14.

«Rosullarning paaliyətli»

Hudaning xapaıtıgə erixip, Yaqupning Hudasi üqün bir muqım makan selixka ijazət soriojan...

⁴⁷ Birak keyin, Huda üqün ibadəthana salojan Dawut əməs, əməliyəttə Sulayman boldi...

⁴⁸ Həlbuki, Həmmidin Aliy Boloquı insanning kolliri bilən yasiojan makanlarda turmaydu; huddi pəyoqəmbər mundak deginidək: —

⁴⁹ «Asmanlar Mening təhtim,

Zemin bolsa ayaqliriməja təhtipərdur,

Əmdi Manga kəndək əy-imarət yasimakqisilər?

Manga kəndək yər aramgağ bolalaydu?

⁵⁰ Bularning həmmisini Mening qolum yaratkan əməsmidi?»...

⁵¹ — Əy, boyni kəttik, yüriki wə kuliki hətnisiz boləjanlar! Silər Muqəddəs Roh bilən daim kərxilixisilər; silər ata-bowiliringlar nemə kilojan bolsa, xuni ohxax kiliwatisilər...

⁵² Pəyoqəmbərlərdin zadi kəysisioja ata-bowiliringlar ziyankəxlik kiliپ bəkmiojan? Xundək kiliپ ular «Həkkəniy Boloquı»ning kelidiojanlikini aldin jakarlioquqilarni ɵltürəxkən. Əmdi u ɵzi hazır kəlgəndə, silər uningəja satkunluk kiloquı wə katil bolup qiktinglar, ⁵³ I silər Təwrat kanunini pərixtiləning əmri-tapiliojanliri bilən tapxuruwelip turup, uningəja əməl kilmioquqilar!».

Istipanning qalma-kesək kilinixi

⁵⁴ Istipanning bu səzlrini angliojan aliy kengəxmidikilər yürigigə hənjər sanjilojandək bolup, uningəja qixlirini oququrlatti. ⁵⁵ Ləkin u bolsa Muqəddəs Rohka tolojan, kəzlrini kəkkə tikip, Hudaning julasini, xundəkla uning ong yenida Əysaning turojanlikini kərip, ⁵⁶ — Qarənglar! Asmanlar eqilip, Insan'oolining Hudaning ong yenida turojanlikini kəriwatimən! — dedi.

⁵⁷ Ular buningəja kulaklirini kolliri bilən etiwelip, awazini kəttik kətürəp warkirixip birlikdə uningəja yopurulup keliwidi, ⁵⁸ uni xəhəning sirtioja ittirip qikirip, qalma-kesək kilixka baxlidi. Uni ərz kilojan guwaqılər uni qalma-kesək kilixtin əwwal qapanlirini Saul isimlik bir yaxning puti aldidə qoyup qoyuxti. ⁵⁹ Ular Istipanni qalma-kesək kilojanida u:

— I Rəb Əysə, mening rohimni qəbul kiloqaysən! — dəp nida kildi..

⁶⁰ Andin u tizlinip turup kəttik əwaz bilən:

— I Rəb, bu gunəhning hesabini ulardin almioqaysən, — dedi. U bu səzni kiliپ bolupla jan üzəp uhlap kətti..

7:46 «Yaqupning Hudasi üqün bir muqım makan selixka ijazət soriojan» — grek tilida «Yaqupning Hudasi üqün bir muqım makan tepixka ijazət soriojan» («2Sam.» 7-babni kəring).

7:46 1Sam. 16:1; 2Sam. 7:2; 1Tar. 17:1; Zəb. 89:19-21; 132:5; Ros. 13:22.

7:47 «Birak keyin, Huda üqün ibadəthana salojan Dawut əməs, əməliyəttə Sulayman boldi» — «1Pad.» 5-6-babni kəring.

7:47 1Pad. 6:1; 1Tar. 17:12.

7:48 1Pad. 8:27; Ros. 17:24.

7:49 2Tar. 6:33; Yəx. 66:1, 2; Mat. 5:34; 23:22.

7:50 «Asmanlar mening təhtim, zemin bolsa ayaqliriməja təhtipərdur, əmdi Manga kəndək əy-imarət yasimakqisilər? Manga kəndək yər aramgağ bolalaydu? Bularning həmmisini Mening qolum yaratkan əməsmidi?» — «Yəx.» 66:1-2.

7:50 Yəx. 66:1-2; Yar. 1:4.

7:51 Nəh. 9:16,17; Yar. 6:1.

7:52 «Xundək kiliپ ular «Həkkəniy Boloquı»ning kelidiojanlikini aldin jakarlioquqilarni ɵltürəxkən. Əmdi u ɵzi hazır kəlgəndə, silər uningəja satkunluk kiloquı wə katil bolup qiktinglar,...» — «Həkkəniy Boloquı» Əysani kərsitidu.

7:53 Mis. 19:3; 24:3; Yh. 7:19; Gal. 3:19; İbr. 2:2.

7:58 «Uni ərz kilojan guwaqılər uni qalma-kesək kilixtin əwwal qapanlirini Saul isimlik bir yaxning puti aldidə qoyup qoyuxti» — Təwrat kanuni boyiqə birsı ɵlümə məhkum bolsa uningəja ərz kilojan guwaqılər birinqi bolup tax etixi kərək idi («Kan.» 17:7).

7:58 1Pad. 21:13; Luğa 4:29.

7:59 Zəb. 31:5; Luğa 23:46.

7:60 Mat. 5:44; Luğa 23:34; 1Kor. 4:12.

«Rosullarning paaliyatliri»

Saulning etiqadqilaroʻja ziyankaxlik kilixi

8¹ Istipanning oltiruluxini Saulmu kollaytti. Xu kundin baxlap, Yerusalemdiki jamaatka karitiloʻan dalexatlik ziyankaxlik kozoʻqaldi. Rosullardin baxka barlik jamaattikilar Yehudiya wə Samariyoning harkaysi yurtlirioʻja tarkilip ketixti.² Bəzi ihlasmən kixilər Istipanni dəpnə kilip, uningoa kattik yioʻja-zarlarni ketürxti.³ Lekin Saul jamaatka wəyranqilik selip, oymu-ey ahturup, ər-ayaloʻja qarimay ularni sərəp qikip zindanoʻja taxlidi.

Hux həwərnig Samariya əlkisigə yetip berixi

⁴ Əmdi tarkilip kətkənlər tarkaloʻan yurtlarda kezip səz-kalamning hux həwirini jakarlidi.⁵ Ularning iqidin Filip bolsa Samariyoning məlum bir xəhriyə berip, yərlik kixilərgə Məsihni jakarlidi.⁶ Top-top kixilər uni anglap həmdə u kərsətkən məjizilik alamətləri kərüp, bir jan bir dili bilən uning səzliyəgə kulək saldi.⁷ Qünki napak roʻhlar bolsa, qaplixiwaloʻan kixilərdin kattik warkirioʻjiniqə qikip kətti. Nuroʻun paləq, tokurlarmu sakaytildi; ⁸ zor xad-huramlıq xu xəhəni kaplidi.

⁹ U xəhərdə əsli jadugər-sehırgərlik bilən xuqulliniwatkan Simon isimlik bir adəm bar idi; u xu yol bilən pütkül Samariyədikiləri hang-tang kəldurup, əzini kəltis zat kərsətməkqi bolup kəlgənidi.¹⁰ Pekirdin tartip ambaloʻiqə ularning həmmisi uningoa ihlas kilip qaraytti wə «Hudaning uluq küq-kudriti mana xul» deyixətti.¹¹ Halayik uningoa xundək ihlas kilixi uning uzundin beri jadugər-sehırgərlik bilən ularni hang-tang kəldurup kəlgənlik tūpəylidin idi.

¹² Lekin əmdi Filip Hudaning padixahlıqı wə Əysa Məsihning nami toqrisidiki hux həwəni jakarlioʻjini ular uning səzliyəgə ixəndi wə ərlər bolsun, ayallar bolsun qəmüldürüxni qəbul kildi.¹³ Simon əzimu ixəndi. U qəmüldürülgən bolup, həmixə Filipning yenida yürdi həmdə Filip kərsitiwatkan məjizilik alamətlər wə kudrətlik ixlaroʻja qarap, intayin həyran boldi.

¹⁴ Yerusalemdiki rosullar Samariyəliklərnig Hudaning səzini qəbul kıləjanlikini anglap, Petrus bilən Yuhannani ularoʻja əwətti; ¹⁵ ikkiylən u yərgə qūxūxi bilənla, ularni Muqəddəs Rohning ata kılinoʻquqisi bolsun dəp dua kildi.¹⁶ Qünki Muqəddəs Roh tehi ularning heqkaysisioʻja qūxmigənidi; ular pəkət Rəb Əysaning nami bilən qəmüldürülgənidi.¹⁷ Petrus bilən Yuhanna ularning üstigə kəlini təgküzūxi bilən, Muqəddəs Roh ularoʻja ata kılindi.¹⁸ Lekin Simon Muqəddəs Rohning rosullarning kəlini təgküzūp koyuxi bilən ata kılinoʻjanlikini kərüp, ularoʻja pul təngləp:

¹⁹ — Bu küq-kudrəttin mangimu beringlarki, mənmu hərkimning üstigə kəllirimni təgküzəsəm, uningoa Muqəddəs Roh ata kılinsun, — dedi.

²⁰ Lekin Petrus uningoa mundək jawab bərdi:

— Hudaning bu iltipatini puloʻja setiwaloʻjili bolidu, dəp oylioʻjining üqün, pulung sən bilən təng həlakətkə barsun!²¹ Sening bu ixta heq həssəng yaki nesiwəng yoktur! Qünki sening niyiting Huda aldida durus əməs!²² Xunga, bu rəzillikingdin towa kilip, Rəbtin, mumkin bol-sa kənglümdiki bu niyitim kəqürüm kılinoʻjay, dəp etün!²³ Qünki sening aqqıq həsətkə tolup, həkkanıysizlikning asaritida ikənliking manga məlum.

8:1 Ros. 11:19; 22:20.

8:2 Yar. 23:2; 50:10; 2Sam. 3:31

8:3 Ros. 9:1; 22:4; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

8:4 Mat. 10:23; Ros. 11:19.

8:7 Mar. 16:17; Ros. 5:16; 16:18; 19:11.

8:9 Ros. 13:6.

8:17 «Petrus bilən Yuhanna ularning üstigə kəlini təgküzūxi bilən, Muqəddəs Roh ularoʻja ata kılindi» — bu qong ix idi. Əslidə Yəhudiylar wə Samariyəliklər bir-birigə bək əq idi, heqkandək bardi-kəldi kılmaytti. Samariyəliklər Muqəddəs Rohni qəbul kılixi üqün Filip («yerim grek»)ning kəlini əməs, bəlki sap ikki Yəhudiynig kəlini ularoʻja təgküzūxini kəmtərlik bilən qəbul kılixi kərək idi. Sap ikki Yəhudiymu hazır əzini təwan tutup, kəllirini «napak Samariyəliklər»ning bexioʻja koyuxi kərək. «Yuhanna» 4-bab, «Matta»ning «qoxumqə səz»idiki 16:19 toqʻruluk izahətimizni wə «Gal.» 3:28ni kərtung.

8:17 Ros. 6:6; 13:3; 19:6; 1Tim. 4:14; 5:22; 2Tim. 1:6.

8:20 Mat. 10:8.

«Rosullarning paaliyatlari»

²⁴ Simon ularoq:

— Mən üçün Rəbdin etününglarki, silər eytkan ixlardin heq biri beximoqə kəlmigəy! — dedi...

²⁵ Petrus bilən Yuħanna yənə xu yərdə agah-guwahlik berip Rəbning söz-kalamini yətküzgəndin keyin, Samariyəning nuroqun yeza-kəntlirigə berip hux həwər yətküzgəq, Yerusalemoqə kaytip kətti.

Filip wə Efiopiylilik əməldar

²⁶ Xu wakitta, Hudaning bir pərixisti Filipka:

— Ornungdin turup jənubkə qarap Yerusalemdin Gaza xəhriqə mangidoqan yol bilən mang! — dedi (xu yol qəldiki yoldur). ²⁷⁻²⁸ Xunga Filip ornidin turup yoloqə qıktı. Wə mana, yolda Efiopiya əyal padixahı Kandasning bir əməldari, pütkül həzinigə məs'ul Efiopiylilik aqwat wəzir turatti. U Yerusalemoqə Hudaqə ibadət qiloqili baroqanidi; həzir kaytix yolida əzining jəng hərwisida olturup, Yəxaya pəyoqəmbərnə yazmisini okuwatatti. ²⁹ Roh Filipka:

— Bu hərwinə yənoqə berip uningə yəqinlaxqin, — dedi..

³⁰ Filip yügürüp berip, wəzirning Yəxaya pəyoqəmbərnə yazmisidin okuwatqanlirini anglap, uningdin:

— Okuwatqiningizni qūxiniwatamsiz? — dəp soridi.

³¹ Wəzir uningə:

— Biri manga qūxəndürüp bərmisə, mən kəndəqmu qūxinələymən?! — dəp, Filipni hərwisioqə qıqıp yenida olturuxkə etündi.

³² U okuwatqan yazma kismi bolsa:

«U goya boquz laxkə yetiləp mənqiləqan kəydək boquz laxkə elip mənqildi, Kırkioquqı aldida ün-tinsiz yatqan kəzidək, u zadila eoqiz aqmidi. ³³ U horlinidu, u hək sorəqtin məhrum boldi, əmdi uning əwladini kimmu bayan kılalisun?! Qünki həyati yər yüzidin elip ketildi»..

³⁴ Aqwat Filiptin:

— Dəp bərsingiz, pəyoqəmbərnə bu səzi kimgə karitip eytiləqan? Əzigimu yaki bəxkə birsigimu? — dəp soridi.

³⁵ Filip aqzini eqip xu yazminə xu kismidin bəxlap, uningə Əysa toqrisidiki hux həwərnə jakarlap bərdi. ³⁶⁻³⁷ Ular yolda ketiwetip, su bar bir yərgə kəlgəndə, aqwat:

— Mana bu yərdə su bar ikən. Muxu yərdila qəməldürüləxkə qəndək tosaləq bar? — dedi..

³⁸ U hərwinə tohtitixni buyrudi. Filip wə aqwat ikkisi billə suoqə qūxüp, uni qəməldürdi. ³⁹ Ular sudin qıqqəndə, Rəbning Rohi Filipni kətürüp elip kətti. Aqwat uni kaytə kərmidi, əmma u xadlinip yolini dawamlaxtardi. ⁴⁰ Filip bolsa Axdod xəhridə pəyda boldi; u xu yurtin kəzip, xu yərdin Kəysəriyə xəhriqə kəlgüqə boləqan həmmə xəhərlərdə hux həwər jakarlidi..

8:24 «Simon ularoq: — Mən üçün Rəbdin etününglarki, silər eytkan ixlardin heq biri beximoqə kəlmigəy! — dedi» — bəzi kədimki tarixiy hatirilər boyqə, Simon keyin hux həwərgə əxəddiy dūxmən bolup qıqqan.

8:29 «Roh Filipka: ... — dedi» — «Roh» — Məqəddəs Roh, əlwəttə. «Bu hərwinə yənoqə berip uningə yəqinlaxqin» — grek tilida «Berip əzūgnə bu hərwinə qəxqin».

8:33 «... U horlinidu, u hək sorəqtin məhrum boldi, əmdi uning əwladini kimmu bayan kılalisun?! Qünki həyati yər yüzidin elip ketildi» — «Yəx.» 53:7-8.

8:33 Yəx. 53:7, 8.

8:35 «uningə Əysa toqrisidiki hux həwərnə jakarlap bərdi» — grek tilida: «U uningə Əysani hux həwər dəp jakarlap bərdi».

8:35 Luqə 24:45.

8:36-37 Ros. 10:47.

8:40 «Filip bolsa Axdod xəhridə pəyda boldi» — «Axdod xəhri» grek tilida «Azotus xəhri».

«Rosullarning paaliyatli»

Saulning Əysaoğa etiqad kilixi

9¹ Əmma xu qaoqlar Saul hər nəpisiə Rəbning muhlisliroğa tehiqə izqil kirojinqilik təhditliri seliwatқан пəyt idi. U Bax kaħinning aldioğa berip,² Dəməxkə xəhridiki sinagolaroğa təwsiyə heti yezip berixni soridi. Xundak bolojanda, u Dəməxktə Məsiħ yolidikilərdin birərsini, məyli ər bolsun, ayal bolsun tepiwalsila, baqlap tutkun kilip, Yerusalemoğa elip kelixkə ruhsət bolatti...

³ Saul yoloğa qikip, Dəməxk xəhriyə yekinlaxkanda, tuyuksiz asmandin küqlük bir nur qüxüp, uning ətrapini yorutuwatı.⁴ U yərgə yikildi wə əzigə:

— Saul, Saul! Manga nemixkə ziyankəxlik kilisən? — degən bir awazni anglidi.

⁵ — I Rəb, sən kimsən? — dəp soridi u.

Awaz: — Mən sən ziyankəxlik kiliwatқан Əysadurmən.⁶ Ornungdin tur, xəhərgə kir, nemə kilixing kerəkliki sanga eytip berilidu — dedi.

⁷ Uning bilən billə mangojan adəmlər awazni anglisimu, heqkimni kərəlmigəqkə, xu yərdə ün qikirlamay turupla kaldı.⁸ Saul yərdin turup, kəzliniri eqip qaridi, lekin heq nərsini kərəlmidi. Həmrəhliri uni kolidin yetiləp Dəməxkə elip kirdi.⁹ U üq küngiqə kəzi kərməs bolup nə yemidi nə iqmidi.

¹⁰ Dəməxktə Ananiyas isimlik məlum bir muhlis bar idi. Rəb uningoğa bir ojayibanə kərunüxtə kərunüp uni:

— Ananiyas! — dəp qaqirdi.

— Mana mən, i Rəb, — dəp jawab bərdi u.

¹¹ Rəb uningoğa:

— Sən dərhal «Tüz» dəp atalojan koqioğa berip, Yəhudaning əyidin Tarsusluk Saul isimlik birini sorap tap; qünki mana, u dua-tilawət kiliwatidu.¹² U dua kiliwatqinida, ojayibanə kərunüxtə Ananiyas isimlik bir kixining kelip, kəzini kəridiojan kilix üqün üstigə kolini təgküzgənlikini kərdi, — dedi.

¹³ Ananiyas:

— I Rəb, mən bu adəmnin həwiri ni nurojun kixilərdin anglidim, u Yerusalemdiki mukəddəs bəndiliringgə xunqə kəp ziyən-zəhmət yətküzgən!¹⁴ Həzir u muxu yərdə namingoğa nida kijojanlarning həmmisini tutup baqlax üqün bax kaħinlardin hoquk aptu — dedi.

¹⁵ Ləkin Rəb uningoğa:

— Bariwər! Qünki u namimni əllərinin wə ularning padixəhlirinin həm Israilarning aldidə

9:1 «Saul hər nəpisiə Rəbning muhlisliroğa tehiqə izqil kirojinqilik təhditliri seliwatқан пəyt idi» — grek tilida «Saulning hər nəpəsliri Rəbning muhlisliroğa tehiqə izqil kirojinqilik təhditliri bolup,...».

9:1 Ros. 8:3; 22:4; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

9:2 «Məsiħ yolidikilər» — muxu yərdə grek tilida pəket «yol»dikilər» deyilidu (qünki etiqadning pəket birlə yoli bardur). «Dəməxkə xəhridiki sinagolaroğa təwsiyə heti yezip berixni soridi. Xundak bolojanda, u Dəməxktə Məsiħ yolidikilərdin birərsini... tepiwalsila, baqlap tutkun kilip, Yerusalemoğa elip kelixkə ruhsət bolatti» — Saul tutmaqçı boləjanlar Məsiħgə etiqad kijojan Yəhudilərlə idi (uning Yəhudiy əməslərinin Məsiħkə etiqad kilixidin heq həwiri bolmisa kerək).

—Dəməxktiki sinagolar Dəməxk xəhri ni baxkurmiojan, əlwəttə. Ləkin xəhərdə Yəhudilərlənin təsiri heli küqlük boləqaqkə (23-ayətni kəriung) Saul Yəhudiy ixəngüqilərnə tutmaqçı bolsa, ularning yardimini yəki ruhsitini sorimisa bolmaytti.

9:3 Ros. 22:6; 26:31; 1Kor. 15:8; 2Kor. 12:2.

9:4 «Saul, Saul!» — adəmnin ismini ikki kətim qaqirix bolsa rəbning uningoğa boləjan qongkur meħir-muħəbbitini wə əzigə tolimu əziz ikənlikini kərsitidu.

9:5 Ros. 5:39.

9:6 Luka 3:10; Ros. 2:37; 16:30.

9:7 Dan. 10:7.

9:11 Ros. 21:39; 22:3.

9:13 «u Yerusalemdiki mukəddəs bəndiliringgə xunqə kəp ziyən-zəhmət yətküzgən!» — Injilda «mukəddəs bəndilər» degən ibarə kəp yərlərdə ixlitilgən. U grekqida «mukəddəsələr» dəp ipadilini. «Təbirələr»də eytkinimizdək, «mukəddəs» degən səz «Hudağa atalojan», «Hudağa has», «Hudağa məhsus ayrilojan» degən məni ni bildiridu.

9:13 Ros. 9:1; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

«Rosullarning paaliyatlari»

ayan kilix üqün özümge alahide talliojan bir əswabtur...¹⁶ Qünki mən uningoja namim üqün kanqilik azab-okubətlərni tartixining mukərrər ikənlikini ayan kilimən, — dedi..

¹⁷ Buning bilən Ananiyas berip, xu öygə kirdi; u kollirini Saulning üstigə təgküzüp uningoja: — Qerindax Saul, Rəb, yəni bu yərgə keliwatkan yolungda sanga kəringən Əysa, kəzlingni kərələydiqan bolsun dəp wə sening Mukəddəs Rohkə tolduruluxung üqün meni xəhsən əzi əwətti, — dewidi..¹⁸ Saulning kəzliridin huddi belik qasirikidək boləjan bir nərsilər quxüp, kəzliri eqilip kərələydiqan boldi. U ornidin turup, qəməldürüxnı qəbul kildi. ¹⁹ U oqizalanəqandin keyin, kuwwətlinip maqduroja kirdi.

Saulning Dəməxktə hux həwər jakarlixı

²⁰ Saul Dəməxktiki muhlislarning yenida birnəqqə kün turdi wə wəkitni ötküzməy sinagoglarəja kirip, «U kixi Hudaning Oqlidur» dəp Əysani jakarlxə baxlıdi. ²¹ Uni angliəjanlar səzliridin intayin həyran boluxup:

— Bu adəm Yerusalemda bu naməja nida kəloquqilarnı kəttik wəyran kəlojan həlikı adəm əməsmu? Bu yərgimu muxundaklarnı baqlap bax kahinlarəja tutup berix məksitidə kəlgənmidu? — deyixti.

²² Ləkin Saulning kayıl kilix küqi barəjanseri exip, Əysaning Məsih ikənlikini ispatlap Dəməxktiki Yəhudiylarnı parakəndiqiliklə qəmdürdi..

²³ Kəp künlərdin keyin, Yəhudiylar Saulni yəkatmakqə kəst kilməkqi boldi. ²⁴ Ləkin Saul ularning suyikəstidin həwər tapti; uni tutup əltürüx üqün ular kəqə-kündüz xəhərning kəwuklirida paylap yürdi..²⁵ Ləkin muhlislar bir küni kəqidə uni qəng səwətkə olturozup, sepil kamaridin quxürdi.....

Saul Yerusalemda

²⁶ Saul Yerusaleməja yetip berip, u yərdiki muhlislarəja kəxulmakqi boldi, ləkin ularning həmmisi uning muhlis ikənlikigə ixənməy, uningdin kərkəti..²⁷ Biraq Barnabas uni elip berip, rosullar bilən kərixütdi. U ularəja Saulning Dəməxktəning yolida Rəbni kəndək kərgənlikini, Rəbningmu uningoja gəp kəlojanlikini quxəndürdi wə uning Dəməxktə Əysaning namida kəndək jür'ətlilik bilən səz-kalam yətküzgənlikini ukturdi..²⁸ Buning bilən, Saul Yerusalemda rosullar bilən billə oquq-axkarə yürüp, yürəklik həlda Rəbning namida səz-kalam yətküzətti..²⁹ U yənə grekqə səzlixidiqan Yəhudiylar bilənmü səzlixip munazirixətti; nətijisi, ular uningoja kəst kilməkqi boldi. ³⁰ Qerindaxlar bu ixtin həwər tepip, uni Kəysəriyə xəhərigə elip berip, andin u yərdin Tarsus degən xəhərgə yoləja saldi.

³¹ U qəqəda, pütkül Yəhudiyə, Galiliyə wə Samariyədiki jamaətlər bir məzgil tinqlikqə erixip, etikəda kuruldi; Rəbning kərkunqida mēgip, Mukəddəs Rohning riqəbət-təsəllisi bilən ularning sanlirimu barəjanseri kəpəyməktə idi..

9:15 «... u namimni əllərnə wə ularning padixəhlirining həm Israillarning əldida ayan kilix üqün...» — grek tilida «... u namimni əllərnə wə ularning padixəhlirining həm Israillarning əldida kətürüx üqün...».

— «Əllər» — yat əllər, Yəhudi yəməslər.

9:15 Ros. 13:2; 22:21; Rim. 1:1; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:1.

9:16 Ros. 21:11; 2Kor. 11:23.

9:17 Ros. 22:12.

9:22 «Saulning kayıl kilix küqi barəjanseri exip...» — yəki, «Saul barəjanseri küqləndürülüp,...», «Dəməxktiki Yəhudiylarnı parakəndiqiliklə qəmdürdi» — yəki «Dəməxktiki Yəhudiylarnı buni rət kəlixqə əməlsiz kəldurdi».

9:24 2Kor. 11:32.

9:25 «uni ... sepil kamaridin quxürdi» — yəki, «uni... küngüridin quxürdi». «2Kor.» 11:33nimü kəring.

9:25 Yə. 2:15; 1Sam. 19:12.

9:26 «Saul Yerusaleməja yetip berip...» — 9:23 wə 9:26 otturisdə üq yil wəkit ötkənidi. «Gal.» 1:15-18ni kəring.

9:26 Ros. 22:17; Gal. 1:15-18

9:27 Ros. 11:25.

9:28 «Saul Yerusalemda rosullar bilən billə oquq-axkarə yürüp...» — grek tilida «Saul Yerusalemda rosullar bilən billə kirip-qikiq...».

9:31 «u qəqəda...» — bəxqə birhəl tərjimisi: «xuning bilən...» yəki «xunga...».

«Rosullarning paaliyatliri»

Petrus Lidda wə Yoppa xəhərliridə yaratqan möjizilər

³² Xu wəqitlarda xundak boldiki, Petrus hərəkəysi jaylarni arilap yürgəndə, Lidda xəhəridiki muqəddəs bəndilərnimu yoklaxqa qüxti. ³³ U yərdə u Əneyas isimlik bir adəmnı uqrattı. Bu adəm paləq bolup, orun tutup yatqılı səkkiz yil boləjanikən. ³⁴ Petrus uningə: — Əneyas, Əysa, yəni Məsih boləquqi seni sakaytidu. Ornungdin turup, palisingni yiojixtur! — dedi.

U dərhal ornidin turdi. ³⁵ Əneyasni kərgən Lidda xəhəridiki wə Xaron rayonidikilərnin həmmisi towa kəlip Rəbgə baqlandi..

³⁶ Yoppa xəhəridə bolsa Tabita isimlik bir ayal muhlis bar idi (uning ismi grekqida «Dorkas» idi). U hərdəim yaxşı əməllər wə həyr-sahawətlik ixlarəja berilətti. ³⁷ Xu künlərdə xundak boldiki, u kesəl bolup, əlup kətti. Kixilər jəsətni yuyup, üstünki kəwəttiki bir əygə yatquzup qoydi. ³⁸ Yoppa xəhəri Lidda xəhərigə yekin boləjaqqa, Yoppadiki muhlislar Petrusning Liddada ikənlikini anglap, uning aldioja ikki adəm əwətti. Ular: «Həyal bolmay yenimizəja kəlsəng!» — dəp yelindi. ³⁹ Petrus ornidin turup ular bilən billə Yoppaəja bardı. Yoppaəja yetip kelixi bilən ular uni üstünki kəwəttiki əygə baxlap qıktı. Barlıq tul ayallar Petrusning ətrapioja olixip, yioja-zar kəlixip uningəja Dorkasning ular bilən billə boləjan wəqtida əzlrigə tikip bərgən kənglək-kiyimlirini kərsitixti.

⁴⁰ Ləkin Petrus həmməylənni qikiriwetip, tizlinip olturup dua kildi. Andin u jəsətkə qarap: — Tabita, ornungdin tur! — dedi.

Tabita kəzini eqip, Petrusni kərup, ornida olturdi.

⁴¹ Petrus uningəja qolını uzitip uni yələp turoquzdi wə muqəddəs bəndilər bilən tul ayallarni qakirip, Dorkasni ularəja tirik tapxurup bərdi. ⁴² Bu həwər pütkül Yoppaəja tarkilip, nuroqun kixilər Rəbgə etikad kildi. ⁴³ Xundak boldiki, Petrus Yoppada Simon isimlik bir kənginə yoidə uzun künlər turdi.

Rimlik yüzbəxiəja pərixtnin kərinuxi

10 ¹ Kəysəriyə xəhəridə Korniliy isimlik bir adəm bolup, u Rim koxunidiki «İtaliyəliklər» kışminə yüzbəxi idi. ² U iħlasmən adəm bolup, əzi wə pütkül əyidikiliri Hudadin kərkətti. U mərdlik bilən namratlarəja həyr-sahawət kəlip, daim Hudaəja dua-tilawət kəlattı. ³ Bir küni qüxtin keyin saat üqlərdə, u ojayibanə bir kərinuxtə Hudaning bir pərixtsinə əzinə yəniəja kəlgənlikini oquq kərdi. Pərixtxə uni:

— Korniliy! — dəp qakirdi..

⁴ Korniliy uningəja kəzlrini tikip kəttik qəqüp:

— Təksir, nemə ix? — dəp soridi.

Pərixtxə uningəja:

— Səninə dualirə wə həyr-sahawətlik ixlirə Huda aldioja əslətmə kurbanliktə bərip yətti.

⁵ Əmdi sən Yoppaəja adəm əwətip, Petrus dəpmu atilidiojan Simon isimlik adəmnı qakirtip

9:33 «orun tutup...» — grek tilida «palas tutup...».

9:35 «...Xaron rayonidikilərnin həmmisi towa kəlip Rəbgə baqlandi» — grek tilida «Xaron rayonidikilərnin həmmisi (əz yolidin) burulup Rəbgə baqlandi».

9:36 «Yoppa xəhəri» — grek tilida ismi «Yoppa». Həzirkı ismi «Jaffa» yaki «Hayfa». «...Tabita...Dorkas...» — «Tabita» ibraniy tilida, «Dorkas» grek tilida «jəran» dəgən mənəidə.

9:42 «Bu həwər pütkül Yoppaəja tarkilip...» — muxu yərdə «Yoppa» Yoppa (Jaffa) xəhərinə ətrapidiki pütkül yərlərnı kərsətsə kərak. (həzirkı ismi «Hayfa»).

10:2 «Korniliy iħlasmən adəm bolup, əzi wə pütkül əyidikiliri Hudadin kərkətti...» — Korniliy bəlkim sinagogka kətnaxkan «Hudadin kərkəquqi» dəp atalojan yat əlliklərdin biri idi. Gərqə Yəhədiylərnin rimliklarəja huxi bolmisimu, u etikadi tıpəylidin Yəhədiy namratlarəja xundak həyrlik ixlarnı kəlattı.

10:3 «qüxtin keyin saat üqlərdə» — Kanaan (Pələstin) wəkti bilən «saət tokkuzlarda».

«Rosullarning paaliyatlari»

kəl.⁶ U Simon isimlik bir kənqining öyidə mehman bolup turuwatidu. Simonning öyi dengiz boyida, — dedi.

⁷ Uningoşa sözligən pərixta kətkəndin keyin, Korniliy eydiki hizmətqilərdin ikkini wə daim yenida turup hizmət qiloquqilar iqidiki ihlasmən bir ləxkəni qaqirdi.⁸ Barlıq ixlarni qüxəndürgəndin keyin, ularni Yoppaşa əwətti.

Hudaning Petruska wəhiy berixi

⁹ Ətisi ular səpər kilip xəhərgə yekinlaxkanda, qüx waqti bolup, Petrus dua kilix üçün egzigə qikti.¹⁰ Uning qorsiki eqip ketip, bir nərsə yəy dedi. Biraq ular oşa təyyarlawatkanda, oşayibanə bir alamət Petrusni oruwaldi.¹¹ U asman eqilip, tət burjikidin baqlanoşan halda yər yüzigə qüxürülüwatkan kəng dastihandək bir nərsini kərdi.¹² Dastihanda hərhil tət putluk haywanlar, yər beqirliqquqilar, asmandiki uqar-qanatlar mu bar idi.¹³ Uningoşa bir awaz anglandi: —

«Ornungdin tur, Petrus, ulardin soyup yəl»

¹⁴ — Yak, Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən heqqaqan heqkandək napak yaki haram nərsini yegən əməsmən! — dedi Petrus.

¹⁵ Awaz ikkinqi kətim kelip uningoşa:

— Huda həlal dəp pakliqanni sən haram demə! — deyildi.

¹⁶ Bu ix üç kətim yüz berip, andin dastihandək bolqan xu nərsə dərhal asmanoşa elip qikip ketildi.

¹⁷ Petrus kərgən oşayibanə alamətning mənisi toqrisida kaymukup turoşanda, mana Korniliy əwətkən kixilər Simonning eyini tepip, dərwaşa aldida turatti.

¹⁸ Ular birsini qaqirip, uningdin Petrus dəpmu atilidoşan Simon degən birsini bu yərdə turamdu? — dəp soridi.

¹⁹ Petrus təhiqə xu oşayibanə alamətning mənisi üstidə oyliniawatkanda, Roh uningoşa:

— Mana, seni üç adəm izdəp kəldi.²⁰ Ornungdin tur, pəskə qüx, heq ikkilənməy ular bilən billə barqin. Qünki ularni əwətküqi Mən! — dedi.

²¹ Petrus pəskə qüxüp, həliki adəmlərgə:

— Silər izdigən kixi mana mən bolimən. Bu yərgə kelix səwəbinglar nemikin? — dedi.

²² Ular jawabən: — Həqkanıy bir adəm, Hudadin kərkidoşan, xundakla pütkül Yəhudi yəhləki təripligən Korniliy isimlik rimlik yūzbəxi muqəddəs bir pərixta təripidin sizni əyigə qakirtip, sizdin səz-kalam anglaxka əmr kilinoşan! — dedi.

²³ Xunga Petrus ularni əygə təklip kilip, qondurup mehman kildi.

Ətisi ornidin turup u ular bilən billə yoloşa qikti. Yoppadiki kəridaxlardin bəziliri ularoşa həmmərah bolup mangdi.²⁴ Ikkinqi kün, ular Kəysəriyəgə yetip bardi. Əmdi Korniliy tuşqanliri wə yəkin yar-buradərlirini əyigə qaqirip, Petruslarni təkkəzarlik bilən kütüp turatti.²⁵ Petrus əygə kirgəndə, Korniliy aldioşa qikip, ayioşoşa əzini etip səjdə kildi.²⁶ Ləkin Petrus dərhal uni yəlpə turoquzup:

10:9 «qüx waqti» — ibraniylarning waqti bilən «saət altidə».

10:9 2Pad. 4:33; Mat. 6:6.

10:14 «Yak, Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən heqqaqan heqkandək napak yaki haram nərsini yegən əməsmən!» — dastihandiki hərhil haywanlar iqidə Təwrat kanuni haram dəp bekitkan nuroşun janiwarlar bolsa kərək idi.

10:14 Law. 11:4; Kan. 14:7.

10:15 Mat. 15:11; Rim. 14:17,20; 1Tim. 4:4; Tit. 1:15.

10:18 «Ular, yəni Korniliy əwətkən kixilər birsini qaqirip, uningdin Petrus dəpmu atilidoşan Simon degən birsini bu yərdə turamdu? — dəp soridi» — 18-21-ayətlərdin kərişanda, dəsəptə heqkim muxu adəmlərnin soaloşa jawab bərmidi. Yəhudi kəridaxlar dərwaşining sirtida birməqə rimliklarning, jümlidin bir rimlik əskərnin Petrus toqiruluk sorawətkanlikini kərip, bəkim jawab berixtin bir'az kərkən boluxi mumkin idi.

10:19 «Mana, Roh uningoşa: — Mana, seni üç adəm izdəp kəldi... dedi» — «Roh» muxu yərdə Hudaning Muqəddəs Rohi.

«Rosullarning paaliyatli»

— Ornungdin turojin! Mənmü bir insan, halas! — dedi..

²⁷ U Korniliy bilən gəp qılacaq əygə kırıwıdı, əyning iqiğə yiojılojan top-top adəmlərni kərđi.

²⁸ U ularoşa:

— Silərgə məlumki, biz Yəhudiylarning yat əlliklərdin birsi bilən bardi-kəldi kılıxi yaki əylirigə kirixi Təwrat kanun-əkidilirimizgə hilap. Lekin Huda manga heqkandak adəmnı napak yaki haram deməslikim kerəklisini ayan kıldı. ²⁹ Xuning üqün silər adəm əwətip meni qakıroqanda, heq rət kılmay aldinglaroşa kəldim. Əmđi soray, meni nemə dəp qakırdinglar? — dedi.

³⁰ Korniliy mundaq dedi:

— Tət künning alđida bğğnki muxu waqitkiqə roza tutkanidim; saət üqlərdə mən əyde dua kiliwatattim. Tuyuksiz kiyimliridin nur qaknap turıdıoan bir adəm alđimda pəyda bolup ərə turdı. ³¹ «Korniliy! Duaying ijabət kılındi wə həyr-sahawətlik ixliring Huda alđioşa əslətmə kurbanlıktək yətti. ³² Xunga Yoppaşa adəm əwətip, Petrus dəpmu atilıdıoan Simon isimlik adəmnı qakırtip kəl. U dengiz boyıda ılturaklık Simon isimlik bir kənqining əyide mehman bolup turuwatıdu» dedi. ³³ Xuning üqün, dərhal əzlırini qakırip kelıxkə adəm əwətkənıdım. Əzlırı külbəmgə kelip yahxi kıldıla! Əmđi biz həmməylən Huda əzlırigə əmr kılıoan barlık səzlərni anglax üqün Hudaning alđida hazır turuwatımız.

Huda yat əllərgimu nijat ata kılıdu

³⁴⁻³⁵ Petrus aqızini eqip mundaq dedi:

— Bərək, mən Hudani heqkandak adəmgə yüz-hatırə kılmaydu, dəp quxıniy yəttim; bəlki hər əldin bolıoanlar iqidə Uningdin kərkiđioan wə həkkaniyət yürgüzıdıoan kixi bolsıla, Uning alđida məkbuldur. ³⁶ Huda İsrail həlkiğə yətküzgən səz-kalam, yəni Əysa Məsih arkilik (u pütkül məwjudalaroşa Rəbdur) inak-jatırjəmlik jakarlanıoan hux həwər silərgə məlumoşu; ³⁷⁻³⁸ Siləningmu Yəhya pəyoqəmbər qəməldürüx qakırıkını yətküzgəndin tartip, Galiliyədin baxlap pütkül Yəhudiya zəminlirida Nasarətlik Əysa toqruluk guwahlıqtın — yəni Hudaning kəndak kılıp uni Məkəddəs Roh wə küq-küdrət bilən məshılgənlik, xuning bilən u həmmə yərni kezip, yahxi əməllərni kılıp, İblisning ilkidə bolıoanlarning həmmisini sakaytkanlıkıdin həwiringlar bardur. Qünki Huda uning bilən billə idi. ³⁹ Bizmu uning həm Yəhudiylarning zemi-nida həm Yerusalemda kılıoan pütün əməllirining guwahqiliri. Ular uni yəoaqqa esixi bilənmü əltürdi. ⁴⁰⁻⁴¹ Bıraq üqinqi küni, Huda uni kayta tirildürüp namayan kıldı. Bıraq həmmə kixilərgə əməs, pəkət Huda Əzi aldi bilən tallıoan guwahqılar, yəni u əlümđin tirilgəndin keyin uning bilən həmdastihan bolıoan bizləning arımızda namayan kıldı. ⁴² U bizgə həlkkə hux həwər yətküzüxnı wə əzining Huda tərıpidin tiriklər wə əlgənləning soraqısı kılınıp təyinləngüqi ikənlikini jakarlanxi əmr kıldı. ⁴³ Barlık pəyoqəmbərlər uningə guwahlık berıduki, hərkim uningə etikad kılıoan bolsa uning nami arkilik gunahlırı kəqürüm kılınıdu..

10:26 Ros. 14:14; Wəh. 19:10; 22:9.

10:28 Mis. 23:32; 34:15; Kan. 7:2; Yh. 4:9; 18:28; Ros. 11:3; 15:8; Əf. 3:6.

10:30 «saət üqlərdə» — ıbraniylarning waqti bilən «saət tokkuzlarda». Bəzi kona kəqümilərdə «roza tuttum» degən səzlər tepilmaydu.

10:31 Mat. 28:3; Mar. 16:5; Lıka 24:4.

10:34-35 Kan. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 34:19; Rim. 2:11; Gal. 2:6; Əf. 6:9; Kol. 3:25; 1Pet. 1:17.

10:36 Yəx. 9:5; 52:7; Yh. 16:33; Rim. 5:1; Kol. 1:20.

10:37-38 Yəx. 8:23; 9:1; Mat. 4:12; Mar. 1:14,38,39; Lıka 4:14; Zəb. 45:7; Yəx. 61:1; Lıka 4:18.

10:39 «Yəhudiylarning zəmini» — Yəhudiya. «ular uni yəoaqqa esip əltürdi» — grek tilida «ular uni dərəhtə esip əltürdi».

10:40-41 «... uning bilən həmdastihan bolıoan bizlər...» — grek tilida «...uning bilən yegən wə iqkən bizlər...».

10:40-41 Mar. 16:14; Lıka 24:34; Yh. 20:19; Ros. 2:24; 1Kor. 15:5.

10:42 Mat. 28:19; Mar. 16:15; Yh. 15:16; Ros. 17:31.

10:43 Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Kan. 18:15; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20; Ros. 15:9.

⁴⁴ Petrus tehi bu soʻzlarni qiliwatqanda, Mukəddəs Roh̄ sez-kalamni anglatatqan həmmə kixigə qūxti..⁴⁵ Petrus bilən billə kəlgən hətnilik boləjan ixəngüqilərnin hərbi Mukəddəs Roh̄ning yat əllərdikilərgimu ata qilinip təkülgənlikini kərüp bək həyran boluxti..⁴⁶ Qünki ularning karamət naməlum tillarda səzlixip Hudani uluqlıoqlanliqini anglidi. Xunga Petrus:..

⁴⁷ — Muxu kixilər bizgə ohxax Mukəddəs Roh̄ni qəbul qiloquqi boləjan bolsa, kim ularning suqə qəməldürüxni qəbul qilixini tosalisun?! — dedi..

⁴⁸ Xuning bilən u ularning Rəbning namida qəməldürülüşini buyrudi. Andin ular Petrusning ular bilən birnəqqə kün turuxini etündi.

Petrusning «yat əlliklər»ning qəməldürülüşini aqlixi

11¹ Rosullar wə pütkül Yəhudiyađiki baxka kərindaxlar yat əlliklərninmu Hudaning sez-kalamini qəbul qiloqlanliqini anglidi.² Xunga, Petrus Yerusalemoqa qaytqanda, hətnilik boləjan ixəngüqilər uni əyibkə buyrup:..

³ — Sən hətnə qilinmiojan adəmlərnin əyidə mehman bolup, ular bilən həmdastihan boldug?! — dedi..

⁴ Birak Petrus pütün ixni baxtin-ahirioqiqlə ularoqa bir-birləp qūxəndürüp⁵ mundak dedi:

— Yoppa xəhridə dua qiliwatqinimda, qəyibanə kərünüş meni oriwelip, bir alamətni kərdüm. Kəng dastihandək bir nəsə tət burjikidin baqlanəjan halda asmandin qūxup, mening yenimda tohtidi..⁶ Uningoqa kəz tikip qarislam, iqidə hərhil tət putluk haywanlar, yawayi haywanatlar, yər beqirlioquqilar, asmandiki uqar-qanatlar mu bar ikən..⁷ Andin: «Ornungdin tur Petrus, ular-din soyup yə!» degən bir awazni anglidim..⁸ Mən: «Yak Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən heqqaqan hərəkandək napak yaki haram nəsini aqlizimoqa alojan əməsmən!» dedim..⁹ Birak manga yənə: «Huda həlal dəp pakliojan nəsini sən haram demə!» degən awaz anglidi..¹⁰ Bu ix üq kətim xundak təkralinip, ahir bularning həmmisi asmanoqa qaytidin tartip ketildi..¹¹ Mana dəl xu qaoqda, Qəysəriyadin meni qakirixka əwətilgən üq kixi mən turojan əyning aldioqa kəldi..¹² Mukəddəs Roh̄ meni heq ikkilənməy ular bilən billə berixka buyrudi. Muxu altə kərindaxmu mən bilən billə bardi. Qəysəriyagə yetip kelip, həliki adəmnin əyigə kirduk..¹³ Bu kixi bizgə əzining əyidə payda bolup turojan bir pərixtni qandək kərgənlikini eytti. Pərixte uningoqa: «sən Yoppaqa adəm əwətip, Petrus dəpmu atilidiojan Simon isimlik bir adəmnə qakirtip kəl, ¹⁴ u sanga seni wə pütkül ailənggə nijatlik yatküzidiojan bir həwərnə eytip beridu» degənəkən..

¹⁵ Mən gəpni baxlioqinimda, Mukəddəs Roh̄ huddi baxta bizning üstimizgə qūxkinidək, ularoqimu qūxti..¹⁶ Xu qaoqda, Rəbning sez-kalamini, yəni: «Yəhya kixilərnə suqə qəməldürgən,

10:44 Ros. 8:17.

10:45 «hətnilik boləjan ixəngüqilər» — (Yoppadin kəlgən) Yəhudiylarni kərsitidu. «yat əllərdikilərgə» — demək, Yəhudi əməslərgə.

10:46 Mar. 16:17; Ros. 2:4.

10:47 Ros. 8:36; 11:17.

11:2 «Yerusalemoqa qaytqanda» — grek tilida «Yerusalemoqa qikkanda».

11:3 Mis. 23:32; 34:15; Qan. 7:2; Yh. 18:28.

11:5 Ros. 10:9.

11:8 Law. 11:4; Qan. 14:7.

11:12 «heq ikkilənməy ular bilən billə berix...» — yaki («Yəhudi yaki Yəhudi əməslərnə») heq ayrimay ular bilən billə berix...». «muxu altə kərindax» — xühşisizki Yoppa xəhridin kəlgən altə kərindaxning xu qaoqda Petrusning həmrəhlikdə boləjanliqini kərsitidu.

11:12 Ros. 10:19; 15:7.

11:14 «u sanga seni wə pütkül ailənggə nijatlik yatküzidiojan bir həwərnə eytip beridu» degənəkən» — grek tilida «u sanga seni wə pütkül ailənggə kutkuzux wasitə boləjan birnəqqə soʻzlərnə eytip beridu».

11:15 «Mukəddəs Roh̄ huddi baxta bizning üstimizgə qūxkinidək» — rosul Petrusning «baxta» degən soʻzidin enikki, u wə baxka etiqadqilaroqa nisbətən Mukəddəs Roh̄ning əzligigə kəlgənlik toluq bir yengi baxlinix boləjanidi.

«Rosullarning paaliyatliri»

lekin silər bolsanglar Mukəddəs Rohқа qəməldürülsilər» deginini esimgə aldim..¹⁷ Xunga, əgər Huda əmdi muxularoşa biz Rəb Əysa Məsihkə etikad kılqinimizdin keyin bizgə bərgən iltipatkə ohxax iltipat ata kılqan bolsa, Hudani tosalıqudək mən zadi kim idim?.

¹⁸ Ular bu sözlərni angliqanda, əyibləxtin tohtap, Hudaşoşa mədhiyə okup:

— Bərhək, Huda əllərgimu həyatlıkka elip baridoğan towa kılıxni nesip kılıptu! — deyixti.

Antakya xəhridiki etikadqılar

¹⁹ U qaoşda, Istipanning ixi bilən ziyankəxlikkə uqrap hərkaysi jaylaroşa tarkilip kətkənlər Fənikiyə rayoni, Sıprus arili wə Antakya xəhiri katarlik jaylaroşiqə yetip berip, bu jaylarda sız-kalamni pəkət Yəhudiylaroşila yətküzətti..²⁰ Lekin uların Sıprus arili wə Kurini xəhridin kəlğən bəzilər Antakya xəhriğə baroşanda, Rəb Əysaning hux həwirini Greklərgimu yətküzdi..

²¹ Rəbning kəli ular bilən billə bolup, tolimu nuroqun kixilər ixinip towa kılıp Rəbgə baqşandı..

²² Bu həwər Yerusalemdiki jamaətning kuliqioşa yetip kəldi. Xuning bilən ular Barnabasni Antakyaşoşiqə arilap ətüxkə əwətti..²³ Barnabas yetip berip, Hudaning mehir-xəpkitini kərüp, huxal boldi. U ularning həmmisini jan-dilidin kət'iylik bilən Rəbgə qing baqşinixkə rioşbətəndürdi..²⁴ Qünki u Mukəddəs Rohқа wə iman-ixənkqə tolduruloğan bolup, yaxhi bir adəm idi. Xuning bilən zor bir top adəmlər Rəbgə koxuldi..

²⁵ Xuning bilən Barnabas Tarsus xəhriğə Saulni izdəp bardı..²⁶ Uni tepip Antakyaşoşa elip kəldi; xundak boldiki, ikkiylən jamaət bilən billə sak bir yil yioşilip, nuroqun adəmgə təlim bərdi. Muhlislarıning «Hristianlar» dəp tunji atilixi Antakyadin baxşandı..

²⁷ U künlərdə bəzi pəyoqəmbərlər Yerusalemdin Antakyaşoşa quxup kəldi. ²⁸ Bulardin Agabus isimlik birəylən otturioşa qikşip, Rohning wəhiyini yətküzüp, kəttik bir aqarqilikning pütkül dunyani basidoğanlıkını aldin eytti (bu aqarqilik dərəkə «Klawdiyus Kəysər» həküm sürgən wakıttə yüz bərdi)..²⁹ Buning bilən Antakyadiki muhlislarning hərbiəri əz kurbioşa karap pul yioşip, Yəhudiyədə turuwatқан kerindaxlaroşa yardım berixni karar kildi..³⁰ Ular bu qararni ada kılıp, ianini Barnabas wə Saulning kəli arkilik Yəhudiyədəki jamaət aqsakallirioşa yətküzüp bərdi..

11:16 Yəx. 44:3; Yo. 2:28-29; Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luka 3:16; Yh. 1:26; Ros. 1:5; 2:4; 19:4.

11:17 Ros. 15:9.

11:19 «ziyankəxlikkə uqrap...» — grek tilida «azab-okubətlərgə uqrap...». «Sıprus arili wə Antakya xəhiri katarlik jaylar...» — bu Antakya «Suriyədəki Antakya» idi.

11:19 Ros. 8:1, 4.

11:20 «... Rəb Əysaning hux həwirini Greklərgimu yətküzdi» — «Greklər» «Yəhudi əməslər» idi, əlwəttə.

11:21 «...towa kılıp Rəbgə baqşandı» — grek tilida «...«əz yolidin» burulup Rəbgə baqşandı».

11:21 Ros. 2:47; 5:14.

11:22 «... Xuning bilən ular Barnabasni Antakyaşoşiqə arilap ətüxkə əwətti» — məqsiti bəlkim, əhwalni bilip bekip, həkikiy etikadqılar bolsa ularni rioşbətəndürüx idi.

11:23 «Barnabas ... Hudaning mehir-xəpkitini kərdi...» — bu deganlikning bəlkim kəp jəhətləri bardur: — (1) adəmlər həkikətnə towa kılıp rəbgə baqşansa bu xübhiziki, Hudaning mehir-xəpkitining zor nətişisidir; (2) Hudaning mehir-xəpkiti bilən etikadqılarda hərhil mēwə — muhəbbət, huxallik, hatirjəmlik katarliklər pəyda bolidu; (3) jamaətning əsuxi wə kəpiyixi pəkət Hudaning mehir-xəpkiti bilənla bolidu.

11:23 Ros. 13:43; 14:22.

11:24 Ros. 4:36; 6:5.

11:25 Ros. 9:27.

11:26 «muhlislarıning «Hristianlar» dəp tunji atilixi Antakyadin baxşandı» — «Hristianlar» degan sız bəlkim awwal «hrestos» («əhmək» degan mənida) degan sızdin kəlğən məşirə harakteridiki sız boluxi mumkin; lekin ahir berip əsasiy mənisi yaxhi qikti, yəni «Hristosning (Məsihning) adəmliri» («Məsih» bolsa ibraniy tilida «Maxiyah» — grek tilida «Hristos»).

11:28 «Agabus... Rohning Wəhiyi bilən ... aldin eytti» — «Roh» muxu yərdə Mukəddəs Roh, əlwəttə.

11:28 Ros. 21:10.

11:29 «Buning bilən Antakyadiki muhlislarning hərbiəri əz kurbioşa karap pul yioşip, Yəhudiyədə turuwatқан kerindaxlaroşa yardım berixni karar kildi» — nemixkə ular Yəhudiyədəki kerindaxlaroşa əlahidə yardım əwətməkqi? (1) Yəhudi kerindaxlar awwal Hudaning hizmitini əloşa sürtüx üqün kəp yərləni setiwətkənidi («Ros.» 2-bab); (2) Yerusalem wə Yəhudiyə əlkisidə bolqan ziyankəxlik bək əqir boluqşkə, etikadqılarning iktisadiy ziyni bəlkim əz əməs idi.

11:30 Ros. 12:25.

«Rosullarning paaliyatlari»

Tehimu kəp ziyankəxlilər

12¹ Xu qaoqlarda, Hərod padixah jamaəttikilərdin bəzilirigə ziyankəxlik kilməqəi bolup ularoəa kol saldi..² U Yuəannaning akisi Yəqubni kiliqlap ɵltürdi..³ Əzining bu kiliəan ixining Yəəudiylaroəa yəkkənlikini kɵrɵp, u Petrusnimu tutqun kildurudi (xu qaoəda «petir nan heyti» məzgili idi).⁴ Petrusni tutqandin keyin, uni zindanoəa taxlap, tɵt ləxkər bir guruppa kilinoəan tɵt karawwul topioəa tapxurdi. Pasha heyttin keyin, Hərod uni halayik əldida sorəq kilməqəi idi..⁵ Xunga Petrus zindanda tutup kɵlindi. Ləkin jamaət Hudoəa jan-dil bilən uning ɵqɵn dua kiliəiwatatti.

Petrusning zindandin kɵtkuzuluxi

⁶ Əmdi Hərod uni elip qikiəp sot kiliəning əldinki keəisi, Petrus ikki zənəir bilən baoləklilik peti, ikki karawulning otturisida uhlawatatti; ixikning sirtidimu birnəəqqə karawul zindanni kɵzət kiliəwatatti.⁷ Wə tuyuksiz Rəbning bir pəriəxtisi kɵrɵnɵp, bir nur kamərnı yorutti. Pəriəxtə Petrusning biəinioəa noəup:

— Tez tur! — dəp oyoəatti. Uning kolliridiki zənəir xu əaman boxap qɵxɵp kətti..⁸ Pəriəxtə uninoəa: — Belingni baoləwall! Kəxingnimu kiy! — dedi. Petrus uning deəinini kildi. Andin u: — Qapiningni yepinqəqlap kəynimdin mang! — dedi.

⁹ Petrus uninoəa əəixip kamerdin qikti. Birəq u pəriəxtining wasitisi bilən boluwatqan bu iəlarning rastlikini bilməy, bəki bir əoyibənə kɵrɵnɵx kɵrɵptimən, dəp oylawatatti..¹⁰ Ular birinəi wə ikkinəi kɵzəttin ɵtɵp, zindanning xəəərgə qikiəioəan tɵmɵr dərwasisiəoəa barəoəanda, dərwasə ular ɵqɵn əzləkidin eqilip kətti. Ular qikiəp, bir koəidin ɵtkəndə, pəriəxtə tuyuksiz uning yenidin kətti.

¹¹ Xu qaoəda, Petrus esigə kelip, əz-əzigə: «Dərwasə əmdi Rəb Əz pəriəxtisini əwətip, menı Hərodning kolidin wə Yəəudiy həkining kɵtkənlirining həmmisidin kɵtkuzuptu, dəp bildim» — dedi.

¹² Həkikiə əəwalni qɵxinip yətkəndə, u Markus dəpmu atilidioəan Yuəannaning anisi Məryəmning əyigə bardi. U yərdə nuroəun kixilər yioəilip dua-tilawət kiliəwatatti..¹³ U dərwasining ixikini kəəəəanda, Rodə isimlik bir dək əwazni əəlap qikti..¹⁴ U Petrusning əwazini tonup, huxallikidin ixikni eqixəimu ɵlgɵrməy yɵgɵrɵp kelip, həmməyləəə:

— Petrus dərwasə əldida turidu! — dəp həwər kildi.

¹⁵ Ləkin ular: — Sarang bolup kəldinoəu! — deyiəti. Birəq u: — Rast xundəq, dəp turuwaldi. Ular:

— U uning pəriəxtisi bolsa kərək! — deyiəti..

¹⁶ Birəq Petrus dərwasini kəəiwərdi. Ular qikiəp dərwasini eqip, uning əzini kərgəndə həmməylən əəə-təə boluxti..¹⁷ Petrus ularoəa ɵn qikərməslikəə kol ixariti kilip, ularoəa Rəbning əzini zindandin kəndəq elip qikəənlikini eytiə bərdi. Andin keyin, u:

— Bu həwərnı Yəqubəə wə kərinəəəəəə yətkɵzɵp koəyunglar, — dəp, əzi u yərdin bəəəə yərgə kətti..

12:1 «Hərod padixah» — bu Hərod «Hərod Agrippa (I)» idi. Hərodlar toəərlulək «Təbirlər»ni kɵrɵə.

12:2 Mat. 4:21.

12:4 «Pasha heyti» — yəni «ɵtɵp ketix heyti».

12:4 Yə. 21:18.

12:7 Ros. 5:19; 16:26.

12:15 «U uning pəriəxtisi bolsa kərək» — ular «əəəən Petrusning roəı» yəki «Petrusni ələəidə koəədaydioəan bir pəriəxtə» dəp oylap kəəəan boluxi mɵmkin.

12:17 «Bu həwərnı Yəqubəə wə kərinəəəəəə yətkɵzɵp koəyunglar» — «Yəqub» mɵxu yərdə Rəb əəəəning inisi boləan Yəqubni kərsitidu.

12:17 Ros. 13:16; 19:33; 21:40.

«Rosullarning paaliyatliri»

¹⁸Tang atqanda, qarawullar Petrus zadi nemə boldi dəp sarisimigə qüxti. ¹⁹Hərod uni izdəp uning iz-derikini tapalmioqəqə, qarawullarni sorəq kili, ularni ölümgə məhkum kili xni buyru. Bu ixtin keyin, u Yəhədiyədin qüxüp Kəysəriyə xəhriyə berip xu yərdə turdi.

Hərod Agrippa hanning ölümü

²⁰Əslidə Hərod han bilən Tur wə Zidondikilər arisida kəttik jedəl bar idi. Həlbuki, Tur wə Zidondikilər birləxip, Hərodning aldiyə kəldi. Uning bilən yarixiweləx üqün ular aldi bilən hanning Bilastus isimlik xəhsiy qəjədarini əzliyə yar-yələk boluxkə qayil kəlojanidi. Qünki bu yurttikilər axliqni hanning ilkidiki jaylardin alatti.

²¹Bəlgiləngən kərüxüx künidə Hərod xahənə tonlirini kiyip, sorəq təhtidə olturup, ularəyə nutuq səzlidi. ²²Angliəjan həlk;

— Bu adəmnin awazi əməs, bəlkə bir ilahning awazidur! — dəp wərkiraxti.

²³Xuan Pərwərdigarning bir pərixisi hannı urdi; qünki u xan-xəwəpni Hudaəyə beəjixlimidi. Nətijidə, u kurtkə yəm bolup əldi. ²⁴Əmma Hudaaning səz-kalami dawamlıq bərk urup kəngəydi. ²⁵Barnabas bilən Saul Yerusalemdə ianilirini tapxurux hizmitini ada kəlojandin keyin, Antakyaəyə qaytip kətti. Ular Markus dəpmu atilidiəjan Yuhənnani billə elip bardı.

Mukəddəs Rohning Barnabas bilən Saulni əwətixi

13 ¹Antakyađiki jamaət iqidə bəzi pəyəjəmbərlər wə təlim bərgüqilər bar idi. Ular Barnabas, «Kara» dəpmu atilidiəjan Ximeon, Kurinilik Lukius, Hərod han bilən billə qəng boləjan Manaən wə Saullar idi. ²Ular Rəbning ibaditidə bolup roza tutuwatqan bir məzgildə, Mukəddəs Roh ularəyə:

— Barnabas bilən Saulni Mən ularni kili xkə qəkirojan hizmət üqün Manga ayrip qəyunglar, — dedi.

³Xuning bilən, ular yənə roza tutup dua kəlojandin keyin, ikkiyələnnin üstigə kəllirini təgküzüp uzitip koydi.

Barnabas bilən Saul Sipursta

⁴Ular Mukəddəs Roh təripidin əwətəlgən bolup, Səlyukiyə xəhriyə berip, u yərdin kəmigə qiki p Sipur ariliəyə qarap yoloə qikti. ⁵Salamis xəhriyə yetip kəlip, ular Yəhədiylarning sinagogliridə Hudaaning səz-kalamini yətküzüxkə bəxlidi. Yuhənnə ularning yərdəmqisi idi. ⁶Ular pütün aralni arilap qiki p, Pafos xəhriyə kəldi. Ular u yərdə Baryəxua isimlik bir kixi bilən uqrixip kəldi. U səhriyə bolup, sahta pəyəjəmbər boləjan bir Yəhədiyi idi. ⁷U kixi bu aralning rimlik waliysi Sergiyus Pawlusning həmrəhi idi. Waliy ukumuxluk bir kixi bolup, Barnabas bilən

12:21 «Hərod... ularəyə nutuq səzlidi» — yəki «Hərod... ularni əyibləp nənuk səzlidi». Grek tilidə «nutuq səzləx» dəgən bu səznin bəzidə «əyibləx» dəgən puriki bar.

12:24 «Əmma Hudaaning səz-kalami dawamlıq bərk urup kəngəydi» — demək, uningəyə etikəd kəloquqlarning sani kəpəyməktə idi.

12:24 Yəx. 55:11; Ros. 6:7.

13:1 ««Kara» dəpmu atilidiəjan Ximeon» — grek tilidə ««nəgir» dəpmu atilidiəjan Ximeon». «Nəgir» dəgən mənisi «kara». «Hərod han» — muxu ayəttə «han» grek tilidə «tətrark» dəgən səz bilən ipadilini. «Tətrark» dəgənnin toluq mənisi «(zəminning) tətthin bir kismi üstidiki həkım». «Tətrark» dəgən mərtiwə «wəliy»din təwən; xuning üqün Hərodlar Pontiy Pilatuskə boysunuxi kərek idi.

13:1 Ros. 14:26.

13:2 Mat. 9:38; Ros. 9:15; 22:21; Rim. 1:1; 10:15; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11; İbr. 5:4.

13:3 Ros. 6:6; 8:15; 19:6.

13:5 «Yuhənnə ularning yərdəmqisi idi» — yəni Markus dəpmu ataləjan Yuhənnə.

13:5 Ros. 12:25.

13:6 Ros. 8:9; 19:13.

«Rosullarning paaliyətli»

Saulni qakirtip, Hudaning sez-kalamini anglimakqi boldi.⁸ Lekin heliki sehırgər (uning grekqə ismi Əlimas bolup, «sehırgər» degən mənida) ularoqa karxi qikıp, waliyning rayini etikadtin kayturuxni urunmakta idi.⁹ Birak Mukəddəs Rohka toldurulğan Saul (yənə «Pawlus» dəpmu atilidu) heliki sehırgərgə tikilip karap.¹⁰ uningoqa:

— Əy, kəlbing hərhil hiylıgarlık wə aldamqilik bilən toloğan İblisning ooqlı, həmma həkkanıyılıkning duxmini! Pərwədigarning tüz yollirini burmilaxni zadi tohtatmamsən?!¹¹ Əmdi Rəbning kəli üstünggə quxti! Kəzliring kor bolup, bir məzgil kunning yorukini kərləməysən! — dedi.

Xuan, bir hil tuman wə karangoqluluk uni basti. U yolni silaxturup, kixilərdin meni qolumdin yetilənglar, dəp iltija kılatti.¹² Yüz bərgən ixni kərgən waliy Rəbning təlimigə kattik həyran bolup, Uningoqa etikađ kıldı.

Pawlusning bir sinagogta Rəbning təlimini berixi

¹³ Pawlus bilən uning həmrəhliri kemigə qikıp, Pafostin Pamfiliyə əlkisidiki Pərgə xəhırigə bardi. U yərdə Yuhanna ulardin ayrilip Yerusalemoqa kaytti.¹⁴ Pawluslar bolsa Pərgə xəhıridin qikıp, dawamlık mengip Pisidiyə rayonidiki Antakya xəhırigə berip, xabat küni sinagogka kirdi.¹⁵ Təwrat kısımliridin wə pəyoqəmbərlərnıng yazmiliridin okuloqandin keyin, sinagogning qongliri ularni qakirtip:

— Kərindaxlar, əgər halayikqa birər nəsihət səzünglar bolsa, eytinglar, — dedi.

¹⁶ Pawlus ornidin turup, kəl ixiriti kılıp, halayikqa mundađ dedi:

— Əy İsrailar wə Hudadin kərkənarlar, kulak selinglar!¹⁷ Bu İsrail həlkining Hudasi ata-bowilirimizni tallidi; ular Misirdə musapir bolup yaxioqan waqıtlarda ularni uluq kıldı, Əzining egiz kətürgən biliki bilən ularni Misirdin kutkuzup qikti.¹⁸ U qəldə ularoqa təhminən kırık yil oqəmhərluk kıldı.¹⁹ andin Qanaan zeminidiki yəttə əlni yokıtip, ularning zeminlirini ularoqa miras kılıp bərdi.²⁰ Bu ıxlaroqa aldi-kəyni bolup təhminən tət yüz əllik yil kətti. Keyin, taki Samuil pəyoqəmbər otturiqə qikqıqə, u ularoqa batur həkimlarni tikləp bərdi.²¹ Andin ular bizgə bir padıxahni bərsikən, dəp Samuil pəyoqəmbərdin tilidi. Xuning bilən Huda ularoqa Binyamin kəbilisidin Kix isimlik adəmnıng ooqlı Saulni tikləp bərdi. U kırık yil həküm sürdi.²² Birak Huda Saulni səltənıtidin quxürup, ularoqa Dawutni padıxah kılıp turoquzup bərdi. Huda uning həkqıdə guwahlik berip: «Kənglumdikidə bir adəmnı, yəni Yəssəning ooqlı Dawutni taptım. U Menıng toluq ıradəmgə əməl kılidu», — dedi.²³ Əzi wədə kıləandə Huda bu adəmnıng nəslidin İsrail həlkigə bir Kutkuzoquqi tikləp bərdi — u bolsa Əysanıng əzıdur!

²⁴ U həlkning otturısiqə qikıxtin alıwal, Yəhya pəyoqəmbər qikıp, barlık İsrail həlkini towa kılıxni bildürıdidoqan qəməldüruxni kəbul kilinglar, dəp jakarlidi.²⁵ Yəhya pəyoqəmbər wəzipini tamamlıoqanda, halayikqa mundađ degənıdi: «Silər meni kim dəp bilisilər? Mən silər kütəkən zat

13:9 «Saul yənə «Pawlus» dəpmu atilidu...» — «Pawlus» latinqə isim bolup, mənisi bəlkim «kıkıq». Saul Mukəddəs Roh tərıpidin Yəhıdiy əməslərnıng hizmitidə boluxka qakırıləaqqa, u muxu yərdin baxlap əzi üqün bu latinqə isim ıxlitixkə baxlaydu.

13:13 «U yərdə Yuhanna ulardin ayrilip Yerusalemoqa kaytti» — muxu «Yuhanna» bolsa Yuhanna Markus idi.

13:13 Ros. 15:38.

13:16 «Əy İsrailar wə Hudadin kərkənarlar...» — «Hudadin kərkənarlar» degən turaklık ıbarə Təwrat etikađıdə boləqan «yat əlliklər» (Yəhıdiy əməslər)ni kərsıtidu. Hətnə kəbul kılmiəqan bolsımu, ularoqa sinagogka kətnıxıxka ruhsət berilgən.

13:16 Ros. 12:17; 19:33; 21:40.

13:17 Mis. 1:1.

13:18 Mis. 16:35; Qəl. 14:34; Zəb. 95:10.

13:19 Yə. 14:2.

13:20 Hək. 2:16; 3:9.

13:21 1Sam. 8:5; 9:15; 10:15; Həox. 13:11.

13:22 1Sam. 13:14; 16:12; Zəb. 89:19-29; Ros. 7:45.

13:24 Mat. 3:1; Mar. 1:2; Luka 3:2; Yh. 3:23.

əməsmən. Birək mana, məndin keyin birsi kelidu, mən hətta uning ayaq kəxliniri yexixkimu layiq əməsmən!»²⁶ Əy kərindaxlar, İbrahımning jəmətining nəsiliri wə aranglardiki Huda-din kərəkkanlar, bu nıjatlıkning söz-kalami silərgə əwətildi.²⁷ Yerusalemda turuwatqanlar wə ularning həkimliri Əysani tonumay, uning üstidin gunahkar dəp həküm qıkaroqini bilən, hər xabat küni okulidıoqan pəyoqəmbərlərnıng aldın eytkən sölzirini əməlgə axurdi.²⁸ Gərqə ular uningdin ölüm jazasıoqə həküm kılıxkə tegixlik birər gunah tapalmıoqan bolsimu, waliy Pila-tustin yənıla uni ölümgə məhkum kılıxni ətündi.²⁹ Ular bu ixlarnı kılıp muqəddəs yazmılarda uning həkqidə aldın pütülgənlərnıng həmmisini əzliri bilmigən həlda əməlgə axuroqandin keyin, uning jəsitiini kresttin quxürüp, bir kəbrığə koydi.³⁰ Ləkin Huda uni ölümədin tirildürdi.³¹ Tirilgəndin keyin, u burun əzi bilən Galiliyədin Yerusalemoqıqə əgixip kəlgənlərgə kəp künlər iqidə nəqqə kətim kərünüp turdi. Bu kixilər həzir İsrail həlkığə uning guwahqiliri boluwatidu.³²⁻³³ Bizmu ata-bowilirimızoqə kılınoqan wədinıng hux həwirini silərgə həzir jakarlaymız — Huda Əysani arimizda tikləp, bu wədinı ularning əwladliri boləqan bizlərgə əməlgə axurdi. Bu həktə Zəburnıng ikkinqı küyidə aldın'ala mundaq pütülgən: «Sən Mening Oqlum, Özüm seni bögünki künidə tuqurdurdu»...³⁴ Əmdilikdə Hudaning Əysaoqə qirixni kəyta kərgüzməy ölümədin tirildürıdıoqanlıqı həkqidə u muqəddəs yazmılarda mundaq aldın eytkən: «Dawutkə wədə kılıoqan mehir-xəpkətlərnı silərgə ata kılımənl!»³⁵ Xunga yənə bu həktə yənə bir ayəttə: — «İ Huda, Sening muqəddəs Boləququngə tenining qirixini kərgüzməysən»...³⁶ Qünki Dawut dərwekə Hudaning iradisi boyıqə əz dəwri üqün hizmət kılıp, əz ata-bowiliriyoqə koxulup ölümədhə uhləp uning teni qirip kətkənidi.³⁷ Ləkin Huda ölümədin tirildürgüqi bolsa qirixni heq kərmidi.³⁸ Əmdi xunga silər xuni bilixinglar kərəkki, i kərindaxlar, həzir gunahlardın kəqürüm kılınix yoli dəl xu kixi arkilik silərgə jakarliniwatidu.³⁹ Musa pəyoqəmbərgə quxürülgən Təwrat kanuni bilən silər halas bolalmaywatqan ixlardın uningə etiqad kılıquqılar u arkilik halas

13:25 «Mən silər kütkən zat əməsmən» — grek tilida: «Mən «u» əməsmən» yaki «Mən «xu zat» əməsmən».

13:25 Mat. 3:11; Yh. 1:20.

13:26 «... İbrahımning jəmətining nəsiliri wə aranglardiki Hudadin kərəkkanlar...» — «Hudadin kərəkkanlar» — 16-ayət wə izahətnıng kərüng.

13:26 Mat. 10:6; Ros. 3:26; 13:46.

13:27 «Yerusalemda turuwatqanlar wə ularning həkimliri Əysani tonumay...» — grek tilida: «Yerusalemda turuwatqanlar wə ularning həkimliri uni tonumay...».

13:27 Yh. 16:3; Ros. 3:17; 1Kor. 2:8; 1Tim. 1:13.

13:28 Mat. 27:20; Mar. 15:11; Luqa 23:18; Yh. 19:6.

13:30 Mat. 28:6; Mar. 16:6; Luqa 24:6.

13:31 Mar. 16:14; Yh. 20:19; 21:1; Ros. 1:3; 1Kor. 15:5.

13:32-33 «Sən Mening Oqlum, Özüm seni bögünki künidə tuqurdurdu» — «Zəb.» 2:7. Bəzi alimlar, bu bexarəttiki «tikləx» deqan söz uning ölümədin tirildürülgənlikini kərsitidu, dəp «tirildürüp» dəp təjımə kılıdu. Ləkin uning tirilixini kərsitıdıoqan bexarətlərnı naqıl kəltıridıoqan ayətlər 34-35-ayətlərdur. Xunga Zəburdiki bu bexarət («Zəb.» 2:7) uning pak kiz Məryəmdin tuquluxini kərsitidu, dəp karaymız.

13:32-33 Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Kan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24,25; Zəb. 2:7.

13:34 «Dawutkə wədə kılıoqan mehir-xəpkətlərnı silərgə ata kılımənl!» — «Yəx.» 55:2.

13:34 Yəx. 55:3.

13:35 «İ Huda, Sening muqəddəs Boləququngə tenining qirixini kərgüzməysən» — «Zəb.» 16:10. «Sening muqəddəs Boləququngə» Məsihni kərsitidu.

13:35 Zəb. 16:10; Ros. 2:27.

13:36 «Dawut dərwekə Hudaning iradisi boyıqə əz dəwri üqün hizmət kılıp,...» — yaki «Dawut dərwekə əz dəwridə Hudaning muddia-məksətliri üqün hizmət kılıp,...». «uning teni qirip kətkənidi» — grek tilida «qirixlərnı kərdi». 35-ayətnı kərüng.

13:36 İPad. 2:10; Ros. 2:29.

13:37 «Ləkin Huda ölümədin tirildürgüqi bolsa qirixni heq kərmidi» — «Huda ölümədin tirildürgüqi» Əysani kərsitidu, əlwəttə.

13:38 «həzir gunahlardın kəqürüm kılınix yoli dəl xu kixi arkilik silərgə jakarliniwatidu» — «dəl xu kixi arkilik» Əysa arkilik, demək.

13:38 Luqa 24:47; 1Yuh. 2:12

«Rosullarning paaliyatlari»

kilinip həkkaniiy kilinidu!...⁴⁰ Xunga, pəyoqəmbərlər aldin eytkan xu balayi'apət bexinglaroşa qüxməsliki üqün ehtiyat kilinglar! —

⁴¹ «Qaranglar, i mazak kılöquqılar, həyranuhəs bolup həlak bolunglar!

Qünki silərning künliringlarda bir ix kılımənki,

Uni birsi silərgə elan kıl simu silər xu ixkə hərgiz ixənməysilər!»...

⁴² Pawlus bilən Barnabas sinagogdin qikiwatqanda, jamaət ularoşa kələrki xabat küni bu ixlar həkkidə yənə sözləxni yelindi. ⁴³ Sinagogtiki jamaət tarkaloqanda, nuroşun Yəhudiylar wə Hudadin kōrkqan Təwratkə etikad kılöqan Yəhudi yəməslərmu Pawlus bilən Barnabaskə əgəxti. İkkisi ularoşa söz kılıp, ularni Hudaning mehir-xəpkitidə qing turuxkə dəwət kildi.

⁴⁴ Keyinki xabat küni, pütün xəhər həlki degüdək Hudaning söz-kalamini angliqili kelixti.

⁴⁵ Bırək bundak top-top adəmlərni kərgən Yəhudiylar həsətkə qəmüp, Pawlusning sözlirigə karxi tətür gəp kılıp, uningoşa təhmət kildi. ⁴⁶ Əmdi Pawlus bilən Barnabas tehimu yürəklik həlalda mundaq dedi:

— Hudaning söz-kalamini aldi bilən silər Yəhudi yəməslərmu yətküzüx kerək idi. Ləkin silər uni qətkə kəkip özünqlərni mənngülük həyatka layik kərmigəndin keyin, mana biz silərdin burulup əllərgə yüzlinimiz!...⁴⁷ Qünki Pərwərdigar mükəddəs yazmılarda bizgə mundaq buyruoşan: —

«Mən Seni yat əllərgə nur boluxkə,

Yər yüzining qət-yakiliriqə nijatlik boluxung üqün Seni atidim»...

⁴⁸ Əllərdikilər bu səzni anglap, huxal boluxup Rəbning söz-kalamini uluqlaxti; mənngülük həyatka erixixkə bəkitilgənlərnin həmmisi etikad kildi.

⁴⁹ Xundak kılıp, Rəbning söz-kalamini pütkül zəminəşə tarkaldi. ⁵⁰ Bırək Yəhudiylar Hudadin kōrkqan yukiri təbikilik ayallarni həm xəhər mətiwərlirini kutritip, Pawlus bilən Barnabaskə ziyənkəxlik kılöquzup, ular ikkisini öz yurtliridin qoşlap qikardi. ⁵¹ Əmma Pawlus bilən Barnabas ularoşa qarap ayaqliridiki topini kəqixturuwetip, Konya xəhərigə qarap mangdi. ⁵² Antakyadiki muhlislar bolsa huxallikə həmdə Mükəddəs Rohkə tolduruldi.

13:39 «Təwrat kanuni bilən silər halas bolalmaywatkan ixlar» — «halas bolalmaydian ixlar» hərtürlik ixlarni kərsitidu; gunahning ilkidin halas boluxni öz iqigə elipla kəlməy, bəlkə Təwrat kanunida bəkitilgən türlik qurbanlik kəlix wə rəsim-kaidilərdin halas boluxni öz iqigə alidu.

13:39 Rim. 3:28; 8:3; 10:4; Gal. 2:16; İbr. 7:19.

13:41 «qaranglar, i mazak kılöquqılar, həyranuhəs bolup həlak bolunglar! Qünki silərning künliringlarda bir ix kılımənki, uni birsi silərgə elan kıl simu silər xu ixkə hərgiz ixənməysilər!» — Təwrat, «Həb.» 1:5.

13:41 Yəx. 28:14; Həb. 1:5.

13:43 Ros. 11:23; 14:22.

13:46 «mana biz silərdin burulup əllərgə yüzlinimiz!» — «əllərgə yüzlinimiz» — yəni «Yəhudi yəməslərgə yüzlinimiz». Demək, Hudaning söz-kalamini ularoşa yətküzimiz.

13:46 Mis. 32:10; Yəx. 55:5; Mat. 8:12; 10:6; 21:43; Ros. 3:26; 13:26; Rim. 10:19.

13:47 «Mən Seni yat əllərgə nur boluxkə, yər yüzining qət-yakiliriqə nijatlik boluxung üqün Seni atidim» — «Yəx.» 42:6 wə 49:6ni kərug: muxu ayətlərdiki «Seni» Məsihni kərsitidu. Barnabas wə Pawlus «Pərwərdigarning kuli»ning ixlirini dawamlaxturup yürgüzməktə (1-bab, 1-ayət).

13:47 Yəx. 42:6; 49:6; Luğa 2:32.

13:48 «bəkitilgənlər» — yəki «bəl bəqloşanlar» yəki «mayil kılinoşanlar».

13:50 «Bırək Yəhudiylar Hudadin kōrkqan yukiri təbikilik ayallarni həm xəhər mətiwərlirini kutritip...» — «Hudadin kōrkqan ayallar» bolsa Təwratkə etikad kılöqan Yəhudi bolmıoşan, sinagogtiki ibadətə kətnixidıoşan ayallar. Gərqə ular «Hudadin kōrkqan» bolsimu, muxu yərdə Yəhudiylarning kutritixi bilən azduruoşan.

13:50 2Tim. 3:11.

13:51 «Pawlus bilən Barnabas ularoşa qarap ayaqliridiki topini kəqixturuwetip...» — «ayaqliridiki topini kəqixturuwetix» degən hərəkət «munasiwətimiz pütünləy üzüldi» degən agahning ipadisi idi. «Mat.» 10:14, «Mar.» 6:11, «Luğa» 5:9ni kərug. «Konya xəhəri» — həzirki nam. Kona grekqə ismi «İkonium» yəki «İkonion». U həzirki Türkiyədə.

«Rosullarning paaliyatliri»

Pawlus bilən Barnabas Konya xəhridə

14¹ Konya xəhridə xundak boldiki, Pawlus bilən Barnabas Yəhudiylarning sinagogioğa kirkəndə, jamaətkə xundak səzlidiki, nətijidə Yəhudiylar wə Greklərdinmu nuroğan kixilər etiqađ kildi.² (ħalbuki, ixənmigən Yəhudiylar yat əlliklərnəng kəngüllirini zəħərləp, ularni kərinaxlaroğa kərxı turuxka kətratti).³ Xunga Pawlus bilən Barnabas u yərdə heli uzun turup, Rəbgə tayinip yürəklik ħalda ħux ħəwərnı jakarlidi; Rəb ularnıng kəlliri bilən məjizilik aləmətlər wə karamətlərnı kərsitip öz məħir-xəpkitining səz-kalamioğa guwahlik bərdi..⁴ Buning bilən xəħər ħəlkı ikkigə bəlünüp ketip, bəziliri Yəhudiylar tərəptə, bəziliri bolsa rosullar tərəptə turdi..⁵ Ahirda, bir kışim yat əlliklər bilən Yəhudiylar arisida (öz baxlikliri bilən birlikdə) rosullarnı kiynap, qalma-kesək kiliş kətratkułukı bax kətürdi.⁶⁻⁷ Lekin ular bu ixtin ħəwər tepip, xu yərdin kəqip Likawunya rayonidiki Listra wə Dərbə xəħərliri ħəmdə ətraptiki yurtlaroğa kərap mangdi. Ular xu yərlərdə ħux ħəwərnı dawamlik jakarlawərdi..

Listra wə Dərbə xəħərliridə

⁸ Xu qağda, Listra xəħiridə putlirida mağduri yok, ħeq mengip bəkmioğan bir tuoğma paləq olturatti..⁹ Pawlus səz kiliwatqanda, bu adəm uningə kulak selip olturatti. Pawlus uningə kəz tikip uning sakaytilixioğa ixənqi barlikini kərup yetip,¹⁰ yukiri awaz bilən: — Ornungdin dəs tur! — dedi.

Ĥelikı adəm xuan ornidin dəs turup mengixka baxlidi.¹¹ Lekin Pawlusning bu ixini kərgən top-top adəmlər Likawunya tili bilən:

— İlahlar insan kiypitigə kirip arimioğa quxüptü! — dəp warķirixip kətti..¹² Ular Barnabasni «İlah Zeus» dəp ataxtı wə Pawlusni səzləxtə baxlamqi boləqaqka uni «İlah Ĥermis» dəp ataxtı..

¹³ Xəħərnıng sirtida «Zeus İlah»ning buthanisi bar idi. Xu buthanidiki kaħin xəħər dərwasioğa eküz wə gül qəmbirəklərnı elip kelip, ħəlk bilən billə rosullaroğa atap kurbanlik kilməqı bol-di.¹⁴ Lekin rosullar Barnabas bilən Pawlus bu ixni anglap, kiym-keqəklirini yirtkan ħalda, kəpqilikning arisioğa yügürüp kirip, warķirap mundaq dedi:

¹⁵ — Ĥalayık, bu ixlarnı nemə dəp kiliwatisilər?! Biz silərgə ohxax ħessiyattiki insanlarmız! Biz silərgə bu ərziməs nərsilərnı taxlap, asman-zemin, dengiz-okyan wə ulardiki barlik məħluklarnı Yarətkuqi ħayat Ĥudağıla ibadət kilixinglar kərek dəp jakarlawatimiz!..¹⁶ Burunkı dəwrlərdə, u ħərkaysı əllərnı öz yollirida mengixka yol kəyoğan..¹⁷ Xundak bolsimu, U Özini ispatlaydiəğan guwahlikni kəldurmioğan əməs. Qünki U ħəmixə silərgə xapaət kərsitip, yamoğurnı öz waqtida ərxtin yağdurup mol ħosul ata kiliş, ax-tamak bilən silərnı toyoquzup, kəlbınglarnı ħuxallıqka qəmdürüp kəldi..

¹⁸ Ĥəttə ular bu səzlərnı kiliəğan bolsimu, ħalayıkning ularoğa atap kurbanlik kilixini aranalə to-suwaldi.

¹⁹ Lekin Antakya wə Konya xəħərliridin bəzi Yəhudiylar kelip, kixilərnı əzlrigə kayil kiliş bilən, ħəlk Pawlusni qalma-kesək kildi, andin uni əldi dəp kərap, xəħər sirtioğa sərəp aqikip

14:1 «nətijidə Yəhudiylar wə Greklərdinmu nuroğan kixilər etiqađ kildi» — «Greklər» bəlkim xu yərdiki ħər milləttin boləğan «Yəhudi y əməslər»ni kərsitidu.

14:3 Mar. 16:20; Ros. 19:11; İbr. 2:4.

14:4 «xəħər ħəlkı ikkigə bəlünüp ketip...» — yaki «xəħərnıng kəp kışmi ikkigə bəlünüp ketip...».

14:6-7 Mat. 10:23; Ros. 8:1.

14:8 Ros. 3:2.

14:11 Ros. 28:6.

14:12 «İlah Zeus» — Greklərnıng «bax ilahı» («Yupiter» degən planeta). «İlah Ĥermis» — Ĥermis («Merkuriy» degən planeta) «iləħlarnıng əlqisi» dəp kərilətti.

14:15 Yar. 1:1; Zəb. 33:6; 124:8; 146:6; Ros. 10:26; Wəħ. 14:7; 19:10; 22:9.

14:16 Zəb. 81:12

14:17 Rim. 1:19.

«Rosullarning paaliyətli»

taxliwətti. ²⁰ Ləkin muhlislar uning ətəpəioqə olaxkanda, Pawlus ornidin turup, xəhərgə qaytip kirdi. Ətisi, u Barnabas bilən billə Dərbə xəhərigə kətti.

Rosullarning Suriyədəki Antakyaqə qaytip kəlixi

²¹ Əmdi ular Dərbə xəhəridə hux həwər jakarlap, nuroqun adəmlərni Məsihgə muhlis boluxkə kirqüzgəndin keyin, ikkiylən Listra, Konya wə Antakya xəhərlirigə qaytip bardı. ²² Ular u

14:19 2Kor. 11:25.

Rosul Pawlusning hux həwərni jakarliqan 1-səpəri

«Rosullarning paaliyatliri»

yörlärdä muhlislarning kälblirini küqäytip, ularni etikadta qing turuxkä riqbätländürüp, xundakla: — Biz Hudaning padixahlikioğa kirixtä nuroqun japa-muxäkkätlärni beximizdin ötküzüximiz mukärrär bolidu, — döp näsihät kildi.

²³ Ular yänä härkäysi jamaät iqidä aqsakallarni tallap bälgiläp, dua kiliş wä roza tutux arkilik ularni özliri etikad baqliqan Rəbgə tapxurdi. ²⁴ İkkiylən Pisidiyə rayonidin ötüp Pamfiliyə ölkisigə kəldi. ²⁵ Ular Pərgə xəhiridə söz-kalamni yatküzgəndin keyin, Attalya xəhirigə bardı..

²⁶ Andin u yərdin kemigə qıqıp, Suriyədiki Antakyağa qarap kətti. Ular əslidə xu yərdə özliri hazır tamamlıqan bu wəzipini ada kilişkä jamaəttikilər tərpidin Hudaning mehri-xəpkitigə tapxurulojanıdı..

²⁷ Qayıtp kəlgəndə, ular jamaətni bir yərgə jəm kılqanda, ularoğa Hudaning özliri arkilik kılqan barlik əməllirini, xundakla Hudaning kandaq kılıp əllərgə etikadning bir ixikini aqқанlıqını sözləp bərdi. ²⁸ Ular u yərdə muhlislar bilən billə uzun məzgil turdi.

Yerusalemdeki sünnət toqrisidiki yiqin

15 ¹ Xu qaoqlarda bəzilər Yəhudiyə ölkisidin kelip, Antakya diki qerindaxlaroğa: — Silər Musa pəyoğəmbərgə tapxuruloğan yosun boyiqə hətnə kılınixni qobul kılmişanglar, kutkuzulmaysilər! — döp təlim berixkə baxlıdı..

² Bu ix toqrisida qong majira qıqқан bolup, Pawlus bilən Barnabas ikkiylən xu kixilər bilən kəskin munazirə kilişkəndin keyin, qerindaxlar Pawlusni, Barnabasni, xundakla ularning arisidin birnəqqəylənni bu məsilə toqrisida rosullar wə aqsakallar bilən kərüxüxkə Yerusalemoğa barsun döp bekitgən..

³ Xundak kılıp ular jamaət tərpidin yoloğa selinip, səpiridə Fənikiyə rayoni wə Samariyə ölkisini besip ötüp, baroqanla yeridə əlləningmu towa kılıp etikad yolioğa kirgənlikini təpsiliy səzlidi. Bu həwər barlik qerindaxlarni zor xadlikqə qəmgüzdi. ⁴ Pawluslar Yerusalemoğa kəlgəninidə, ular jamaəttikilər, rosullar wə aqsakallar tərpidin qarxi elinip, kəpquikkə Hudaning özliri arkilik barlik kılqan əməllirini bayan kılıp bərdi. ⁵ Lekin Pərisiy məzhəpidikilərdin etikad yolioğa kirgən bəzilər ornidin turuxup:

— Muxu yat əlliklärni hətnə kiliş kerək, xundakla ularoğa Musoğa qüxürülgən Təwrat qanunioğa əməl kiliş kerəklikini jekiləş kerək! — dedi.

⁶ Xunga rosullar bilən aqsakallar bu məsiləni muzakirə kiliş üqün jəm boluxti. ⁷ Uzun səhəbtlixixtin keyin, Petrus ornidin turup mundaq dedi:

— Qerindaxlar, dəsəptiki künlərdə Hudaning iqinglardin meni tallap mening aqzim arkilik hux həwərdiki söz-kalamni yat əlliklərgə anglitip ularning etikad kilişida wasitə kilişkä bekitkənlikidin həwiringlar bar..

⁸ Wə insanlarning kəlbini bilgüqi Huda Mukəddəs Rohni bizgə ata kılqinidə, ularoqimu ata kildi. ⁹ Xundak kılıp, Huda ularni biz bilən heqқandaq pərqləndürməy, ularning kəlbirini

14:22 Mat. 10:38; 16:24; Luқа 24:26; Ros. 11:23; 13:43; 2Tim. 3:12.

14:25 «... Attalya xəhirigə bardı» — Attalya xəhiri dengiz boyida idi; hazırki «Antaliya».

14:26 Ros. 13:1.

14:27 «Hudaning kandaq kılıp əllərgə etikadning bir ixikini aqқанlıqını sözləp bərdi» — «əllər» muxu yərdə «yat əllər», «Yəhudi əməslər» dəgən mənida.

15:1 «Silər Musa pəyoğəmbərgə tapxuruloğan yosun boyiqə hətnə kılınixni qobul kılmişanglar, kutkuzulmaysilər!» — Yəhudi yədin kəlgənlər allıqқан sünnət kılinoğan Yəhudiylar, əlwəttə.

15:1 Yar. 17:10; Law. 12:3; Gal. 5:2.

15:2 Gal. 2:1.

15:3 «əlləningmu towa kılıp...» — «əllər» yənə «Yəhudi əməslər» dəgən mənida. «əlləningmu towa kılıp etikad yolioğa kirgənlikni...» — muxu yərdə grek tilida: «towa kılıp etikad yolioğa kirix» dəgən ibarə pəqət birlə söz «burulux» bilən ipadilini.

15:7 Ros. 10:20; 11:12.

15:8 1Tar. 28:9; 29:17; Zəb. 7:9; Yər. 11:20; 17:10; 20:12.

etikađ arķilik pak kildi..

¹⁰ Əħwal mana xundak ikən, əmdi silər nemə üçün özimiz wə ata-bowilirimizmu kətürəlmigən bir boyunturukni muhlislarning boynioğa artmaqçı bolup, Hudani siniməkçı bolisilər?!

¹¹ Əmdilikdə, biz bolsak Rəb Əysaning meħir-xəpkitigə tayinip ularoğa ohxax kütquzulimiz, dəp ixinimiz..

¹² Bu səzdin keyin, Barnabas bilən Pawlus qikip, Huda əzliri arķilik yat əlliklərnin arisida kərsətkən barlik məjizilik əlamətlərni wə karamətlərni bayan kilip bərdi; kəpçilik ularoğa kulaq selip süküttə turdi. ¹³ Ularınin səzi tügigəndin keyin, Yakup mundaq dedi:

— Kərinədxlar, manga kulaq selinglar! ¹⁴ Bayatin Ximeon Hudanin yat əlliklərnimu baxtinla xapaət bilən yoklap, ularning arisidin Əz nami üçün bir həlk qikiridiəlanlikini qüxəndürüp etti. ¹⁵ Pəyojəmbərlərnin eytkənlirimu buningoğa uyoğun kelidu, huddi muqəddəs yazmilarda munu səzlər pütülgəndək: —

¹⁶ — ««Muxu ixlardin keyin, Mən kəytip kelip, Dawutning yikiloğan qədirini yengibaxtin kurup tikləymən,

Uning harabiliklirini kayta bina kilip, əsligə kəltürimən.

¹⁷⁻¹⁸ Xundak kilip, jəhəndiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloğan barlik əllər Meni izdəp tapidu» dəydu bu ixlarni əməlgə Axuroquqi wə xundakla ularni əzəldin ayan kilip kəlgən Pərwərdigar!»..

¹⁹ — Xuning üçün hulasəm xuki, yat əlliklər arisidin towa kilip Hudağa etikađ baəliəlanlaroğa awarə-eəjirçilik selip qoymasliqimiz kerək; ²⁰ pəkət ularoğa: «Butlaroğa atilip buləjanəjan nərsilərni yeyixtin, jinsiy buzukluqktin, kənni wə boəup soyuloğan həywanlarning gəxliridinmu yeyixtin neri bolunglar» dəp tapilap, bir parqə hət yazayli. ²¹ Qünki kədimki dəwrlərdin tar-tip hər xəhərdə xabat künidə sinagoglarda Musa pəyojəmbərnin eytkənliri okulup, uning kərsətmiliri əgitilip kəlgən..

15:9 Ros. 10:43, 44.

15:10 Mat. 23:4.

15:11 «Əmdilikdə, biz bolsak Rəb Əysaning meħir-xəpkitigə tayinip ularoğa ohxax kütquzulimiz, dəp ixinimiz» — bu ayəttiki «biz» Yəhədiyy etikaqlarni, «ular» Yəhədiyy bolmioğan etikaqqlarni kərsitidu.

15:11 Əf. 2:8; Tit. 3:4.

15:14 «Ximeon» — Petrusning aramiy tilidiki ismi («Simon» bolsa uning ibranii tilidiki xəklidur). «Hudanin yat əlliklərnimu baxtinla xapaət bilən yoklap, ularning arisidin Əz nami üçün bir həlk qikiridiəlanlikini» — «xapaət bilən yoklap» grek tilida pəkət «yoklap» değan səzla bilən ipadiliniidu.

15:17-18 «Xundak kilip, jəhəndiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloğan barlik əllər...» — «jəhəndiki baxka insanlar» Yəhədiyy həlkidin baxka barlik əllərni kərsitidu. «Mening namim bilən ataloğan barlik (yat) əllər» «Əz həlkim boluxka qəkiroğan yat əllər» yəni «Mən igidarçilik kəloğan barlik əllər» değanlərnini bildüridu. «Muxu ixlardin keyin, mən kəytip kelip, Dawutning yikiloğan qədirini yengibaxtin kurup tikləymən... xundak kilip, jəhəndiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloğan barlik əllər Meni izdəp tapidu» — (16-17-ayət) bu nəkil kəltürülən bəxərtlər «Am.» 9:11-12 wə «Yəx.» 45:21din elinoğan. Yakup bu bəxərtlərni «Septuagint» LXX değan grek tilidiki təjmisidin aloğan. «Amos»tiki «kəxumqə səz»imiznimu kərug.

15:17-18 Am. 9:11,12.

15:20 «Butlaroğa atilip buləjanəjan nərsilər» — grek tilida «Butlardin buləjanəjan nərsilər» değan bilən ipadiliniidu; «nərsilər» bəlkim gəx wə hərhil yemək-iqməkni kərsətsə kerək. Greklər arisida «awwal butlaroğa ataloğan» yeməkligni yeyix «sawablik ix» yəni «kütluq ix» daydioğanlar kəp idi.

15:20 Yar. 9:4; Mis. 20:3; 1Kor. 8:1; 10:20; 1Tes. 4:3.

15:21 «Butlaroğa atilip buləjanəjan nərsilərnini yeyixtin, jinsiy buzukluqktin, kənni wə boəup soyuloğan həywanlarning gəxliridinmu yeyixtin neri bolunglar ...» — (20-ayət) muxu üç pərhiz Təwrat kənunidin elinoğan. Etikađ kəloğan yat əllərnin buləroğa riayə kəlixi ularning niyatliqkə erixixi üçün əməs, bəlkə («jinsiy buzukluqktin ... neri bolunglar»tin baxka) etikađ kəloğan Yəhədiyylər jəmətkə kətnixixida ularning əldida putlikaxəng bolmasliqi, Yəhədiyy əməs kərinədxliri bilən ərilixixi əsan kəlinun üçün değan məksət bilən tapxuruloğan (21-ayəttin rosullarning bu məksiti oquq kərinidu; «1Kor.» 10:14-11:nimu kərug).

«Rosullarning paaliyatliri»

Yəhudiy əməs etiqadqilaroqa yeziloqan hət

²² Xuning bilən rosullar, aqsakallar, xundakla Yerusalemdiki pütkül jamaəttikilər öz arisidin birnəqqə adəmnı tallap, ularni Pawlus wə Barnabas bilən billə Antakyaqa əwətxıni layik kərdi. Əslidə qerindaxlar iqidə baxlamqi boləqan Yəhuda (Barsabas dəpmu atilidu) bilən Silaslar buningoqa tallandi.

²³ Hət bolsa ularoqa tapxuruldi, uningda mundaq yeziloqanidi: — «I Antakya, Suriya wə Kilikiyadə turuwatqan yat əllik qerindaxlar, — Yerusalemdiki qerindaxliringlardin, rosullar bilən aqsakallardin silərgə salam!

²⁴ Arimizdin bəzi kixilər qikip yeninglaroqa berip, səzliri bilən silərnı biaramlikqa selip kənglūglarnı parakəndə kilip qoyəjanlikini angliduk. Ləkin biz ularoqa həqkəndəq səz-əmr kilmiduk...²⁵ Xu səwəbtin, biz bu ixta oyilrimiz bir yərdin qikkəndin keyin, arimizdin tallanoqan birnəqqəylənnı səyümlük Barnabas wə Pawlusimiz bilən billə yeninglaroqa əwətxıni qərar kilduk.²⁶ Bu ikkiylən Rəbbimiz Əysa Məsihning nami üqün həyatini hətərgə təwəkkül qiloqan kixilərdur.²⁷ Xunga biz Yəhuda bilən Silasni yazəjanlirimizni silərgə öz əozı bilənmu səzləp bərsun dəp, yeninglaroqa əwəttuk.²⁸ Gəpning poskallisiəqa kəlsək, Məkəddəs Rohqa, xundakla bizlərgimu xu layik kəruəngəni, təwəndiki zərür boləqan ixlardin sirt, silərgə həqkəndəq baxqa ixti yükliməslikimiz kərək: ²⁹ — Butlaroqa ataloqan nərsilərdin, qənnı wə boşup soyuloqan həywanlarning gəxliridin yeyixtin wə jinsiy buzukluktin neri bolux — silər muxu birnəqqə ixtin saklansanglar, yaxxi qiloqan bolisilər.

Aman-hatirjəm bolunglar!».

³⁰ Xundak kilip, ular qerindaxlar tərpidin yoloqa selinip, Antakyaqa bardı. U yərdə pütün jamaəttikilərnı yioqı, hətnı ularoqa tapxurdi.³¹ Ular hətnı oqup, uningdin boləqan rıəqbət-əsəllidin zor xadlandı.³² Yəhuda wə Silaslar əzlimu pəyoqəmbərlərdin bolup, qerindaxlarnı nuroqun səz-nəsihətlər bilən rıəqbətləndürüp, ularni kuwwətləndürdi.³³ Yəhuda wə Silaslar u yərdə bir məzgilni ətküzgəndin keyin, Antakyadiki qerindaxlarning səpirigə əmanlik tiligən həlalda uzitixi bilən, ular əzlini əwətkən Yerusalemdikilarning qəxiəqa qaytti...³⁴⁻³⁵ Ləkin Pawlus wə Barnabas Antakyada qelip, baxqa nuroqun qerindaxlarning həmkarlikida təlim berip Rəbning səz-kalamidiki hux həwirini jakarlap turdi.

Pawlus bilən Barnabasning ayirilip ketixi

³⁶ Ləkin yənə birnəqqə künlərdin keyin Pawlus Barnabaska:

Biz burun Rəbning səz-kalamini yətküzgən həmmə xəhər-yezilaroqa berip, qerindaxlarning yenioqa berip, həlini sorap kəyəli, — dedi.

³⁷ Barnabas bolsa Yuəhanna (Markusmu deyilidu)ni billə elip barməqı boləjanidi.³⁸ Biraq Pawlus aldinki qetim Pamfiliy əlkisidə ulardin ayirilip kətkən, Rəbning hizmitidə ular bilən billə dawamlıq səpər kilmioqan Markusni yənə elip berixni aqılanilik əməs dəp qaridi.³⁹ Xuning bilən ikkiylən otturisida bək kəskin ihtilap bolup, ahir berip ular bir-biridin ayirilip ketixti. Barnabas Markusni elip, kəmigə olturup Sıprus ariloqa kətti.⁴⁰ Pawlus bolsa Silasni tallidi;

15:24 «... Silərnı biaramlikqa selip kənglūglarnı parakəndə kilip qoyəjanlikini angliduk. Ləkin biz ularoqa həqkəndəq səz-əmr kilmiduk» — bəzi kəna kəqürmilərdə muxu yərdə: «... Silərnı biaramlikqa selip, sünnət qəbul kilixinglar, Təwrat kanunioqa əməl kilixinglar kərək dəp kənglūglarnı parakəndə kilip qoyəjanlikini angliduk» deyilidu.

15:24 Gal. 2:4.

15:26 Ros. 13:50; 14:19.

15:29 Yar. 9:4; Mis. 20:3; Law. 17:14; 1Kor. 8:1; 1Tes. 4:3.

15:30 «xundak kilip, ular qerindaxlar tərpidin yoloqa selinip...» — grek tilida «xundak kilip, ular ularning tərpidin yoloqa selinip...».

15:33 «Yəhuda wə Silaslar u yərdə bir məzgilni ətküzgəndin keyin» — «Yəhuda wə Silaslar» grek tilida «ular».

15:37 Mis. 20:3.

15:38 «Rəbning hizmitidə ular bilən billə dawamlıq səpər kilmioqan Markus...» — muxu yərdə «Rəbning hizmitidə» grek tilida pəkət «hizməttə» deyilidu.

«Rosullarning paaliyatlari»

kerindaxlarning ikkiylanni Hudaning xapaitigə amanət kilixi bilən u ikkisi yoloğa qikti..⁴¹ U əmdi Suriyə wə Kilikiyə əlkillirini arilap etüp, hərəkəysi jaylarda jamaətlərni kuwwətləndürdi.

Timotiyning Pawlus wə Silasğa qoxuluxi

16¹ Andin u Dərbə wə Listra xəhərlirigimu bardi. Mana, xu yərdə etikədqı Yəhudi y bir ayalning oqlı, Timotiy isimlik bir muhlis bar idi. Uning atisi bolsa grek idi..² Listra wə Konya xəhərliridiki kerindaxlarning həmmisi uning toqruluk yahxi guwahlik berətti..³ Pawlus uni əzi bilən billə elip mangmaqçı boldi. Biraq bu yərdiki Yəhudiylarning həmmisi Timotiyning atisining grek ikənlikini bilgəqkə, Pawlus uni elip hətnə kıldurdi..⁴ Ular xəhər-yezilərdin etkəq, Yerusalemdiki rosullar bilən əksəqallar yat əllərgə bəkitkən bəlgilimilərnı ularning riayə kilixi üqün tapxurdi..⁵ Xundəq kilip, jamaətlər etikədtə küqəytilip, sanlirimu kündin-küngə kəpəydi.

Makedoniyəlikning qakiriki

⁶ Muqəddəs Roh ularning Asiya əlksidə səz-kalamni jakarlixioğa yol qoymioğan bolup, Pawluslar əmdi Frigiyə wə Galatiya rayonliridin etüp..⁷ Misiyə rayoniğa kəlgəndin keyin, Bitiniyə əlksigə kirməqçı boldi. Biraq Əysaning Rohi ularoğa bundəq kilixikimu yol qoymidi..⁸ Xuning bilən ular Misiyədin etüp, dengiz boyidiki Troas xəhirigə qüxti..⁹ Xu küni kəqtə, Pawlusğa bir qayıbanə kərünix kərünüp, Makedoniyəlik bir kixi uning aldidə ərə turup:

— Dengizdin etüp, Makedoniyəgə kelip, bizgə yardım bərgəysən! — dəp etündi..

¹⁰ U bu kərünüxnı kərgəndin keyin, Rəb bizni jəzmən u kixilərnıng kəxioğa berip, ularoğa hux həwər jakarlawğa qakiroğan, dəgən hulasigə kelip, dərhal Makedoniyəgə berixğa təyyarlanduk..

Lidyaning etikəd kilixi

¹¹ Biz kemigə qikip, Troastin yoloğa qikip, Samodrak arilioğa karap yol alduk wə ətisi Makedoniyədəki Neapolis xəhirigə yetip barduk..¹² U yərdin Makedoniyəning xu rayonidiki Filippi dəgən muhim xəhirigə ettuk. Bumu Rimdiki bir mustəmlikə xəhər idi. Biz bu yərdə birnəqəqə kün turduk..¹³ Xabat küni, xəhər dərwasisidin qikip dərya səhiligə barduk; qünki biz u

15:40 «Pawlus bolsa Silasni tallidi; kerindaxlarning ikkiylanni Hudaning xapaitigə amanət kilixi bilən u ikkisi yoloğa qikti» — Pawlus wə Barnabas nemə üqün bir-biridin ayrildi? Kaysisining karari toqra? «Qoxumqə sezimizdə» bu məsələ toqrisida azraq tohtilimiz.

16:1 «Mana, xu yərdə etikədqı Yəhudi y bir ayalning oqlı, Timotiy isimlik bir muhlis bar idi» — keyinki ayətlərgə karioğanda, «xu yər» Listra idi.

16:3 «bu yərdiki Yəhudiylarning həmmisi Timotiyning atisining grek ikənlikini bilgəqkə, Pawlus uni elip hətnə kıldurdi» — Pawlusning Timotiynı hətnə kilixi etikədini bildürüx üqün əməs, bəlkı u uning bilən Hudaning hizmitidə boləğanda Yəhudiylarning uni qəbul kılmasliqining aldinı elix üqün idi.

16:3 1Kor. 9:20; Gal. 2:3.

16:4 Ros. 15:20.

16:6 «Muqəddəs Roh ularning Asiya əlksidə səz-kalamni jakarlixioğa yol qoymioğan bolup, Pawluslar əmdi Frigiyə wə Galatiya rayonliridin etüp...» — Frigiyə wə Galatiya rayonliri Asiyaning bir kismi idi — Pawlus xu yərdin etkini bilən Hudaning səzini jakarlaw üqün u yərdə tohtimidi.

16:7 «Misiyə rayoniğa kəlgəndin keyin, Bitiniyə əlksigə kirməqçı boldi. Biraq Əysaning Rohi ularoğa bundəq kilixikimu yol qoymidi» — kizik bir yeri xuki, keyinrək rosul Petrus dəl muxu rayonlarning bəzi yərlık kixiliri bilən yekin munasiwəttə boldi (2Pet.) 1:1ni kərüng). Xunga mumkinlikliki barki, Pawluslar muxu yərlərdin etüp kətkən waqitlarda, Petrus xu yərdə idi yaki pat arida xu yərlərgə kəlməqçı idi. Pawlusmu keyin Galatiya dəgən rayoniğa berip, hux həwərnı tarkitip, bir jamaət bərpə kılindi (18:23 wə «Gal.» 4:13ni kərüng).

16:8 2Kor. 2:12.

16:9 «Dengizdin etüp, Makedoniyəgə kelip, bizgə yardım bərgəysən!» — Makedoniya Rim imperiyəsidediki Gretsiyəgə jaylawğan «Makedoniya əlksisi» idi.

16:10 «U bu kərünüxnı kərgəndin keyin, Rəb bizni jəzmən u kixilərnıng kəxioğa berip, ularoğa hux həwər jakarlawğa qakiroğan, dəgən hulasigə kelip, dərhal Makedoniyəgə berixğa təyyarlanduk» — muxu ayəttin baxlap «biz» dəp bayan kilişning sawəbi — muxu kitabning muəllipi Luğa muxu yərdə Pawluslaroğa qoxuloğanlikini kərsitidu.

16:12 «U yərdin Makedoniyəning xu rayonidiki Filippi dəgən muhim xəhirigə ettuk. Bumu Rimdiki bir mustəmlikə xəhər

«Rosullarning paaliyatliri»

yərdə dua-tilawət kilidioqan bir jay bar dəp oyliduk; dərwəkə xundak boldi. Biz olturup, u yərgə yioqiloqan ayallarə səzləxkə baxliduk..¹⁴ Ularning iqidə səsün rəht sodisi kilidioqan, Tiyatira xəhirilik, Hudadin kərkidioqan Lidya isimlik bir ayal bar idi. Rəb uning kəlbini Pawlusning eytkanlirini qəbul kilişkə aqti..¹⁵ U ailisidikilər bilən qəmüldürülgən bolup bizdin etünüp: — Əgər silər meni həqiqətən Rəbgə etiğad kילוquqi dəp bilsənglər, mening eyümgə berip turunglar! — dəp qing turup bizni maqullatti..

Pawlus bilən Silasning zindanoqə taxlinixi

¹⁶ Bir küni biz xu dua kilidioqan jayoqə ketip barəjinimizda, bir dedək bizgə yolukti; bu kizəqə pal saloquqi bir jin qaplixiwaloqanidi; dedək hojayinlirioqə pal selix yoli bilən nuroqun payda tepip bərgenidi..¹⁷ U yol boyi Pawlus wə bizgə əgixip:

— Bu kixilər Həmmidin aliy Hudaning kulliri, ular silərgə nijatlik bir yolini jakarlaydu! — dəp warkirap mangdi..

¹⁸ U uda kəp künlər xundak warkiridi. Bu ix Pawlusning kəlbini azablap, u kizəqə burulup, jinoqə: — Əysa Məsihning nami bilən buyruymənki, uningdin qik! — deyixigila, jin xuan qikip kətti..

¹⁹ Dedəkning hojayinliri uningəqə baqlioqan pul tepix ümidining yokkə qikqanlikini kərip, Pawlus bilən Silaskə kəl selip, ularni bazar məydanoqə sərəp, həkümədarlarning aldioqə elip bardi..²⁰ Ular ikkiylənni sorakqi əməldarların aldioqə qikirip:

— Bu adəmlər Yəhudiylar bolup, xəhirimizni kalaymikanlasturuwətməktə..²¹ Biz bolsak rimliklərimiz, ular kənunimizəqə hilap boləqan wə qəbul kilişkə yaki yürgüzüxkə bolmaydioqan kaidə-yosunlarni tərəqib kiliwatidu! — dəp xikayət kildi.

²² Toplanoqan halayikmu ularəqə hujum kilişkə kəzoqaldi; sorakqi əməldarlar ularning kiyimlirini yirtip yalingaqlap, kaltək bilən dumbilaxkə əmr qüxürdi..²³ Ikkiylənni kaltək bilən kəp dumbilioqandin keyin, ularni zindanoqə taxlidi wə xundakla gundipayni kattik kəzitixkə buyrudi..²⁴ U buyrukni tapxuruwelix bilən ularni zindanning iqliridiki kameroqə solap, putlirioqə ixkəl saldi.

²⁵ Tün yerimda, Pawlus bilən Silas dua kilip, Hudaqə mədhijə küylirini eytiwatatti. Baxkə məhbuslar bolsa kulək selip anglawatatti..²⁶ Tuyuksiz kattik yər təwrəx yüz bərdi; zindanning ul-lirimu təwrinip kətti wə zindanning həmmə ixikliri xuan eqilip, hər bir məhbusning kixənlimu qüxüp kətti..²⁷ Gundipay uyqudin oyoqinip, zindanning ixiklirining oquq turoqanlikini kərip,

idi» — Filippi dengiz boyiki Neapolistin 16 kilometr yiraklikta idi. «Rimdiki mustəmləkə» — biwasitə Rim həkumiti əzi baxquroqan, əhalisi «Rim grazdanlik» həkuk-ımtiyazlirioqə iga idi.

16:13 «Xabat küni, xəhər dərwazisidin qikip dərəyə sahiligə barduk; qünki biz u yərdə dua-tilawət kilidioqan bir jay bar dəp oyliduk» — əhwaləqə kəriqanda Filippi xəhiridə Yəhudiylarning birmu sinagogi yok idi («sinagog»ning asasi üqün az dēgəndə on Yəhudi yərəkə kixi bir-birigə koxuluxi kərək). Undək əhwal astida bu ayallar (bəlkim Yəhudi yə hən Yəhudi əməslər, yəni «Hudaning kərkəqlar») hər xabat küni Təwrattin elinoqan səzlər bilən dua-tilawət kilişkə yioqilatti.

16:14 «Ularning iqidə səsün rəht Sodisi kilidioqan, Tiyatira xəhirilik, Hudadin kərkidioqan Lidya isimlik bir ayal bar idi» — «Hudadin kərkidioqan» dēgən turaklik ibarə, Lidyaning Yəhudi əməs, əmma Təwrat etiğadida boləqanlikini kərsitidu.

16:15 Yə. 19:3; 33:11; Hək. 19:21; Lükə 24:29; İbr. 13:2.

16:16 «bu kizəqə pal saloquqi bir jin qaplixiwaloqanidi» — «pal saloquqi bir jin» grek tilida «piton rohi». «Piton» yooqan yilan bolup, greklarning riwayətliri boyiqə u Dəlfə xəhiridiki buthanida turup, palqiliq sirilirini baxquratti.

16:16 1Sam. 28:7; Ros. 19:24.

16:17 «... ular silərgə nijatlik bir yolini jakarlaydu!» — yaki «... ular silərgə nijatlik yolini jakarlaydu!».

16:18 «Bu ix Pawlusning kəlbini azablap,...» — grek tilida «kəlbini azablap» dēgən səz hən dərd, bəzərlək wə hapiqiliqni (dēgən mənilərnə) əz iqigə alidu. «jin xuan qikip kətti» — yaki «jin xu saat iqidə qikip kətti».

16:18 Mar. 16:17.

16:19 2Kor. 6:5.

16:20 1Pad. 18:17; Ros. 17:6.

16:22 2Kor. 11:25; 1Tes. 2:2.

16:25 Ros. 4:31.

16:26 Ros. 5:19; 12:7.

«Rosullarning paaliyətli»

məhbuslar keçip ketiptu dəp oylap, kiliqini suqurup elip, özini ɵltürüwəlməkqi boldi..

²⁸ Ləkin Pawlus kəttik əwəzda:

— Өzünggə zərər yətküzmə, həmmimiz bar! — dəp warkiridi.

²⁹ Gundipay: Qıraqlarnı kəltüringlar dəp towlap iqlirigə ətəlip kirip, titrigən həlda Pawlus bilən Silasning ayioqla yikildi. ³⁰ Andin ularni taxkiriqla elip qikiq:

— Kutkuzuluxum üqün nemə kilixim kerək? — dəp soridi..

³¹ Rəb Əysaqla ətəkad kiliqlin, wə xundək kilsang, ɵzüng həm ailəngdikilərmu kutkuzulidu! — dedi ular...

³² Xuning bilən, ikkiylən uningqla wə uning barliq ailisidikilərgə Rəbning söz-kalamini yətküzdi.

³³ Keqə xu səətning ɵzidila gundipay ularni baxlap qikiq, yarilirini yuyup tazilidi; andin u dərhal ailisidikilə bilən qəmüldürüxni qobul kildi, ³⁴ ikkiylənni ɵz ɵyigə baxlap kelip, ularning aldiqla dastihan saldi. U pütkül ailisidikilə bilən Hudaqla ətəkad kiliqlanliqltin zor xadlandı..

³⁵ Өtisi ətigəndə, sorəkqi əməldarlar yasawullarnı zindanoqla əwətip:

— U ikkiylənni qoyuwetinglar! — dəp buyrudi.

³⁶ Gundipay Pawlusqa bu səzni yətküzüp:

— Sorəkqi əməldarlar ikkinglarnı qoyuwetix yarliqlini quxürdi. Silər əmdi zindandin qikiq, tinq-aman yolunqlarqla qikiqlar, — dedi.

³⁷ Biraql Pawlus yasawullarqla:

— Biz Rim pıkralirı bolsakmu, əməldarlar bizni sorəkl kilmayla halayikning aldidə kaltək bilən dumbalap, zindanoqla taxlidi. Əmdi ular hazır bizni yoxurunqla qoqlımaqqumu? Yəkl, bundəkl kilsə bolmaydu! Əməldarlar ɵzliiri kelip bizni qikərsun! — dedi..

³⁸ Yasawullar bu səzlərnı sorəkqi əməldarlarqla yətküzdi. Ular ikkiylənnıng Rim pıkrasi ikənliqlini anglap qorqup kətti; ³⁹ ularning kəngliini elixqla zindanoqla berip, ularni zindandin elip qikəkəndin keyin, xəhərdin qikiq ketixni qayta-qayta ɵtüdi..

⁴⁰ Ikkiylən zindandin qikiqlı bilən Lidyaning ɵyigə bardı; andin u yərdə qerindaxlıiri bilən kəruxüp, ularni riqlətləndürgəndin keyin, yoloqla qikiq kətti.

Tesalonika xəhridiki topiləng

17 ¹ Ular səpirini dawaql kilipl Amfipolis wə Apolloniya xəhərliridin ɵtöp, Tesalonika xəhriqlə kəldi. U yərdə Yəhudiylarning sinagogi bar idi. ² Pawlus aditi boyiqə ularning arisqla kirip, uda üq xəbat küni u yərdə jəm boləqlanlar bilən mükəddəs yazmıların xərləp munaziriliqlip, ³ ularqla Məsiqlning əzəb-əqlətlər tartqəndin keyin ɵlümdin tiriliqlı mükərrər dəp quxəndürdi həm ispatlıdi wə: — Mən silərgə jakarlıqlan muqlu Əysa dəl Məsiqlning Өzi xul — dedi..

16:27 «Gundipay uyqudin ɵyoqlinip, ... məhbuslar keçip ketiptu dəp oylap, kiliqini suqurup elip, özini ɵltürüwəlməkqi boldi» — Rim imperiyəsining kanuni boyiqə məhbuslarnı qəqurup qoyqlan əskərlər yaqlı gundipaylar ɵlümgə məhkum kiliinatı.

16:30 Luqla 3:10; Ros. 2:37; 9:6.

16:31 «Rəb Əysaqla ətəkad kiliqlin, wə xundək kilsang, ɵzüng həm ailəngdikilərmu kutkuzulidu!» — gundipayning «Kutkuzuluxum üqün nemə kilixim kerək?» dəqlən soalni qoyuxida, u bəklm «kutkuzulux»ning nemə ikənliqlini anql qixənəqlən boluxi mumkin. Uning kəzdə tutkını roqlıy jəqləttin əməs, bəklı ɵz wə ailisidikilərnıng ɵlüml jazasidin qutuluxı idi.

16:31 Yql. 3:16,36; 6:47; 1Yuqla. 5:10.

16:34 Luqla 5:29; 19:6.

16:37 «Biz Rim pıkralirı bolsakmu, əməldarlar bizni sorəkl kilmayla halayikning aldidə kaltək bilən dumbalap, zindanoqla taxlidi» — rimliql pıkralarqla undəkl muamilə kiliqlning hərbiir basquqlı Rim kanunioqla hiləp idi.

16:39 Mat. 8:34.

17:1 «Tesalonika xəhrii» — «Tesalonika» hazırqlı Salonika xəhrii. «Ular ... Tesalonika xəhriqlə kəldi» — muqlu bəbta «biz» əməs, bəklı «ular» dəyilqləqlə, Luqlanı Pawluslardin bir məzgl əyriqləqlan, dəp qaraymiz.

17:3 Zəb. 22:6. 22; Mat. 16:21; Luqla 24:46.

«Rosullarning paaliyatliri»

⁴ Yəhudiylarning iqidin bəzilər qayil bolup ixinip, Pawlus bilən Silasqa qoxuldi; xundakla Hudadin qorqidoqan Greklərdin zor bir top adəmlər wə az bolmioqan yukiri təbikidiki grek ayallarmu xundak ixəndi... ⁵ Birak Yəhudiylar buningə qəsət kiliq, birnəqqə kəbih adəmlərni yioqip, bir top kixilərni toqlap, xəhərni astin-üstün kiliwətti. Yəhudiylar Pawlus bilən Silasni xəhər həlk kengəxmisigə tapxurup berix üqün ularni tutux məqsitidə Yason isimlik birsining eyigə basturup bardı. ⁶ Lekin ular ikkiylərni tapalmay ular Yason wə baxqa birnəqqə qerixdaxni xəhər əməldarlırining aldiqə tartip apirip:

— Jahanni astin-üstün kiliwətkən axu adəmlər muxu yərgimu yetip kəldi; ⁷ Yason ularni eyidə qobul kildi. Ular Əysa isimlik baxqa bir padixah bar dəp jakarlap, Qəysərning pərmanlırioqə kərxi qikiwatidu! — dəp quqan selixti..

⁸ Ular bu səzlər bilən halayikni wə xəhər əməldarlırini dəkkə-dükkigə selip qoydi. ⁹ Əməldarlar Yason wə baxqa tutup kelingənlərdin kapalət puli aləqandin keyin, ularni qoyuwətti.

Beriya xəhiridə

¹⁰ Qerindaxlar həyal bolmay Pawlus bilən Silasni xu küni keqidə Beriya xəhirigə əwətiwətti. Ular u yərgə yetip barəqanda, Yəhudiylarning sinagogioqə kirdi... ¹¹ U yərdiki sinagogdikilər Tesalonikadikilərgə qarioqanda esil hislətlik bolup, səz-kalamni kizikip anglidi wə ularning eytkanlırining toqra yaki hatalikini enikəlap bilix üqün, hərəküni muqəddəs yazmilərni ketirkinip izləndi. ¹² Nətijidə, ularin nuroqun Yəhudiylar, esilzadə grek ayallardin bir qismi wə xundakla heli kəp grek ərlər etiqad kildi. ¹³ Lekin Tesalonikadiki Yəhudiylar Hudaning səz-kalamining Pawlus arkilik Beriyadimu jakarliniwatqinini anglap, u yərgimu berip toqilang kətürməkqi bolup, ammini kutratti. ¹⁴ Xuning bilən qerindaxlar Pawlusni dərhal dengiz boyioqə əwətiwətti. Silas bilən Timotiy bolsa Beriyadə kəldi. ¹⁵ Pawlusni uzitip mangoqanlar uni Afina xəhirigə elip bardı. Andin ular Pawlusning:

— «Silər Silas bilən Timotiyə qə mumminkədər mening yenimoqə tezraq kəlsun dəp yətküzüp qoyunglar» deqən tapxurukini elip, Beriyoqə qaytip kəldi..

Afina xəhiridə

¹⁶ Pawlus Afina xəhiridə Silas bilən Timotiyni kütüp turoqanda, pütkül xəhərdikilərnin butpərəslikkə berilip kətkənlikini kərup, rohi qattik azablandı. ¹⁷ Xunga u sinagogda Yəhudiylar wə Hudadin qorqidoqanlar bilən həm xuningdək hərəküni bazarda uqrioqanla kixilər bilən munazirilixətti. ¹⁸ «Epikurlar» wə «Stoiklar» dəp ataloqan bəzi pəylasoplar mu uning bilən munazirilixixkə baxlıdi. Ularin bəzilər:

— Bu bilərmən poqi nemə dəp jəyluwatidu? — deyixti.

Yənə bəzilər Pawlusning Əysa wə adəmlərnin əlümdin tirildürüldioqanlıki həkkidiki hux həwərni jakarlıoqanlıkidin:

17:4 «... xundakla Hudadin qorqidoqan Greklərdin zor bir top adəmlər wə az bolmioqan yukiri təbikidiki grek ayallarmu xundak ixəndi» — «Hudadin qorqidoqan Greklər» deqən turaklık ibarə, Təwrat etiqadida boləqan Greklərni kərsitidu.

17:4 Ros. 28:24.

17:6 Ros. 16:20.

17:7 Luqa 23:2; Yh. 19:12.

17:10 «Qerindaxlar həyal bolmay Pawlus bilən Silasni xu küni keqidə Beriya xəhirigə əwətiwətti» — «xu küni keqidə» yaki «xu küni kaq kirix bilənla».

17:10 Ros. 9:25.

17:11 Yəx. 34:16; Luqa 16:29; Yh. 5:39.

17:12 «xundakla heli kəp grek ərlər etiqad kildi» — grek tilida «xundakla az bolmioqan grek ərlər etiqad kildi».

17:13 1Tes. 2:14.

17:15 Ros. 18:5.

17:17 «u sinagogda Yəhudiylar wə Hudadin qorqidoqanlar bilən ... munazirilixətti» — «Hudadin qorqidoqanlar» Təwrat arkilik Hudaoqə etiqad kəloqan Yəhudi y əməslərni kərsitidu.

— U yat ilahlarining taroijatqisi ohxaydu! — deyixti.¹⁹ Xunga, ular Pawlusni elip «Areopagus» degən kengəx maydaniqə apirip:

— Sən tarkitiwatkan yengi təlimingning nemə ikənlikini bizmu bilsək kəndək? ²⁰ Qünki sən bəzi qəyriy ixlarni kuliqimizqə yətküzüwatisən, biz ularning mənisi zadi nemə ikənlikini bilgü-miz bar, — deyixti ²¹ (əmdi Afinalıqlar wə u yərdə turuwatkan qətəlliklarning həmmisi wəqtini birər yengilikni yətküzüx yaki anglastin baxqa ixka sər p kilmaytti). ²² Xunga Pawlus Areopagus maydanining otturisiqə qiqip mundaq dedi:

Əy Afina həlki! Silərning hər jəhəttin jin-ilahlarqə qokunuxka kəttək berilgənlikinglarni kərdum..²³ Qünki həmmə yərnı arılap, silərning tawapqahlırlinglarni kəzdin kəqürginimdə, üstigə «Naməlum bir Hudaqə ataloqan» dəp pütülgən beqixlimisi bar yənə bir kurbangahni kərdüm. Əmdi mən silər tonumay turup ibadət kiliwatkan xu Hudani mana hazır silərgə to-nuxturup jakarlay.

²⁴ Pütkül ələmni wə uningdiki barlık məwjudatlarni yaratkan Huda asman-zeminning Igi-si bolup, insanlarning kəli bilən yasaloqan ibadəthanılarda turmaydu,²⁵ yaki birər nərsigə həjiti qüxkəndək insanlarning kəllirining əjrigə mohtaj əməstur, qünki U Əzi həmmə janiwaroqə həyatlık, nəpəs, xundakla ehtiyajlık boləqan həmmə nərsini ata kiliu..²⁶ U birlə adəmdin insaniyətiki barlık millətlərnı barlıkka kəltürdi, ularni pütün yər yüzigə orunlax-turup, ularqə has boləqan pəyt-pəsillər həmdə turidiqan jaylırlining pasillirini əldin bəlgiləp bərdi..²⁷ Bularning məqsiti «İnsanlar mənı izdisun, bəlkim silaxturup tapsun» degənliktur. Əməliyəttə, u həqkaysimizdin yirək əməs. ²⁸ Qünki biz Uningda yaxaymız, hərəkət kili-miz wə Uningda wujudimiz bardur; aranglardiki bəzi xairlar eytkinidək: «Biz Uning nəslidur miz!»..²⁹ Xunga, Hudaning nəslı boləqəqka, biz Təngri Boləquqini əltun-kümüx yaki taxtin yasaloqan, hünərwaning məhariti wə təsəwwuri bilən oyuloqan birər nərsigə ohxaydu, dəp oylamaslikimiz kərek..

³⁰ Xunga Huda burunkı zamanlardikilərnıng xundək qəplətlik wəqtirlirini nəziridin sakit kiliqini bilən, ləkin bügünki kündə U həmmilə yərdə pütün insanlarni gunahlırioqə towa kili-xka əmr kilməktə!..³¹ Qünki U Əzi tikligən insan arkilik pütkül dunyani həkkəniylik bilən sorək kiliidiqan bir künini bəlgilidi; U uni əlumdin tirildürgənlik bilən bu ixning mükərrər ikənlikigə ispat bərgənidi.

³² Pawlusning «əlgənlərnıng tirilixi» həkkidə eytkənlirini angliqanda bəzilər uni məshirə kili-xka bəxlidi. Yənə bəzilər:

— Bu ix həkkidə səndin yənə anglayli, — dedi.

³³ Buning bilən, Pawlus məydəndin qiqip kətti. ³⁴ Birək bəzilər uningqə kəxulup, etiqad kildi.

17:18 ««Epikurlar» wə «Stoiklar» dəp ataloqan bəzi pəylasoplarmu uning bilən munazirilixkə bəxlidi — «Epikurlar»: «ləzzətni əng yukiri orunoqə qoyup, hərtürlük «ilah» wə «ahirət» degənlərgə qarxi idi. «Stoiklar» bolsa «pəzilət»ni əng yukiri orunoqə qoyup, hər adəmnıng əz əməllirigə məs'ul bolup, «pəzilət»kə ləzzət yaki azab-okubətkə kərimay intilixi kərek, dəp təktiləytti. «U yat ilahların taroijatqisi ohxaydu!» — ularning «yat ilahlar» deginidə kəzdə tutkini «Əysa» wə «Tirilix» idi — ular bularnı «ikki ilah» dəp oylap kəlojanidi.

17:22 «Silərnıng hər jəhəttin jin-ilahlarqə qokunuxka kəttək berilgənlikinglarni kərdum» — grek tilidə «jin-ilahlar» «jinlar» degən şəz bilən ipadilinətti. Qünki kəp greklar jinlar bilən ilahların qong pərki yok, jinlarning yaxhi tərəpləri bar, dəp ixinətti.

17:24 Yar. 1:1; 2Tar. 6:30; Zəb. 33:6; 124:8; 146:6; Yəx. 66:1; Ros. 7:48; 14:15; Wəh. 14:7.

17:25 Yar. 2:7.

17:26 «U birlə adəmdin insaniyətiki barlık millətlərnı barlıkka kəltürdi» — grek tilidə «U bir kəndin insaniyətiki barlık millətlərnı barlıkka kəltürdi». «Huda... ularqə has boləqan pəyt-pəsillərnı... əldin bəlgiləp bərdi» — «ularqə has boləqan pəyt-pəsillər» mənisi bəlkim «ularning rawaj təpex wə zawallıqka yüzlinəx wəqtirləri» degəndək.

17:26 Kən. 32:8.

17:28 «aranglardiki bəzi xairlar eytkinidək: «Biz Uning nəslidurmiz!»» — xair Aratusning yazmiliridin elinoqan (miladiyədin ilğiriki 310-245 yillarda).

17:29 Yəx. 40:18.

17:30 Luqa 24:47.

«Rosullarning paaliyatliri»

Bularning iqidə «Areopagus» kengəxmə həy'ətliridin biri boləjan Diyonisiyus wə Damaris isimlik bir ayal, xuningdək baxka birkanqə kiximu bar idi.

Korint xəhiridə

18¹Bu ixlardin keyin, Pawlus Afina xəhiridin ayrilip Korint xəhorigə bardi.²U u yərdə Pontus əlkisidə tuəuləjan Akwila isimlik bir Yəhudiylar bilən uning ayali Priskillani uqratti. Ular Rim imperatori Klawdiyusning barliq Yəhudiylar Rim xəhiridin qikip ketixi kerək, dəgən yarliqı səwəblik yekinda Italiyədin kəlgənidi. Pawlus ular bilən tonuxup,³ ular bilən kəsipdax boləjaqqa, billə turup ixlidi (qünki ular qedirqilik bilən xuoqullinatti)...⁴Hər bir xəbat künidə u Yəhudiylarning sinagogioğa kirip, Yəhudiylar wə greklar bilən munazirilixip ularni Hudaning səz-kalamioğa qayil kiliqqa tirixatti...

⁵Birəq Silas bilən Timotiy Makedoniyədin kəlgəndin keyin, Pawlus səz-kalamni yətküzüxkə aldiridi, jan kəydürüp Yəhudiylarə: — Əysa — Məsihning Əzidur, dəp guwahlik bərdi...⁶Lekin, ular uningə qarxi qikip uni həqarətlidi. Buning bilən Pawlus pexini kəkip, ularə: — Əz kəninglar əz bəxinglarə qüxsun! Mən buningə jawabkar əməsmən! Būgündin baxlap, mən silərdin burulup yat əlliklərgə barimən, — dedi...

⁷Buning bilən Pawlus ulardin ayrilip, Titiyus Yustus isimlik, Hudadin kərkidəjan bir kixining əyigə bərip turdi. Uning əyi sinagogning yenida idi...⁸Əm di sinagogning qongı Krispus pütin ailisidikilər bilən Rəbgə etiqađ kildi. Nuroqun Korintləklarmu bu həwərnə anglap, etiqađ kiliq qəmüldürüxnə qəbul kildi...

⁹Rəb kəqidə Pawlusqa bir əjayibənə kərünüx arkilik wəhiy yətküzüp uningə: — Kərkma, süküt kilməy səzlə,¹⁰ qünki Mən sən bilən billə. Həqkim sangə qol selip zərər yətküzməydu, qünki Mening bu xəhərdə nuroqun kixilirim bar, — dedi.

18:2 Rim. 16:3; 1Kor. 16:19; 2Tim. 4:19.

18:3 «ular bilən kəsipdax boləjaqqa, billə turup ixlidi qünki ular qedirqilik bilən xuoqullinatti» — Pawlusning hətliridə, əzi wə həmrəhlirining jəninə bəxiş üqün jamaətlərnə qəlioğa qərimay, bəli öz qəli bilən ixləxinə pat-pat tiləqə alidu. Muxu yərdə uning kəsipi qedirqilik iklənik kərünidu.

18:3 Ros. 20:34; 1Kor. 4:12; 2Kor. 11:9; 12:13; 1Tes. 2:9; 2Tes. 3:8.

18:4 «Hər bir xəbat künidə u Yəhudiylarning sinagogioğa kirip, Yəhudiylar wə greklar bilən munazirilixip ularni Hudaning səz-kalamioğa qayil kiliqqa tirixatti» — «munazirilixip ularni Hudaning səz-kalamioğa qayil kiliqqa tirixatti» dəgən səzlər grekqədə pəkat birlə səz bilən iplədilini. «Hudaning səz-kalamioğa» dəgən səzlərnə jümlinə qüxinixkə asan bolsun üqün kərgüzüdk.

18:5 «Birəq Silas bilən Timotiy Makedoniyədin kəlgəndin keyin, Pawlus səz-kalamni yətküzüxkə aldiridi, jan kəydürüp Yəhudiylarə... guwahlik bərdi» — Pawlusning bu rəhlənduruluqioğa bəkim üq muhim türtkə bərdi: —

–(1) u Silas wə Timotiydin Tesalonikadiki kərinədxlar etiqađta qing turuwatidu, dəgən hux həwərnə anglidi («1Tes.» 3:6);

–(2) Makedoniyədi jamaətlər, bolupmu Filippi jamaiti Hudaning hizmitini ilgiri sürgüzüx üqün əwətkən iktisadiy yərdəmnə Silas wə Timotiyərləp kəlgənidi («2Kor.» 1:5; «Fil.» 4:15). Xu yərdə bilən u bəkim pütin wəktini hux həwə yətküzüxkə sərp kiləlaytti.

–(3) u Makedoniyədə boləjan wəktilridə kəp ziyənkəxləkkə uqriojaqqa, həm Afina xəhərdikilərnə səz-kalamioğa boləjan soquqlukini kərup əzinə ajizlikini kəp səziwal di («1Kor.» 2:1-4). Lekin Silas wə Timotiyning həmrəhlikidin təsəlli-rəqəb əlip kəp rəhləndurildi.

18:5 Ros. 17:15.

18:6 «ular uningə qarxi qikip...» — yaki «ular əzliyə qərxə qikip...». «buning bilən Pawlus pexini kəkip...» — grek tilidə «buning bilən Pawlus kiyimilərnə kəkip...». Pawlusning «pexini kəkiş» i «silərnə Hudaning səz-kalam bilən munasiwətinglar yəq» dəgən mənini bəldüridiəjan ixarət idi. «Əz kəninglar əz bəxinglarə qüxsun» — bu dəgənlik, silər Hudaning niətləq yolini rəq kəloqəndin keyin, əz əkiwətinglarə əzənglər jawabkar dəgən mənədə.

18:6 Mat. 10:14; Ros. 13:51.

18:7 «Titiyus Yustus isimlik, Hudadin kərkidəjan bir kixi» — «Hudadin kərkidəjan» dəgən ibarə toqruluk 13:26diki izahətnə kərnəg.

18:8 «Nuroqun Korintləklarmu bu həwərnə anglap, etiqađ kiliq qəmüldürüxnə qəbul kildi» — «bu həwər»: (1) sinagogning qongining etiqađ kəloqənləq yaki (2) Pawlusning eytqən səzliərnə kərsitidu. Bizningqə birinqi qüxənxə toqrurdu.

18:8 1Kor. 1:14.

18:9 Ros. 23:11.

Rosul Pawlusning hux həwəni jakarliqan 2-səpəri

¹¹ Xuning bilən Pawlus u yərdə bir yil altə ay turup, u yərdiki kixilər arisida Hudaning səkalamini ətətti.

¹²⁻¹³ Əmma Galliyo Ahaya ətəkisining waliysi boləjan waqtida, Yəhudiylar birlixip Pawlusni tutup Galliyaning «sorək təhti»ning aldioja apirip, uning üstidin:

Bu adəm kixiləni kənunəja hilap həlda Hudaəja ibadət kiliəja qayil kiliwatidu! — dəp xikayət kildi..

¹⁴ Pawlus aəzini aqay dəp turuxioja, waliy Galliyo Yəhudiylarəja:

— Dərwəkə, i Yəhudiylar, bu xikayitənglar birər nahəklik yaki əojir jinayət toərisida boləjan bolsa, səwrəqanlik bilən silərgə kulək salsam orunluk bolatti. ¹⁵ Biraq bu ix pəkət bəzi namisimlar, səzlər wə əzüngləning Təwrat kənunənglar üstidə talax-tartixlarəja qetixlik ikən, uni əzünglər bir tərəp kilinglar! Mən bundək iəlarəja sorəkqi bolmaymən! — dedi. ¹⁶ Xuning bilən u ularni sorək təhti aldidin həydəp qikardi.

¹⁷ Halayik sinagogning qongi Sostenisni tutuwelip, sorək təhtining aldidə kəttik urojili turdi. Biraq waliy Galliyo bu iəlarəng heqkəysisioja kileə pisənt kilmidi..

18:12-13 «Ahaya ətəkisi» — Gretsianing muhim jaylirini əz iqigə alatti. Galliyo xu ətəkining waliysi boləjan waqti miladiyədin keyinki 51-52-yillar idi.

18:17 «halayik sinagogning qongi Sostenisni tutuwelip, sorək təhtining aldidə kəttik urojili turdi» — Sostenisning Məsiəhə ətəkə kileəjan waqti naməlum («1Kor.» 1:1ni kəring). Yəhudiylarəng uni undək uruxining səwəbi ətək əməs; u Məsiəhə ətəkə kileəjan waqti sinagotikilər əz ərzining nətiəisiz bolup qikənklikidin hapa bolup, sinagog rəisidin aqqikini qikiriwalməqəi bolsa kərək.

«Rosullarning paaliyatli»

Pawlusning Antakya xəhriyə kəytip kəlix

¹⁸ Pawlus Korint xəhridə yənə kəp künləni ötküzgəndin keyin, kərinaxlar bilən hoxlixip, Priskilla wə Akwilalarning həmrəhlikidə kəmigə olturup, Suriyəgə kərap kətti. Yoloğa qikixtin ilgiri u Kənkriya xəhridə Hudağa iqnən bir kəsimidin qaqirini qüxürüwətkənidi. ¹⁹ Ular Əfəsus xəhriyə bəroqəndin keyin, u Priskilla wə Akwilani kəldurup kəyup əzi xu yərdiki sinagogkə kirip, Yəhudiylar bilən munaziriləxti. ²⁰ Ular uni uzunrak turuxkə tələp kiliwidi, u koxulmay, ²¹ «Mən kəndəklə bolmisun kələr həytni Yerusalemdə ötküzimən; andin Huda buy-rusa, silərnin yeninglaroğa yənə kəlimən», — dəp ular bilən hoxlixip, Əfəsustin kəmə bilən yoloğa qikti.

²² U Kəysəriyə xəhridə kəmidin qüxüp, Yerusalemoğa qikip jamaət bilən həl soraxkəndin keyin, Antakya xəhriyə qüxüp kətti. ²³ Antakyada bir məzgil turoqəndin keyin, u yənə yoloğa qikip Galatiya wə Frigiya yurtlirini bir-birləp arilap, bəroqənlə yəridə bərlək muhlislarning etikədin kuwətlidi.

Apollosning Əfəsus wə Korint xəhərlidə təlim bərix

²⁴ Bu arida, Iskəndəriyə xəhridə tuquləqan Apollos isimlik bir Yəhudi Əfəsus xəhriyə kəldi. U natik adəm bolup, muqəddəs yazmilardin helilə qongqur sawati bə adəm idi. ²⁵ U Rəbning yoli toqruluk təlim aləqan bolup, otluq rəh bilən Əysə həkkidə əynən səzləp təlim bəretti. Bərak uning həwiri pəkət Yəhya pəyoqəmbərnin yürgüzgən qəməldürüxi bilən qəklənətti.

²⁶ U sinagogda yürəklik səzləxkə bəxlidi. Uni angliqan Priskilla bilən Akwila uni əyigə elip bərip, uningə Hudaaning yolini təhimu təpsiliy qüxəndürdi. ²⁷ Keyin, Apollos Ahaya əlkisigə bərməkqi boləqanda, Əfəsusluq kərinaxlar Ahayadiki muhlisləroğa hət yezip, ulardin Apollosni kərxə elixni bəkmə tələp kildi. U xu yərgə bərip, Hudaaning məhir-xəpkiti arkilik etikəd kileqanlaroğa koxulup, ularoğa zor yərdəmdə boldi. ²⁸ Qünki u həlk-ələm əldidə Yəhudiylar bilən munazirilixip, ularoğa küqlük rəddiyə bərip, muqəddəs yazmiləni xərhixi bilən Məsihning Əysə ikənlikini ispatlap bərdi.

18:18 «Kənkriya xəhri» — Korintning port xəhri bolup Korinttin yəttə kilometr yirəkə jaylaxkənidi. «Yoloğa qikixtin ilgiri u Kənkriya xəhridə Hudağa iqnən bir kəsimidin qaqirini qüxürüwətkənidi» — Pawlus nemixkə kəsəm kildi? Alimlarning pikirliridin: (1) u Korint xəhridə xunəgə kəp adəmlər hux həwərnə qəbul kileqanlikidin boləqan huxəllikidin, Hudağa ələhəmə rəhmət eytix üqün; (2) yənə bir kətim Yerusalemdə wə Yəhudiyədə turuwatqan Yəhudi halkni hux həwərgə kəyil kilexkə tirixip ularoğa muxu kəsəmi arkilik əzini «Mən mən silərdək Hudaadin kərkidəqan adəm» dəp kərsitip ularoğa yəkinlənməkqi bolup kəsəm kileqan. Biz ikkinqi pikirgə mayilmiz.

— Bəzi alimlər kəsəm iqnəqi Akwiladur, dəp kəraydu.

18:18 Qəl. 6:18; Ros. 21:23.

18:21 «Mən kəndəklə bolmisun kələr həytni Yerusalemdə ötküzimən» — bəzi kəna kəqürmilərdə bu səzlər təpilməy, pəkət ««Huda buy-rusa, mən silərnin yeninglaroğa yənə kəlimən», — dəp ular bilən hoxlixip, Əfəsustin kəmə bilən yoloğa qikti» deyilidi.

18:21 1Kor. 4:19; İbr. 6:3; Yəq. 4:15.

18:22 «U Yerusalemoğa qikip jamaət bilən həl soraxkəndin keyin...» — İnjlida «Yerusalemoğa bərix» grek tilidə daim degüdək pəkət «Yerusalemoğa qikix» daytti. Yəhudi halki üqün Yerusalemoğa bərix «qikix», uningdin ketix «qüxux» bilən bildirülətti. Pawlus kəsəmini adə kilep qikix üqünmu Yerusalemoğa bərip kəlixə kərak.

18:24 «U ... muqəddəs yazmilardin helilə qongqur sawati bə adəm idi» — grek tilidə «U ... muqəddəs yazmilərdə küqlük bir adəm idi».

18:24 1Kor. 1:12.

18:25 «uning həwiri pəkət Yəhya pəyoqəmbərnin yürgüzgən qəməldürüxi bilən qəklənətti» — demək, Apollosning təlimi bəlkim Yəhya pəyoqəmbərnin «Hudaaning padixəhlikə yəkinləxti», «Muqəddəs Rəhəgə qəməldürgüqi, yəni Kutquzoqı-Məsih mənin kəyrimdin kəlidu» degən səzliridin, xundəklə «Məsih Nasəratlik Əysə ikən», degən məlumatlardin tərki bəpən bəlsə kərak. U Əysə Məsihning əlgini, tirilənlikini, xundəklə uning Muqəddəs Rəhni ata kilexi bilən yəngi dəwr bəxleqanlikə toqruluk həwərsiz kələqənidi. 19:1-7 wə izəhatlarni kəring.

18:26 «Priskilla bilən Akwila uni əyigə elip bərip,...» — yəki «Priskilla bilən Akwila uni ayrim elip,...».

18:27 «Keyin, Apollos Ahaya əlkisigə bərməkqi boləqanda, Əfəsusluq kərinaxlar Ahayadiki muhlisləroğa hət yezip, ulardin Apollosni kərxə elixni bəkmə tələp kildi» — bəxkə bir hil tərjimisi: — «Keyin, Apollosni riqəbətəndurup, Ahayidiki muhlisləroğa hət yezip, ulardin Apollosni kərxə elixni tələp kildi».

18:27 1Kor. 3:6.

«Rosullarning paaliyatlari»

Pawlus Əfəsus xəhirida

19¹ Apollos Korint xəhiridiki waqtida, Pawlus səpər kilip, iqki kuruqluk arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi. U yərdə bəzi muhlislar bilən uqrixip,² ulardin:

— Silər etikađ kiloqininglarda, Muqəddəs Roh silərgə ata kilinoqanmu? — dəp soridi.

— Yak, biz hətta Muqəddəs Roh bar degənni zadi anglimaptikənmiz, — dəp jawab bərdi ular.

³ Pawlus yənə:

— Undaқта, silər kandaқ qəməldürülxə qəməldürülgənsilər? — dəp soridi.

— Biz Yəhya pəyoqəmbər yətküzgən qəməldürülxni qəbul kilduk, — dedi ular.

⁴ Pawlus: — Yəhya pəyoqəmbər həlkə yətküzgən qəməldürülx bolsa gunahlarəja towa kilixni bildüridoqan qəməldürülx bolup, ularəja əzidin keyin kəlgüqigə, yəni Əysaqə etikađ kilix kəreklikini tapilioqanidi, — dedi.

⁵ Ular buni anglap, Rəb Əysaninğ namida qəməldürülxni qəbul kildi.⁶ Pawlus qolini ularning üstigə təgküzüp turuxi bilən, Muqəddəs Roh ularəja qüxti. Buning bilən ular naməlum tillarda səzləxkə həm pəyoqəmbərlərgə wəhiy-bexarətlərnə yətküzüxkə baxlidi.

⁷ Ular təhminən on ikki ərkək kixi idi.

⁸ Pawlus üç ay dawamida Əfəsus xəhiridiki sinagogka kirip, yürəklik bilən səz kilip, ular bilən Hudaning padixahlikidiki ixlar toqrisida munazirilixip qayil kilixka tirixti.⁹ Ləkin bəziləri jahillik kilip ixinixni rət kilip, halayik aldida Rəbning yolioja haqarət kəltürgəndə, Pawlus ulardin qikip, muhlislarnimu ayrip qikti. U hərəküni Tirannus isimlik adəmninğ leksiyyhanisida munazirə-muzakirə ətküzdi.¹⁰ Bu ix ikki yıl dawamlaxti. Nətijidə, Asiya əlkisidiki pütün həlkə, Yəhudiylar bolsun, Greklər bolsun həmməylən Rəbning səz-kalamini anglidi.

Skewaninq oqulliri

¹¹ Huda Pawlusning kolliri arkilik karamət məjizilərnə yaratti.¹² Kixilər hətta qol yaoqlik wə pərtuqlarni Pawlusning tenigə təgküzüp, andin kəsəllərninğ yenioja apirip, ularning üstigə yapatti. Nətijidə, kəsəllər saqiyp, yaman rohlər ulardin qikip ketatti.

¹³ Ləkin xu ətrapta yüridoqan, «jinkəx» Yəhudiylarinğ bəzilirimu Rəb Əysaninğ namini ixlitip

19:1 «iqki kuruqluk arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi» — yaki «egizliklər arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi».

19:1 1Kor. 1:12

19:2 «Muqəddəs Roh silərgə ata kilinoqanmu?» — grek tilida: «Muqəddəs Rohni qəbul kildinglarmu?». «Yak, biz hətta Muqəddəs Roh bar degənni zadi anglimaptikənmiz» — muxu jawabning mənisə bəlkim «Muqəddəs Rohning ata kilinoqini yaki Muqəddəs Rohning insanlarəja kəlgini anglimaptikənmiz» degəndəq bolsa kərek.

19:3 «Undaқта, silər kandaқ qəməldürülxə qəməldürülgənsilər?» — yaki «Undaқта, silər nemə dəp qəməldürülgənsilər?». — Ənikki, xu kixilər Əysa Məsihninğ namioja qəməldürülgən bolsa, undaқта ularni qəməldürülgəzqi etikađq ularəja «Huda Məsihkə etikađ kiloquqlarinğ həmmisigə Muqəddəs Rohni sowəjat kilip ata kildu» dəp qüxəndürgən boluxi kərek idi. Qünki Məsihdə boləjan hux həwər dəl xuki: (1) Məsihninğ kurbanliqi bilən etikađq insanlarning gunahləri kaqürüm kilinidu; (2) Məsihninğ kurbanliqi bilən Huda etikađq insanlarəja yengi bir həyat ata kildu; muxu həyat Muqəddəs Rohning insanning kəlbidə məkən kilixi bilən baxlinidu. Rosul Petrusning səzligə karang (2:38-39), «1Pet.» 3:21 wə bu ayat toqrisida «koquməq səzimizdiki izahətlərnə kəring. «Biz Yəhya pəyoqəmbər yətküzgən qəməldürülxni qəbul kilduk» — ularning jawabioja qarəiojanda, ular mərhəmu Yəhya pəyoqəmbərninğ muhlisliəri idi; mumkinliqi barki, ular Yəhya pəyoqəmbərninğ towa kilixi wə suoja qəməldürülx toqruqluk təlimlinəri Apollostin anglioqanidi.

19:4 Mat. 3:11; Mar. 1:4; Luka 3:16; Yh. 1:26; Ros. 1:5; 11:16.

19:6 «...Muqəddəs Roh ularəja qüxti. Buning bilən ular naməlum tillarda səzləxkə həm pəyoqəmbərlərgə wəhiy-bexarətlərnə yətküzüxkə baxlidi» — Muqəddəs Rohning ularəja ata kiloqan «karamət» tillarda səzləx» iltipati bilən kixilər əz səzlinəri qüxənmigən həlda Hudəja mədhiyə oqup, uning sirlirini jakarlaydu («1Kor.» 14:2ni kəring).

19:6 Ros. 8:17; 11:15.

19:9 «halayik aldida Rəbning yolioja haqarət kəltürgəndə...» — muxu yərdə «Rəbning yoli» grek tilida pəkət «yol» degən səz bilən ipadlinidu (qünki etikađnıñ nəziridə pəkət bir yolla bardur. 9:2nimu kəring). «Tirannus isimlik adəmninğ leksiyyhanisida munazirə-muzakirə ətküzdi» — «leksiyyhana» yaki «məktəp»: Bu bəlkim pəlsəpə əgidoqan bir məktəp bolsa kərek. «Munazirə-muzakirə ətküzüx» — bəlkim ixənmigənlər bilən munazirə kilix (10-ayətni kəring) wə ixəngənlərgə kəprək təlim bərix.

19:9 2Tim. 1:15.

19:10 «Yəhudiylar bolsun, Greklər bolsun...» — demək, «Yəhudiylar bolsun, Yəhudi yəməslər bolsun...».

19:11 Mar. 16:20; Ros. 14:3.

«Rosullarning paaliyatliri»

bakqusi kelip, jin qaplawxanlar üstidə turup jinlaroşa: «Pawlus jakarlawatқан Әysaning namidin sanga қattіқ buyruқ berimән!» dәydiоqan boldi..¹⁴ Bu ixni қilidiоqanlarning arisida Skewa isimlik bir Yәhudi y bax kahinning yattә oоlimu bar idi..¹⁵ Lekin ular қoоqliwәtmәqі bolоqan yaman Rоh ularoşa jawabән:

— Әysani tonuymән, Pawlustin hәwirim bar, biraқ özünqlar kim bolisilәr?! — dewidi,¹⁶ yaman Rоh qaplixiwalоqan kixi ularoşa etilip qіqіp, ularni urup xama қilip, ularning üstidin оqalib kәldi. Ular yalingaq wә yarilanoqan halda оydin qeqip qіqіp kәtti.

¹⁷ Bu ix Әfәsus xәhiridә turuwatқан barliқ Yәhudiylar wә Greklәrgimu mәlum bolup, qorқunq hәmmisini basti wә Rәb Әysaning nami uluоqlandi. ¹⁸ Nәtijidә, nuroqun etiqadqilar burunқi қilоqanlirini iqrar қilip, aldiоqа qіqtі..¹⁹ Sehіrgәrliқ қilоqanlardin nuroqun adәmlәr оzlrining sehіrgәrliқ kitab-palnamilirini әkelip bir yәrgә dәwilәp, kәpқilikning aldidа kәyduxti. Bu kitablarning қimmiti jәmiy әllik ming kümүх tәnggәә yetәtti..²⁰ Xundақ қilip, Rәbning sөz-kalamı kügә igә bolup, bәrk urup üstünlүkkә өtti..

Әfәsus xәhiridә topilang kәtүrүlidu

²¹ Bu ixlar yüz bәrgәndin keyin, Pawlus kәnglidә, Makedoniyә wә Ahaya әlkisidin өtүp Yerusalemoşa berixқа niyәt baоqlidi. U: — U yәrgә barоqandin keyin, Rim xәhirini kәrүp kelixim kerәk, — dedi..

²² Xuning bilән, u özigә yarıdәmdә boluwatқанlardin Timotiy bilән Erastus ikkiylәnni Makedoniyәgә әwәtiwetip, өzi yәнә bir mәzgil Asiya әlkisidә turdi..

²³ Dәl xu qaoqda, Әfәsus xәhiridә Rәbning yoli toоrluluқ eојir malimaқilik kәtүrүldi..²⁴ Ayal ilah Artemisni sүrәtlәp күmүх tәkqә-hәykәllәrni yasioquqі Dimitriy isimlik bir zәrgәr bar idi. Uning bu ixі hünәrwәnlәrgә kәp payda tapқuzatti..²⁵ Dimitriy hünәrwәnlәrni wә xuningоqа ohxax ixlar bilән xuoqulliniwatқан baxқа ustilarni yioqip, ularoşa:

— Buradәrlәr, bizning gülliniximizning bu ix bilән baоliқ ikәнlikini bilisilәr; ²⁶ hәzir hәliқi Pawlusning nemә ixlarni қilip yүrgәнlikini angliоqan hәm kәrgән boluxunglar kerәk. U: «Qol bilән yasiwalоqan nәrsilәr ilahlar әmәs» deyix bilән, pәkәt Әfәsusta әmәs, bәlki pүtkül Asiya әlkisidә degүdәk nuroqunliоqan kixilәrni қayil қilip, azdurup burawatidu..²⁷ Әmdi hәzir bizning bu sodimizoqа bәtnam qaplaw hәwpі bolupla қalmay, bәlki büyүk ayal ilah Artemisning buthanisimu әrzimәs dәp қarilip, hәttә Asiya әlkisi wә pүtkül jahan ibadәt қilidiоqan bu ayal ilahimizning xan-xәripimu yоқilix hәwpigә duq keliwatidu! — dedi..

²⁸ Bu sөzlәrni angliоqan kәpқilik оzәzәpkә qөmүp, қayta-қayta:

— Әfәsusluқlarning Artemisimiz büyүktur! — dәp quқан kәtүrүkkә baxlidi.

19:13 ««jinkax» Yәhudiylar» — mәhsus atalmix «jin hәydaх қәpi» арқиліқ pul tapidiоqanlar. «Әysaning namidin sanga қattіқ buyruқ berimән!» — grek tilida: «... Әysaning namidin sanga қәsәm astida buyruymән!».

19:14 «Bu ixni қilidiоqanlarning arisida Skewa isimlik bir Yәhudi y bax kahinning yattә oоlimu bar idi» — yaki «Bu ixni қilоqуilar Skewa isimlik bir Yәhudi y bax kahinning yattә oоli idi».

19:18 Mat. 3:6.

19:19 «jәmiy әllik ming kümүх tәnggәә» — bir tәnggәә bir қoy kelәtti. Xunga hәzirқi boyiqә jәmiy ikki yerim milyon dollaroşa barawәr idi (2006).

19:20 Yәx. 55:11.

19:21 «Pawlus kәnglidә... niyәt baоqlidi» — grek tilida «Pawlus rohta... niyәt baоqlidi».

19:21 Rim. 15:25; Gal. 2:1.

19:22 «u өзigә yarıdәmdә boluwatқанlardin Timotiy bilән Erastus ikkiylәnni Makedoniyәgә әwәtiwetip...» — Pawlusning xuning mәqsiti ularning bәlkim өzini kutux üqün wә bәlkim өzining berixioqа täyyarliқ қilix üqün idi (20:1-3ni kәrүng).

19:23 «Dәl xu qaoqda, Әfәsus xәhiridә Rәbning yoli toоrluluқ eојir malimaқilik kәtүrүldi» — «Rәbning yoli» grek tilida pәkәt «yol» deyilidu.

19:23 2Kor. 1:8.

19:24 Ros. 16:16.

19:26 Zәb. 115:4; Yәr. 10:3.

19:27 «pүtkül jahan ibadәt қilidiоqan bu ayal ilahimizning xan-xәripimu yоқilix hәwpigә duq keliwatidu!» — Dimitriyning «ayal ilahimizning xan-xәripі» dәgән sөzi bәlkim Artemisning hәywәtlik buthanisimunu kәrsәtmәqі boluxi mumkin.

«Rosullarning paaliyatlari»

²⁹ Buning bilan pütkül xəhər malimatang bolup kətti. Halayik Pawlusning səpərdaxliridin Makedoniyəlik Gayus və Aristarhuları tutup sərəp, serk məydaniyə tənglə yopurulup mangdi... ³⁰ Pawlus halayik arisiyə kirməkqi boləjanidi, lekin muhlislar uning kirixigə yol qoymidi. ³¹ Hətta Pawlusning dostliri boləjan əlkə əməldarlıridin bezilirimu uningəyə həwər yətküzüp, uni serk məydaniyə berixkə təwəkkül kılmaslıkqə jekilidi.

³² Əmdi bəzilər buni dəp warkirisa, bəzilər uni dəp warkirixip, pütün sorun warang-qurungəyə toldi; kixilərnin köpinqisi əzlirining nemigə yiqiləjanlıkınımu bilməytti. ³³ Yəhudiylar İskəndər isimlik adəmnı aldiyə ittirip qikiriwidi, kəpqilik uni aldiyə turozuzdi. İskəndər kəpqilikqə kol ixariti kilip, Yəhudiyları aqlıməkqi boldi. ³⁴ Bırək kəpqilik uning Yəhudi yikənlikini bilip kəlip, həmmisi tənglə:

— Əfəsuslqlarning Artemisimiz büyükür! — dəp ikki saatqə qukan kətürüp turuxti. ³⁵ Ahirda, xəhərnin bax mirzisi halayikni tinqlandurup mundaq dedi:

— Əy Əfəsuslqlar! Biz Əfəsuslqlarning xəhərinin büyük Artemisning buthanisining və uning asmandin qüxkən süritining qoşdıoquqisi ikenlikini bilməydiəjan kim bar! ³⁶ Bu ixlarnı inkar kılalmiojanikən, əzünglarnı besiwelixinglar, bəxbəxtəlik kılmaslıqinglar kərək. ³⁷ Qünki silər bu kixilərnı bu yərgə sorəkqə tartixkə elip kəldinglar; lekin ular ya buthanilarnı buləquqılar ya bizning ayal ilahimizəyə kupurluk kıləquqılardin əməs. ³⁸ Əgər Dimitriy və uningəyə qoxuləjan hünərwənlərnin məlum bir kixining üstidin xıkayiti bolsa, sorəkhanılar oquk turmaktə və sorəkqi waliylarmu bar. Ular xu yərlərdə bir-biri bilən dəwalaxsun; ³⁹ və bəxkə birər məsililiringlar bolsa, rəsmiy sorunda bir tərəp kılınixi lazim. ⁴⁰ Biz əmdi yənə bügünki wəkəni topilang dəp ərz kılınix həwpidə turuwatimiz; qünki bu malımanlıqning həq səwəbi kərsitilmigəqkə, həsabinimu berəlməymiz-də!

⁴¹ Bu səzlərnı kilip bolup, u yiqiləjan halayikni tarkitiwətti.

Pawlusning Makedoniyə və Yunanəyə qayta berixi

20 ¹ Topilang besikqandin keyin, Pawlus muhlislarnı qakirip, ularnı riqəbtələndürdi və ular bilən hoxlixip, Makedoniyəgə qarap kətti. ² U xu ətraptiki yurtlarnı arilap, etikədqılarnı nuroqun səz-təlimlər bilən riqəbtələndürgəndin keyin, Yunanəyə berip, ³ u yərdə üç ay turdi. Pawlus kemigə olturup Suriyəgə mangay dəp turojanda, Yəhudiylarning uni əltürüx suyikəsti bilinip kəlip, u Makedoniyə arkilik kuruqluk bilən kaytip ketix qarariyə kəldi. ⁴ Uningəyə həmrəh boləjanlar Beriyalik Pirrusning oqli Sopater, Tesalonikaliklardin Aristarhı bilən Sekundus, Dərbəlik Gayus, Timotiy və Asiya əlkisidin Tikikus bilən Trofimuslar idi. ⁵ Ular awwal Troas xəhriyə berip, bizning yetip beriximizni kütüp turdi. ⁶ Biz bolsaq «petir nan heyti» künliridin keyin, Filippi xəhridin kemigə olturup, bəx kündin keyin Troasqə kəlip, ular bilən uqraxtuk və u yərdə yəttə kün turduk.

19:29 «Halayik ... Gayus və Aristarhuları tutup sərəp, serk məydaniyə tənglə yopurulup mangdi» — Artemisning «büyük buthanisi» yəqək kətti, əmma bu serk məydani bügüngə qədər məwjut, uningəyə 25000 kixi siqidi.

19:29 Ros. 20:4; 27:2; Kol. 4:10.

19:33 «kəpqilik uni aldiyə turozuzdi» — bəzi kona kəqürmilərdə «kəpqilik bu ix uningəyə baqlıq dəp oylidi» deyilidi.

19:34 «Bırək kəpqilik uning Yəhudi yikənlikini bilip kəlip, həmmisi tənglə: — Əfəsuslqlarning Artemisimiz büyükür! — dəp ikki saatqə qukan kətürüp turuxti» — halayik İskəndərnı Pawlus bilən munasiwətlik adəmə, nemila bolmsun Yəhudi boləqəqkə, butpərəslikkə kərxi bolsa kərək, dēgən oyda boləjan bolsa kərək.

19:35 «Artemisning ... asmandin qüxkən süriti...» — yəki «Artemisning ... asmandin qüxkən texi...».

20:1 «Pawlus muhlislarnı qakirip, ularnı riqəbtələndürdi və ular bilən hoxlixip...» — bəzi kona kəqürmilərdə «Pawlus muhlislarnı qakirip, ularnı quqəqlap ular bilən hoxlixip,...» dēgən səz deyilidi.

20:2 «Yunan» — yəki «Gretisyə».

20:4 Ros. 19:29; 21:29; 27:2; 1Kor. 1:14; Əf. 6:21; Kol. 4:7,10; 2Tim. 4:12; Tit. 3:12.

20:5 «Ular awwal Troas xəhriyə berip...» — bəlkim kemidə. «...bizning yetip beriximizni kütüp turdi» — «biz» Luqanın yənə Pawlus bilən billə ikenlikini kərsitidi.

«Rosullarning paaliyatliri»

⁷ Həptining birinçi küni, biz nan oxtuxқа jəm bolojanda, Pawlus ətisi kətməqçi bolojaqқа, jamaətkə sөz kiliхқа baxlidi; sөzini tün yerimgiқа uzartti..⁸ Biz jəm bolojan yukiriki kəwəttiki eydə nuroqun қара qiraolар yenip turatti..⁹ Əwtikus isimlik bir yigit derizidə olturojanidi. Pawlus sөzləp heli bir yərgə barojanda, uni mügdəк besiwatқanidi. Andin u ojarқ uyқuоја ketip, u üqinqi kəwəttin yərgə yikilip quxti. Kəpqilik uni yərdin kətürüп қарisa, u өlүp bolojanidi. ¹⁰ Pawlus pəskə quxüp, uning üstigə etilip, қuқaqлаp turup: Azablanmanglar, u tirikən! — dedi..¹¹ Qaytidin eygə qikip, nanni oxtup yegəndin keyin, Pawlus ular bilən tang atқuқа uzun sөzləxti wə u bu yərdin yoloја qikti. ¹² Troastikilər bolsa heliki yigitni eyigə һayat apirip qoydi. Ular buningdin qəksiz təsəlli tapti..

Pawlusning Əfəsus aқsaқalliri bilən hoxlixixi

¹³ Biz bolsaq Pawlustin burun Assos xəһirigə kəmə bilən barduқ. Qünki Pawlus xu yərgə piyadə baray, silər məndin awwal yetip berip, u yərdə meni kəmigə eliwelixon kütünglar, dəp orunlasturojanidi. ¹⁴ Assosta u biz bilən uqraxқandin keyin biz uni kəmigə elip Mitulin xəһirigə kəlduқ. ¹⁵ Andin xu yərdin qikip, ətisi Hiyos arilining udulioја kelip turduқ. Üqinqi küni Samos arilioја yetip kəlduқ wə Trogillium xəһiridə konduқ; uning ətisi Miletus xəһirigə barduқ..¹⁶ Qünki Pawlus Asiya өlkisidə kəp wəqitni өtküzüwətməslik üqün, dengiz səpiridə Əfəsusda tohtimay өtүp ketixni қарar қiləjanidi. Səwəbi, u «orma һeyti» күnini mumkinqədər Yerusalemда өtküzüх üqün aldiraytti..¹⁷ Əmdi Miletus xəһiridin Əfəsusқа adəm əwətip, jamaəttiki aқsaқallarni қaqirdi. ¹⁸ Ular kəlgəndin keyin, u ularoja mundaқ dedi: — Mən Asiya өlkisigə ayaq baskan birinçi күndin tartip, silər bilən қandaқ өtkənləkim һərbiringlaroja məlum. ¹⁹ Rəbning hizmitidə һər tərəptə kəmtər bolup, kəz yaxlirim təkülgənləkini, xundakla Yəһudiylarning suyiqəstliri түpəylidin bəximdin өtkən sinəqlarda qidiojanliқimni bilisilər, ²⁰ wə yənə məyli ammiwi sorunlarda bolsun yaki өy-өylərdə bolsun, silərgə təlim bəginimdə, silərgə pəydilik bolsila һeqnemini ayimay jakarlap, ²¹ Yəһudiylar һəм Greklərgimu Huda aldidə towa қilix wə Rəbbimiz Əysa Məsiһgə etiqad қilix kərəkliқigə guwahliқ berip jekiləgənləkim һəmminglaroja məlum..²² Həzir mana, rohta baqlanojan һalda Yerusalemə ketiwatimən. U yərdə nemə ixlarning bəximəje quxidiojanliқini uқmaymən; ²³ Pəқət xuni biliməнки, Muқəddəs Roh mən barəjanla xəһərlərdə zindan kixənliri wə azab-оқubətlərnəng meni күtүp turidiojanliқini aldin eniқ eytip kəlməktə. ²⁴ Ləkin mən öz musapəmmi tamamləxim, Rəb Əysadin tapxuruwaləjan hizmətni ada қiləxim, yəni Hudaning məһir-xəpqiti toqrisidiki һux һəwərnəng toluқ guwahqisi boluxum üqün, öz һayətimni қilqə ayimaymən..²⁵ Mən silər bilən ariləxip, һəmminglar arisida

20:7 «һəptining birinçi күн» — yəni «yəқxənbə күni». «biz nan oxtuxқа jəm bolojanda» — «nan oxtux»: Əysaning өlүmini һatiriləх üqün nan oxtulidu («1Kor.» 11:20-34ni kərüng).

20:8 «Biz jəm bolojan yukiriki kəwəttiki eydə nuroqun қара qiraolар yenip turatti» — bu qiraolarning is-tütəklirineg əyni қaplixi bilən 9-ayəttə tiləje elinojan Əwtikusnəng uһlap қeləxioја təsir yətküzgən boluxi mumkin.

20:10 1Pad. 17:21; 2Pad. 4:34.

20:12 «Ular buningdin qəksiz təsəlli tapti» — əyni grek tekist: «Ular tapқan təsəlli az əməs idi».

20:15 «üqinqi küni Samos arilioја yetip kəlduқ wə Trogillium xəһiridə konduқ...» — bəzi kəna kəqürmilərdə: «Trogillium xəһiridə konduқ» dəgən sөz təpiləmaydu. «ətisi Hiyos arilining udulioја kelip ... üqinqi küni Samos arilioја yetip kəlduқ wə Trogillium xəһiridə konduқ; uning ətisi Miletus xəһirigə barduқ» — bu səpər yoli ətəy Əfəsus xəһiridin өtkənidə (16-ayətni kərüng).

20:16 «orma һeyti» — Təwratta Yəһudi yəһliқigə bəkitilgən tətinqi һeyt; u һeyt «өtүp ketix һeyti»din əllik күn keyin boləjaqқа, grek tilidə «əlliklik һeyt»mu dəyilidu. Həzirki kəlendaridiki wəqit bəlkim 5-ay idi. «Law.» 23-babni kərüng.

20:16 Ros. 21:4,12.

20:21 Mat. 3:2; Mar. 1:15; Luқа 24:47.

20:22 «mana, rohta baqlanojan һalda Yerusalemə ketiwatimən» — «rohta baqlanojan һalda» — uni kəzojaydiojan bu təsirneг öz roһidə yaki Muқəddəs Rohta boləjanliқi eniқ əməs. Pawlusnəng bu niyiti bu ixta toqra yaki toqra əməs? 21:4-ayəttiki һəwərdin қariəjanda, uning xu қəti yiyiti toqra əməs, dəp oylaxқа mayil bolimiz.

20:24 Ros. 21:13; Gal. 1:1; Tit. 1:3.

«Rosullarning paaliyatliri»

yürüp Hudaning padixahlikini jakarlidim; əmdi mana manga məlumki, buningdin keyin silərdin heqkim yüzümnı qayta kərəlməysilər.²⁶ Xuning üçün, bugün silərgə guwahlik kılıp eytip qoyayki, mən heqbirining kenioğa kərzdar əməsmən.²⁷ Qünki mən Hudaning toluk məqsət-iradisini kılqə elip qalmay silərgə bayan kılıp yətküzüxtin bax tartmidim.²⁸ Muxəddəs Rəh silərnı Hudaning jamaitini bekix üçün Uning padisi iqidə yətəqı kılıp tikligənidi; əmdi özüngləroğa həm Əz Oqlining keni bilən setiwəloğan barlik padisioğa səgək bolunglar!²⁹ Qünki manga ayanki, mən kətkəndin keyin, qıl bərilər arangləroğa kirip, padini heq ayimaydu,³⁰ həmdə həttə aranglərdinmu bəzilər muhlislarnı əzlirigə tartiwelix üçün həkikətnı burmiliğan tərlük ixlarnı səzləydu.³¹ Xunga, səgək bolunglar, mening üç yıl keqə-kündüz deməy, hər biringləroğa kəz yaxlirim bilən tohtimay nəsihət berip turoğanlikimni esinglərdə tutunglar.

Rosul Pawlusning hux həwərni jakarligan 3-səpiri

³² Əmdi mən silərni Hudağa wə Uning mehir-xəpkət yatküzidiğan söz-kalamığa tapxurımən. Bu söz-kalam etikadinglarni kuruxka həm pak-mukəddəs kiliñğan barlıq həlki arisida iltipat kilinidiğan mirastin silərni nesip kilixka qadirdur. ³³ Mən heqqağan heqkimdin kiyim-keqək

20:25 «Mən silər bilən arilixip, həmminglar arisida yürüp Hudaning padixahlığını jakarlidim» — muxu yərdə «Hudaning padixahlığı» grek tilida pəket «padixahlık» bilən ipadiliniđu.

20:26 «Silarga guwahlik kilip eytip qoyayki, mən heqbirining kenioqa kərzdar əməsmən» – demək, «aranglarda hərəkəndə, bir kixi hux həwər anğax pursiti bolmav, kutkuzulmionan bolsa mən bunineqa jawabkar əməsmən» deyəndək.

20:28 «Hudaning... Öz Ooqlining keni bilən setiwaloqan barlik padisi» – «Öz Ooqlining keni bilən» grek tilida «Öziningkining keni bilən» degən sözlər bilən ipadiliniidu.

20:28 əf. 1:7; Kol. 1:14; 1Pet. 1:19; 5:2; Wəh. 5:9.

20:29 2Pet. 2:1.

20:30 Zəb. 41:9; Mat. 16:21; Ros. 1:17; 1Yuha. 2:19.

20:32 «Bu söz-kalam etikadinglarni quruxqa ... qadirdur» — silarning «etikadinglarni qurux» grek tilida pəkat «silarni qurux» degən bilən ipadilini.

yaki altun-kümüş tama kılıp bakiyoqanmən..³⁴ Silərgə məlumki, mən ikki bilikimgə tayinip, özümning wə həmrəhlimning həjritidin qıktım..³⁵ Bundak kılıp hər bir ixlarda mən silərgə muxundak əjir-əmgək arkilik əjiz-həjətmənlərgə yardım berix lazimlikini, xundakla Rəb Əysa əzi eytkan: «Bərmək almaqtinmu bəhtliktur» deginini esinglardin qikarmaslikinglar keraklikini kərsəttim.

³⁶ Bu sözləni kılıp bolup, u həmməylən bilən birlikdə tizlinip olturup dua kildi..³⁷ Həmməylən kattik yioqlixip kattı; Pawlusning boynioqə esilip quqaklap, kizojin səyüxti. ³⁸ Ular ni əng azabliojini Pawlusning, «Buningdin keyin yüzümi kəyta kərəlməysilər» degən sözi boldi. Keyin, ular uni kemigə qikirip uzitip qoydi.

Pawlusning Yerusalemoqə berixi

21¹ Andin biz ular din ajrilip qikkəndin keyin, kəmə bilən udul Qos arilioqə qarap yol alduq. Ətisi, Rodos arilioqə, u yərdin Patara xəhriqə barduk..² Patarada Fənikiyə rayoniqə baridioqan bir kemini tepip, uningqə olturup yoloqə qıktuk..³ Siprus arili kəringəndin keyin, uni sol tərapiimizdə qaldurup ətüp, Suriyəqə qarap mengip, Tur xəhridə kuruklukqə qıktuk. Qünki kəmə bu yərdə yük quxurməqci idi..⁴ U yərdə muhlislarni tepip, ularning yenida yəttə kün turduk, Ularqə Mukəddəs Rohning wəhiyisi kelip, ular Pawlusqə ayioqing Yerusalemoqə basmisun, dəp nəsihət kildi..⁵ Birak biz u yərdə turux waqtimiz toxqanda, səpirimizni dawamlaxturduk. Ularning həmmisi, jümlidin hotun-baliliri bizni xəhərnin sirtioqə uzitip qıkti. Həmmimiz dengiz boyida tizlinip olturup billə dua kilduk..⁶ Quqaklixip hoxlaxkəndin keyin, biz kemigə qıktuk, ular ɵylirigə qaytixti.

⁷ Tur xəhridin dengiz səpirimizni dawamlaxturup, ahirida Pitolimays xəhriqə kəlduk. U yərdiki kəringədlar bilən kərxüp, ularning yenida bir kün turduk..⁸ Ətisi, u yərdin ajrilip, Qəysəriyə xəhriqə kəlduk. Biz burun Yerusalemdiki «yəttə hizmətkar»din biri bolojan, hux həwərqı Filipning ɵyigə berip kənduk..⁹ Bu kixining tehi yatlik kılınmioqan, bəxarət-wəhiyləni yətküzidioqan tət kizi bar idi..¹⁰ Biz u yərdə birnəqə kün turqəndin keyin, Agabus isimlik bir pəyojəmbər Yəhudiye əlkisidin qıxti..¹¹ Bu kixi bizning aldimizqə kelip, Pawlusning bəlwəojini kəlioqə elip, ɵzining put-kolini baqolap:

— Mukəddəs Roh mundaq dəydu: — Yəhudiylar bu bəlwəojning igisini Yerusalemda muxundak baqolap, yat əlliklərnin kəlioqə tapxuridu! — dedi..

20:33 1Kor. 9:12; 2Kor. 11:9; 12:13.

20:34 Ros. 18:3; 1Kor. 4:12; 1Tes. 2:9; 2Tes. 3:8.

20:36 Ros. 21:5.

21:1 «Andin biz ular din ajrilip qikkəndin keyin, kəmə bilən udul Qos arilioqə qarap yol alduq. Ətisi, Rodos arilioqə, u yərdin Patara xəhriqə barduk» — bu ayəttiki «biz», «alduq» wə «barduk» degən sözlərgə qarajoqanda, Luka yənə Pawlusqə həmrəh boldi.

21:3 «uni , yəni Siprus arilini sol tərapiimizdə qaldurup ətüp...» — demək, «uning janubidin aylinip ətüp...».

21:4 «Ularqə Mukəddəs Rohning wəhiyisi kelip, ular Pawlusqə ayioqing Yerusalemoqə basmisun, dəp nəsihət kildi» — «nəsihət kildi» degənnin baxkə hil tərjimisi: «nəsihət kılatti».

—Mukəddəs Roh ularqə Pawlusning Yerusalemda tartidioqan azabiridin həwə bərgəndi. U əllikəqan baxkə yərlərdiki muhlislardin muxu həwəni angliojan (20:23). Lekin muxu yərdə Mukəddəs Rohning uningqə «barmisun» degən səzigə qarajoqanda, uning Yerusalemoqə berixi Hudaning iradisi əməs, dəp ɵylaxkə mayilmiz.

21:4 Ros. 20:23; 21:12.

21:8 «Biz burun Yerusalemdiki «yəttə hizmətkar»din biri bolojan, hux həwərqı Filipning ɵyigə berip kənduk» — Yerusalemdiki «yəttə hizmətkar» — 6-babni kəring.

21:8 Ros. 6:5; 8:29.

21:9 Yo. 2:28-29; Ros. 2:17.

21:10 Ros. 11:28.

21:11 «Yəhudiylar bu bəlwəojning igisini Yerusalemda muxundak baqolap, yat əlliklərnin kəlioqə tapxuridu!» — 21-36-ayətləni kəring. Pawlus rimliklərnin sorikioqə tartilidu. Yəhudiylarning ɵz ədəmliridin birini yat əllik kixilərnin kəlioqə tapxuruxi ɵzligigə bəq uyatlik ix boləqəqə, ularning Pawlusqə boləqan əqmənlikni nəhayiti enik turidu.

21:11 Ros. 20:23; 21:33.

«Rosullarning paaliyatlari»

¹² Bularni anglap, ҳам biz ҳам xu yorlik kixilar bilən birliktə Pawlustin Yerusalemoğa barmioqin döp etündük. ¹³ Lekin Pawlus jawabən:

— Silər nemixka bunqiwala yioqlap, yurikimni ezisilər? Mən Yerusalemda Rəb Əysaning nami üqün tutqun boluxla əməs, xu yərdə əlüxkimu təyyarmən, — dedi.

¹⁴ Biz uni qayil qilalmay, ahirida süküt kılıp:

— Rəbning iradisi ada qılınsun! — dedük.

¹⁵ Bu künlərdin keyin, yük-taqimizni yioqixturup, Yerusalemoğa qikıp bardük, ¹⁶ Kəysəriyəlik muhlislərdin birnəqqisi biz bilən səpərdax boldi; ular Minason isimlik bir kixining öyidə qonimiz döp uni birgə elip mangdi; bu kixi Sıprusluk, kəri muhlis idi.

Pawlusning Yakup bilən kəruxüxi

¹⁷ Yerusalemoğa yətkəndə kərindaxlar bizni huxallik bilən qarxi aldi. ¹⁸ Ətisi, Pawlus biz bilən billə Yakupni kərgili bardi. Yakup bilən aqsakallarning həmmisi u yərgə yioqiloqanidi. ¹⁹ Pawlus ular bilən salamlaxkəndin keyin, Hudaning əzining hizmiti arkilik əllər arisida kılqan ixlrini bir-birləp ularoğa təpsiliy eytip bərdi. ²⁰ Bularni angliqanda, ular Hudağa mədhiyə okudi, andin Pawluska:

— Kərüwatisən, i kərindixim, Yəhudiylar iqidə kanqə mingliqan etikad kılqoquqlar bar! Ularning həmmisi Təwrat kanunioğa əməl kılaxka intayin kizəqin ikən. ²¹ Ular sening toorqanda: «U əlləning arisida yaxioqan pütün Yəhudiylarğa Musa pəyoqəmbərgə tapxuruləqinidin yenixni, yəni balilirini hətnə kıldurmasliqni, Yəhudiylarning ən'ənilirigə riayə kılmasliqni öğitidu» döp anglidi. ²² Əmdi kəndə kılax kerək? Qünki halayik qoqum sening bu yərgə kəlgənlikəni anglap qalidu. ²³ Xunga bizning deginimizdək kılqin: Arimizda kəsəm iqnən tət adəm bar..

²⁴ Sən ularni elip, ular bilən birliktə Təwratiki tazilinix kədisidin otüp, ularning qurbanlik qikimlirini özünq kətürqin, andin ular qaqilrini qüxürələydu. Buning bilən, həmməylən sən toorluluk angliqanlirining həmmisining rast əməslikini wə sening özünq Təwratka tərtpi boyiqə riayə kiliwatliqəni bilip yetidu. ²⁵ Əmma əllərdin boləqan etikadqılarğa kəlsək, biz ularoğa pəkətlə butlarğa ataləqan nərsilərnə yeməslik, qanni wə boəqur soyuləqan həywaning gəxinimu yeyixtin wə jinsiy buzukluqtin əzlrini saklax toorluluk qərarimizni otəkənki hət arkilik ukturdük.

²⁶ Buning bilən, Pawlus u kixilərnə elip, ətisi əzi ular bilən billə tazilinix kədisini otəküzixti; andin u ibadəthanioğa kirip, kəhınlarğa əzlrining paklinix mudditining qəqan toxudioqanlıqı, yəni hərəkəysi üqün qurbanlik kılınixning kəysi küni bolidioqanlıqini ukturup qoydi..

21:14 Mat. 6:10; Luka 11:2; 22:42.

21:16 «ular Minason isimlik bir kixining öyidə qonimiz döp uni birgə elip mangdi; bu kixi Sıprusluk, kəri muhlis idi» — bəxka birhıl tərjimisi: — «ular bizni (Yerusalemdiki) öyidə kütməqı boləqan Minason isimlik bir Sıprusluqni biz bilən elip, uning eyigə baxlap bardi».

21:23 «Arimizda kəsəm iqnən tət adəm bar» — «kəsəm iqnən» Hudaning aldisida iqnən; bu Hudaning raziliqini elix üqün yəni uningə təxəkkür eytix üqün boləqan bolsa kerək. Bundək kılaxi əməliyəttə «yengi əhdə»gə muwapiq əməs, bəlkı «kəna əhdə»gə ait ix idi.

21:24 «tazilinix kədisidin otüp...» — «tazilinix» ibraniy tilida bolsa «təharət».

—Yakuplar eytkən xu «Təwrat kanunioğa əməl kılaxka intayin kizəqin» boləqan Yəhudi etikadqılar bəlkim Pawlusni «Yəhudi əməslər»ning zeminliridin otüxi bilən «napak boldi» döp qarixi mumkin idi.

—«Ular qaqilrini qüxürələydu» — Təwrat, «Qel.» 6:13-20ni kərünq. «Nazariylar» Huda aldisida duasining iltija kılınixi üqün yəni təxəkkür eytixi üqün qaqilrini uzun qoyuwitətti. Kəsəmnin məhliti toxkənda, əwwal qurbanlik sunup andin qaqilrini qüxürəwətətti.

21:25 Yar. 9:4; Mis. 20:3; Ros. 15:23; 1Kor. 8:1.

21:26 «... Pawlus u kixilərnə elip, ətisi əzi ular bilən billə tazilinix kədisini otəküzixti; andin u ibadəthanioğa kirip, ... hərəkəysi üqün qurbanlik kılınixning kəysi küni bolidioqanlıqini ukturup qoydi» — bu ix, yəni Yakupning təxəbbus kıləqini həmdə uningə Pawlusning koxuluxi, uning bu tət kixi bilən «tazilinix»i wə ular bilən billə qurbanlik kılaxi toorluluk «qoxumqə səz»imizni kərünq.

21:26 Ros. 24:6.

«Rosullarning paaliyatliri»

Pawlusning ibadathanida tutkun kilinixi

²⁷ Yəttə künlik muddət toxuxka az qaloqanda, Asiya elkisidin kalgən bəzi Yəhudiylar Pawlusni ibadathanida körüp, halayikni kutritip, uningojə qol selip: ²⁸ — Əy Israillar, yərdəmdə bolunglar! Həmmə yərdila, həmmə adəmgə həlkimizgə, Təwrat qanuniojə wə ibadathaniojə qarxi səzlərnə oğitiwatqan adəm dəl xu. Uning üstigə, u yənə Greklərnə ibadathanimizojə baxlap kirip, bu muqəddas jayni bulojidi! — dəp qukan kətürdi ²⁹ (ularning bundak deyixining səwəbi, əslidə ular xəhərdə Əfəsusluq Trofimusning Pawlus bilən billə boləqanlikini kərgənidi wə Pawlus uni ibadathaniojə baxlap kirgən, dəp oylioqanidi)...

³⁰ Xuning bilən, pütün xəhər zilziligə kəldi. Halayik tərəp-tərəptin yügürüp kelip, Pawlusni tutup, ibadathanidən sərəp elip qıktı. Ibadathanining dərweziliri dərhal taqiwetildi. ³¹ Bu top adəm Pawlusni urup eltürüwətməqki bolup turoqanda, pütkül Yerusalemlə malimanqlik qaplap kətkənlik toqrisidiki bir həwər u yərdə turuxluq Rim qismining mingbexiojə yətküzildi...

³² Mingbexi dərhal ləxkə wə birnəqqə yüzbexini elip, top-top adəmlərnə basturuxka yügürüp kəldi. Mingbexi wə əskərlərnə kərgən halayik Pawlusni uruxtin tohtidi. ³³ Mingbexi aldiojə otüp, ləxkərlərnə Pawlusni tutup ikki zənjir bilən baqlaxka buyrudi. Andin u: — Bu adəm kim? U nemə gunah kildi? — dəp soridi...

³⁴ Ləkin topilangqılarning iqidə bəzilər uni desə, bəzilər buni deyixip warkirixatti. Malimanqlik tüpəylidin mingbexi həkikiy əhwalni eniklaxka amalsiz kelip, ahir Pawlusni qəl'əgə elip ketixni buyrudi. ³⁵ Ləkin Pawlus qəl'əning pələmpiyigə kəlgəndə, topilangqılar tehimu zorawanlixip kətkəqkə, ləxkərlər uni kətürüxkə məjbur boldi. ³⁶ Qünki ularning kəynidin top-top adəmlər əgixip mengip: — U yokitilsun! — dəp warkirixatti...

Pawlusning guwahlik berip aqlinixi

³⁷ Kələgə əkirilixigə az qaloqanda, Pawlus mingbexiojə:

— Sizgə bir eoiz səz kılsam bolamdikin? — dəp soridi.

Mingbexi: — Grekqə biləmsən? ³⁸ Undaqta, ilgiri isyan kətürüp, «hənjərqi katillar»din tət ming adəmnə baxlap qəlgə qeqip kətkən həliki Misirlik əməsmusən? — dəp soridi...

³⁹ Ləkin Pawlus: — Mən Yəhudi, Kilikiyə elkisidiki uluq xəhər Tarsusning puqramisən. Halayikqə birnəqqə eoiz səz kıliximəjə ijazət kılixingizni otünimən, — dedi...

⁴⁰ Mingbexi ijazət beriwidi, Pawlus pələmpəydə turup, halayikqə qol ixariti kildi. Kattik jimjitlik baskanda, u ibraniy tilida səzləxkə baxlap: —

22¹ — Kerindaxlar wə ata-bowilar! Əmdi özümni aqlax səzlirimgə kulak saləqaysilər, — dedi. ² Ular Pawlusning ibraniy tilida səzliginini anglap, tehimu jim boluxti. U səzini dawam kildi:

³ — Mən bir Yəhudi, Kilikiyədiki Tarsus xəhiridə tuquldum; ləkin bu xəhərdə bekip qong kilindim, Gamaliyəlnəng qol astida ata-bowilirimizojə tapxuruloqan Təwrat qanunining zir-

21:29 «... əslidə ular xəhərdə Əfəsusluq Trofimusning Pawlus bilən billə boləqanlikini kərgənidi» — Əfəsusluq Trofimus Yəhudi əməs, grek idi, əlwəttə.

21:29 Ros. 20:4; 2Tim. 4:20.

21:30 «Halayik tərəp-tərəptin yügürüp kelip, Pawlusni tutup, ibadathanidin sərəp elip qıktı. Ibadathanining dərweziliri dərhal taqiwetildi» — məqsiti xübhəsiszki, ibadathanining əzidə qalaymıqanqlik qıkmisun üqün idi.

21:31 «ləxkərkə qismining mingbexi» — grek tilida «hiliark»; əməliyətə 600 əskərnə baxquratti.

21:33 Ros. 21:11.

21:36 Luka 23:18; Yh. 19:15; Ros. 22:22.

21:38 «hənjərqi katillar» — Rim imperiyəsəgə qarxi turoqan əng əxəddiy siyasiy ekim idi. Ular adəm eltürüxkə ixlitidioqan əng yaxhi keridioqan qoral kiyim iqidə yoxuruxka qolaylik boləqan hənjər idi.

21:39 Ros. 9:11,30.

21:40 «u ibraniy tilida səzləxkə baxlap...» — «ibraniy tilida» — Aramiy dialektida boluxi mumkin.

«Rosullarning paaliyatlari»

zəwərlirini qoymay əginip təlim-tərbiyə aldim. Mən silərlənin бүгүн boləjininglarəja ohxax, Huda yoliəja intayin kizəjin idim...⁴ Mən bu yoldikilərnə hətta əltürəxkiə ziyankəxlik kəlip, ularnə ər-ayal deməy tutkən kəlip zindanoəja saldurdum...⁵ Bu toərlulək bax kəhin wə aliy kengəxmidi ki barlik əksakəllarmu manga guwahəqidur. Mən ulardin Dəməxktiki Yəhədiy kərinəxlarəja yeziləjan hətəlrnə tapxuruwelip, xu yərdə turuwatkən bu yoldikilərnə jazalax əqin, ularnə tutkən kəlip Yerusalemoəja apirimən dəp yoloəja qikkənədim.⁶ Əmdi xundək bol-diki, səpər kəlip Dəməxkə yekinləxkəndə, qūxkə yekin, tuyuksiz asmandin kūqlək bir nur qūxup, ətrapimni yorutuwətti...⁷ Mən yərgə yikəlip kəttim, andin manga: «Saul, Saul, Manga nemixkə ziyankəxlik kəlisən?» degən awazni anglidim.⁸ «I Rəb, sən kimsən?» dəp sorisam, U manga: — «Mən sən ziyankəxlik kəliwatkən Nasarətlək Əysadurmən!» dedi.⁹ Mən bilən billə mengiawatkənlar u nurni kərgən bolsimu, ləkin manga kəloəjan səzlərnə qūxənmidim...¹⁰ Mən yənə, «I Rəb, nemə kəlixim kərkək?» dəp sorisam, Rəb manga, «Ornungdin tur, Dəməxkək kəir, xu yərdə sən adə kəlix bekətilgən ixlərlənin həmmisi toərlulək sangə eytip berilidul!» dedi.¹¹ Həlikə nurning juləlikidin kəzəlim kərməs bolup kəldi. Yenimdikilər kolumdin yetəkləp, Dəməxkək əlip kirdi.

¹² U yərdə Təwrat kənunioəja ihlas baəliəjan, Dəməxktiki barlik Yəhədiylərlənin hərmətigə sazawər boləjan Ananiyas isimlik bir kixi bar idi...¹³ U kəlip, yenimdə turup: «Kərinəx Saul, bəxingni kətürup kəral!» dedi. Mən xuan bəximni kətürup kərap uni kərdum.¹⁴ U manga: «Atə-bowilirimizning Hudasi sənə iradisini biləxing, Həkkəniy Boləquəini kərəxəng wə uning əəzidin qikkən awazni angləxing əqin əlləqəjan tallidi...¹⁵ Qūnki sən pütin insanlar əldidə kərgən-angliəjanlirənoəja Uning guwahəqisi bolisən!¹⁶ Xundək ikən, sən yənə nemigə həyal bolisən? Ornungdin turup, Uning namioəja nida kəlip qəməldürəlip, gunəhlirəngni yuoəzoəjin!» dedi.

¹⁷ Xundək boldiki, Yerusalemoəja kəytip kəlgənimdin keyin, ibadəthanidə dua kəliwatkənimdə, bir əjayibənə kərənuəx mənə oruwəldi...¹⁸ wə Rəbning manga: «Qapsan bol, Yerusalemdin dərhal kət. Qūnki ulər sənəng manga kəloəjan guwahəlikəngni qəbul kəlməydu!» dəwatkanlikəni kərdum...

¹⁹ Mən, «I Rəb, ulər mənəng Səngə etikəđ kəloəjanlarnə zindanoəja solap, hər bir sinəgəlarəja kərip ularnə urəjanlikimni bilidul...²⁰ Sənəng guwahəqing boləjan Istipanning kəni təkəlgənidə, mənmu yenidə turup uni əltürgənlərlənin kəlmixlirioəja qəxulup, ulərlənin kiyimlirigə kərap bərdim!» — dedim...²¹ Bərak u manga: «Kətkin! Sənə yirəktiki əllərgə əwətimən!» — dedi...

²² Pawlus muxu səznə degəqə haləyik uningəja kəlak səliwatətti. Ləkin buni angləp ulər awazini kətürup:

22:3 «Mən... Gamaliyəlnəng kəl əstidə atə-bowilirimizəja tapxuruəloəjan Təwrat kənuninəng zir-zəwərlirini qoymay əginip təlim-tərbiyə aldim» — əqurmənlərlənin əsidə bolsa kərkəki, Gamaliyə dangki qikkən Təwrat əlimasi idi (5:24). Grek tilidə «(Mən) Gamaliyəlnəng əyaoərlirəning əldidə ... təlim-tərbiyə aldim» deyilidul.

22:3 Ros. 5:34; 9:11; 21:39; 2Kor. 11:22

22:4 «Mən bu yoldikilərnə hətta əltürəxkiə ziyankəxlik kəlip, ularnə ər-ayal deməy tutkən kəlip zindanoəja saldurdum» — «bu yoldikilərnə» — Məsiə yolidikilərnə, deməkqi. Grek tilidə pəkət «bu yolni» deyilidul; tingxiəquqilər həmmisi uning «Məsiə Əysanəng yoli»nəng gəpini kəliwatkinini bilgən bolətti.

22:4 Ros. 8:3; 9:1; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

22:6 1Kor. 15:8; 2Kor. 12:2.

22:9 «...ləkin manga kəloəjan səzlərnə qūxənmidim» — yəki «... ləkin manga kəloəjan səzlərnə angliməptu». Bu adəmlər bir awazni anglidi, ləkin nemə dəwatkanlikəni bilmidi (9:7ni kərləng).

22:9 Dan. 10:7.

22:12 Ros. 9:17.

22:14 «Atə-bowilirimizning Hudasi sənə iradisini biləxing, Həkkəniy boləquəini kərəxəng wə uning əəzidin qikkən awazni angləxing əqin əlləqəjan tallidi» — «Həkkəniy Boləquə» Məsiəni kərsətidul, əlwəttə.

22:18 Mat. 10:14.

22:19 Ros. 22:4.

22:20 Ros. 7:58; 8:1.

22:21 Ros. 9:15; 13:2; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11.

«Rosullarning paaliyatliri»

— Undak bir kixi yər yüzidin yökütilsun! U tirik turuxka layik əməs! — dəp quқан selixti...

²³ Ular qırkırixip, qapan-yepinqilirini selip taxlap, topa-qang soruwatkanda, ²⁴ mingbexi Pawlusni kəl'əgə elip kirip ketixkə əmr kiliwidi, halayikning uningə nəmə üqün bundak quқан salidoqanlikini eniklax üqün ləxkərlirigə uni qamqilap sorak kilixni buyrudi. ²⁵ Lekin ular Pawlusni qamqilax üqün oqlaqlitip baqlioqanda, u yenida turoqan yüzbexioq:

— Bir Rim pukrasini jinayiti bekitilməyla qamqilixinglar qanunoq uyoqunmu? — dedi.

²⁶ Bu sözni angliqan yüzbexi mingbexining aldioq berip:

— Siz nəmə ix kilay dəwatisiz? Qünki u kixi Rim pukrasi ikən! — dedi.

²⁷ Mingbexi Pawlusning aldioq berip, uningdin:

— Manga eytkin, sən rasttinla Rim pukrasimu? — dəp soridi.

— Rast, dedi u.

²⁸ — Mən nəhayiti yukiri bahada muxu pukralikqa igə boldum, — dedi mingbexi.

Pawlus:

Əmma mən tuoquluxumdinla xundak! — dedi.

²⁹ Xuning bilən, uni sorakqa tartmaqçı boləqan ləxkərlər dərhal uningdin əzlrini qətkə aldi. Mingbeximu uning Rim pukrasi ikənlikini bilip, uni baqlatqanliqi tüpəylidin qorqup kətti.

Pawlusning aliy kengəxmida əzini aqlixi

³⁰ Mingbexi Yəhudiylarning Pawlusning üstidin kıləqan xikayitining həkikiy səwəbini bilix üqün, ətisi uni yexip, bax kaqınlar wə pütün aliy kengəxmidikilərləning bir yərgə yioqlixini buyrudi. Andin Pawlusni elip kelip, ularning aldioq turoquzdi.

23 ¹ Pawlus aliy kengəxmə həy'ətlirigə tikilip turup:

Qerindaxlar, mən bəgüngiqə Hudaning aldida pak wijdanda mengip kəldim, — dedi.

² Buni angliqan bax kaqın Ananiyas Pawlusning yenida turoqanlarəqə uning əqlioqə uruxni buyrudi. ³ Pawlus uningə:

— Huda seni uridu, əy aqartiloqan tam! Sən u yərdə meni Təwrat qanuni boyiqə sorakqa tartixkə olturisən, lekin Təwrat qanunioqə hilap həlda meni urunglar dəp buyrudingəq? — dedi.

⁴ — Sən Hudaning bax kaqinioqə axundak həkarət kəltürəmsən?! — deyixti yenida turoqanlar.

⁵ Pawlus:

22:22 «Lekin buni anglap ular awazini kətürüp: — Undak bir kixi yər yüzidin yökütilsun! U tirik turuxka layik əməs! — dəp quқан selixti» — demisəkmə, ularning Pawlus bu sözni kətürəlməslikining səwəbi, Hudaning sez-kalamini əzlrini intayin pəs keridioqan «yat əllər»gə yatküzüxkə hərgiz bolmaydu, dəydioqan kəzkaraxta idi.

22:22 Ros. 21:36.

22:24 «Mingbexi ... halayikning Pawluska nəmə üqün bundak quқан salidoqanlikini eniklax üqün ləxkərlirigə uni qamqilap sorak kilixni buyrudi» — «qamqilap sorak kilix» bolsa rimliklar guman kıləqan adəmləni gunahı bar dəp hesablap, «həkiqətni eniklax üqün» ularni kijnax bilən sorak kılatti (ularning «qamqa»liri kəp tasmilik bolup, hər tasmisioqə hərtürlük temür-səngək parqiliri baqləqanəni). Əmma rimlik pukralar bolsa undak muamilidin halas idi.

22:25 «Lekin ular Pawlusni qamqilax üqün oqlaqlitip baqlioqanda...» — «oqlaqlitip baqlioqanda»: Rimliklar sorakqa tartiloquqini qamqilax üqün uning ikki kəlini baqlap oqliqini kerip turoquzidi.

—Baxka birhil tərjimisi «Pawlusni tasmilar bilən oqlaqlatkanda,...».

22:29 «Xuning bilən, uni sorakqa tartmaqçı boləqan ləxkərlər dərhal uningdin əzini qətkə aldi. Mingbeximu uning Rim pukrasi ikənlikini bilip, uni baqlatqanliqi tüpəylidin qorqup kətti» — 24-ayəttiki izahətni kəring. Rim pukralirini jinayiti bekitməyla baqlaxmu qanunsiz ix idi.

23:1 Ros. 24:16.

23:2 1Pad. 22:24; Yər. 20:2; Yh. 18:22.

23:3 Huda seni uridu, əy aqartiloqan tam! — Pawlusning «aqartiloqan tam» degini, «sirti ap'aq kərunidioqan, iqi pəkət patkaq-laydin boləqan sahtipəzsən» degən mənida. «Əz.» 13:8-16nimo kəring.

23:3 Qan. 17:9.

«Rosullarning paaliyatlari»

— I qerindaxlar, mən uning bax kahin ikənlikini bilməptimən. Qünki Təwratta: «Həlkingni idarə qiloquqining yaman gepini kıлма!» deyilgən, — dedi..

⁶ Ləkin Pawlus ularning bir qismining Saduqi, yənə bir qismining Pərisiylər ikənlikini bilip, ali kengəxmida yukiri awaz bilən:

— Qerindaxlar, mən bolsam Pərisiylərdin bolimən wə Pərisiylərdin pərzəntimən. Mən əlgənlər qayta tirilixkə baqlıqan ümid toqruluk bu yərdə sorakka tartiliwatimən! — dəp warkiridi..

⁷ U bu səzni deyixi bilənla, Pərisiylər bilən Saduqiylar arisida jedəl-qowqə kəzəqilip, kengəxmidikilər ikkigə bəlünip kətti⁸ (qünki Saduqiylar əlgənlərdin qayta tirilixi, yaki pərixte yaki rohlar məwjut əməs, dəydu. Ləkin Pərisiylər həmmisini etirap kildu)..⁹ Buning bilən kəttik bir qukan-sürən kətürölüp, Pərisiy tərəpdari bolqan bəzi Təwrat ustazliri ornidin turup:

— Biz bu adəmdin həqkəndək əyib tapalmiduk! Bir roh yaki pərixte uningqə səz qiloqan bolsa nemə boptu! — dəp kəttik munaziriləxti..

¹⁰ Qukan-sürən tehimu küqiyp kətkəqkə, mingbexi Yəhudiyların Pawlusni tartixturup titma-titma kiliwetixidin qorqup, qisimqə zaləqə qüxup uni ularning arisidin zorluk bilən tartip qikip, kəl'əgə əkirip ketixini buyrudi.

¹¹ Xu küni keqisi, Rəb Pawlusning yenida turup:

— Jasarətlilik bol! Qünki Yerusalemda Mən toqrəmdiki ixlarqə toluk guwəhlik bərginingdək, Rim xəhəridimu xundək guwəhlik kiliqing muqərrər bolidu! — dedi..

Pawlusni ɵltɵrɵx suyiķəsti

¹² Ətisi ətigəndə, Yəhudiylar Pawlusni ɵltɵrɵxni kəstləp, uni ɵltɵrmigüqə həqnərsə yeməymiz, iqməymiz, dəp əzligə ləniti bir kəsəməni kilixti..¹³ Bu suyiķəst kəsimini iqnənlər kirik nəqqə kixi idi. ¹⁴ Ular bax kahinlar wə əksəlların aldiqə berip:

— Biz Pawlusni ɵltɵrmigüqə həqnərsə tətimalıqkə kəttik kəsəmə iqtuk. ¹⁵ Həzir silər wə ali kengəxmə uning ixlini tehimu təpsiliy təkxürəxni bəhanə kiliq, wəkil əwitip uni kengəxmigə elip kəlxni mingbexidin tələp kilinglar. U bu yərgə yeqin kəlməylə uni jayliwetixkə təyyar turimiz, — dedi.

¹⁶ Ləkin Pawlusning singlisining oqlı bəktürmidin həwər tepip kəl'əgə kirip, Pawlusqə məlum kiliq koydi. ¹⁷ Buning bilən Pawlus yüzbəxiliridin birini qəkırtip, uningqə:

— Bu balini mingbexi bilən kəruxtürüp qoyingiz. Qünki uningqə məlum kiliqıqan ixi bar ikən, — dedi.

¹⁸ Yüzbəxi uni elip mingbexining aldiqə baxlap kirip:

— Məhbus Pawlus meni qəkırtip, bu balini siz bilən kəruxtürüp koyuxumni tələp kildi. Qünki uning sizgə məlum kiliqıqan ixi bar ikən, — dedi.

¹⁹ Mingbexi uni qolidin tutup, bir qətkə tartip:

— Manga məlum kiliqıqan nemə ixing bar? — dəp soridi.

²⁰ U jawəbən mundaq dedi:

— Yəhudiylar Pawlusning ixlini təpsiliy təkxürəyli dəp səwəb kərsitip əzlidiridin ətə uni ali kengəxmigə elip berixni tələp kiliq üqün til biriktürüxti..²¹ Ularqə qayil bolmioqayla, qünki kırıktin artuk adəm uni paylap turidu. Ular Pawlusni ɵltɵrmigüqə həqnərsə yeməymiz,

23:5 «Həlkingni idarə qiloquqining yaman gepini kıлма!» — Təwrat, «Mis.» 22:28.

23:5 Mis. 22:27.

23:6 Ros. 24:21; 26:6; Fil. 3:5.

23:8 Mat. 22:23; Mar. 12:18; Luqə 20:27.

23:9 Ros. 25:25; 26:31.

23:11 Ros. 18:9.

23:12 Ros. 23:21,29,30.

23:20 Ros. 23:12.

«Rosullarning paaliyatliri»

iqmāymiz, degən qarərix kəsimigə baqliniptu. Ular hāzir əzlirining ularning təlipigə maqlul boluxlirini kütup turidu.

²² Mingbexi uningə:

— Bu ixni manga məlum kıləlanlıqıngni həqkimgə tinma! — dəp tapılap, balini qayturdi.

Pawlusning waliy Feliksə tapxuruluxi

²³ Mingbexi yüzbexidin ikkini qakırtip:

— Ikki yüz piyadə ləxkər, yətmix atlık ləxkər wə ikki yüz nəyziwaz ləxkərni bğün keqə saət tokkuzda Kəysəriyə xəhriyə qarap yoloğa qikixkə hāzirlanglar!²⁴ Xuning bilən billə, Pawlusni waliy Feliksning yenioğa saql-salamət yətküzüx üqün, uning minixigə ulaoqlarni təyyarlanglar! — dəp buyrudi.

²⁵ Mingbexi Feliksə mundak bir hət yazdı: —

²⁶ «Hərmətlik waliy Feliks janablırioğa Klawdiyus Lisiyastin salam!

²⁷ Uxbu adəmni Yəhudiylar tutuwaloğan bolup, uni ɵltürməkqi boləanda, uning Rim pıkrasi ikənlikini bilip yetip, kısımnı baxlap berip uni kütquzdum.²⁸ Mən ularning bu kixi üstidin kıləlan xikayitining nemə ikənlikini enikliməkqi bolup, uni Yəhudiylarning aliy kengəxmisiyə elip bardim. ²⁹ Əməliyəttə ularning uning üstidin kıləlan xikayitining əzlirining Təwrat kanunioğa dair dətəlalx məsililərgə munasiwətlik ikənlikini baykıdim, biraql uningdin ɵlüm jazasi berixkə yaqi zindanoğa taxlaxkə layıql birər xikayət kıləqudək ixni tapalmidim. ³⁰ Keyin, Yəhudiylarning uni ɵltürüwətx kəstidə yürüwatkanlıqi həkkidiki əhbarat manga məlum kılinoğanda, dərhal uni siligə yollattim wə xuning bilən billə, uningə ərz kıləquqlarning əzlirining aldidə xikayətlirini eytixini buyrudum. Həyr!.

³¹ Ləxkərlər əmdi buyruql boyiqə Pawlusni keqiləp Antipatris xəhriyə yətküzdi.³² Ətisi, atlık ləxkərlər Pawlusni elip mengixkə qaldurulup, kəloğan ləxkərlər Yerusalemdiki kəl'əgə qaytip kəldi. ³³ Atlıqlar Kəysəriyəgə kirip, hətni waliyoğa tapxurdi wə Pawlusnimu uning aldidə hāzir kıldı. ³⁴ Waliy hətni okuqandın keyin, Pawlusning kəysi ɵlkidin ikənlikini sorap, uning Kilikiyədin kəlgənlikini bilip,³⁵ Uningə:

— Üstüngdin ərz kıləquqlar kəlgəndə ixliringni tolul anglaymən, — dedi wə uni Hərod hanning ordisidə nəzərbənd kılil qoyuxni buyrudi.

Yəhudiylarning Pawlus üstidin xikayət kılili

24¹ Bəx kündin keyin, bax kahin Ananiyas aqlsaqallardin birnəqqəylən wə Tərtullus isimlik bir adwokat bilən Kəysəriyəgə qıxup, Pawlus toqlrisidiki rəsmiy xikayətlirini waliyoğa

23:23 «nəyziwaz ləxkər» — bu səzning tolul mənisi naməlum. «keqə saət tokkuzda» — grek tilidə «keqidiki üqünqi saəttə».

23:24 «Pawlusni waliy Feliksning yenioğa saql-salamət yətküzüx üqün, uning minixigə ulaoqlarni təyyarlanglar!» — «ulaoqlarni təyyarlanglar!» — bir ulaoql əməs. Mingbexi Pawlusni Yerusalemdin 100 kilometr yiraql boləoğan Kəysəriyəgə bihəttər yətküzüxkə kapalətlil kılilx üqün hāzirləoğan kəp ulaoqlar, əlwəttə.

23:27 «Yəhudiylar ... uni ɵltürməkqi boləanda, uning Rim pıkrasi ikənlikini bilip yetip, kısımnı baxlap berip uni kütquzdum» — mingbexi Lisiyas əməliyəttə Pawlusni tutkandın keyinla uning Rim pıkrasi ikənlikini bilğənidi.

23:27 Ros. 21:33.

23:31 «Ləxkərlər ... Pawlusni keqiləp Antipatris xəhriyə yətküzdi.» — Antipatris Yerusalemdin 55 kilometr yiraql, Yerusaleml bilən Kəysəriyənin otturisidə.

23:34 «Waliy ... Pawlusning kəysi ɵlkidin ikənlikini sorap,...» — waliyning «kəysi ɵlkə?» degən soali grek tilidə «kəysi hil ɵlkə» deyilidu. İkki hil ɵlkə bar idi: (1) imperator əzi biwasitə baxquridoğan; (2) wasitilil baxquridoğan. Pawlus ikkinqi hil ɵlkidin boləoğan bolsa, waliy əzi Pawlusning dəwasini biwasitə bir tərəp kıləlaytti.

23:35 «... uning Kilikiyədin kəlgənlikini bilip, uningə: — Üstüngdin ərz kıləquqlar kəlgəndə ixliringni tolul anglaymən, — dedi,...» — Kilikiyə (hāzirki ximaliy türkiyidə) Kənaan (Pələstin)din yiraql jay idi, u bəlkim Feliks baxquridoğan jay bolmisa kərək. Kilikiyə xunqı yiraql boləoqkə, Pawlusni xu yərgə yalap mangdurmay, bu ixni ɵzüm təxkürəy degən qararoğa kəlgən boluxi mumkin.

«Rosullarning paaliyatliri»

sundi.²⁻³ Pawlus qakirtilip, Tərtullus uning üstidin xikayət kılıp mundak dedi:

— Hürmətlik Feliks janablr! Biz özlrining qol astlirida hər tərəptin aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz wə aldin kərərlikliiri bilən həlkimiz arisida dana islahatlar barlikkə kəltürülməktə, biz bu ixlardin hər wəqit, hər jayda toluk minnətdarlik bilən bəhriman boluwatimiz..⁴ Birak ez wəqitlirini kəp elip koymaslikim üqün, xəpkətliri bilən səzimizni kışkila anglaxlirini etünüp soraymən..⁵ Qünki biz xuni tonup yəttukki, bu adəm balahor bolup, pütkül jahandiki Yəhudiylar arisida majira-topilang pəyda kilixni küxkürtkükü, xundaqla «Nasarətləklər» dəp atalojan məzhəpning kattiwaxliridin biridur.⁶⁻⁷ U bizning ibadəthanimiznimu buloqimakqi bolojanidi. Xunga, biz uni tutuwalduk wə uni ez kanunimiz boyiqə sotlayttuk. Lekin mingbexi Lisiya əxəddiy zorluk bilən uni kollirimizdin tartiwaldi wə uningoə ərz kıləuqlarni özlrining aldiqə kelixkə buyruojanidi..⁸ Uni sorak kılıp kərsilə, bizning uningoə kıləjan əzrlirimizning toqrilikini bilip yetidila!

⁹ Sorunda bolğan Yəhudiylarmu uning eytkanlıriğa qoxulup: Rast, rast, dəp xikayətni küqəytti.

Pawlusning özini aq̄lixi

¹⁰ Waliy Pawluska söz kıləjin dəp kəl ixaritini kıləjanda, u mundak dedi:

— Mən silining uzun yıllardin beri bu h  kni sorap k  g  nliklerini bilg  k  , hatirj  mlik bilən aldirilirda   z  m to  qramda jawab berim  n. ¹¹ Asanla bil  l  ydiliki, mən Yerusalemo  a ibadət kilixkə bar  qinimdin haziro  q   p  k  t on ikki k  nla   tti. ¹² Ular mening ibadəthanida birər adəm bilən munaziril  xkinimni kərmigən, yaki sinagoglarda yaki xəhərdə ammini topilango  a k  tratkanlik  q  nimmu h  q kərmidi. ¹³ Ular y  n   hazir janablorio  a mening üstümdin kilöqan xikay  tlorig   h  q ispatmu k  lt  r  lm  ydu.

¹⁴ Biraq siliga xuni etirap qilimənki, mən ular «məzhəp» dəp atioqan yol bilən mengip, Təwratta wə pəyoqəmbərlərning yazmilirida pütülgənlərningmu həmmisigə ixinip, ata-bowilirimning Hudasiqa ibadət qilimən..¹⁵ Mening Hudaqa baqlioqan ümidim barki (bu kixilərmu bu ümidni tutidu), kəlgüsida həm həkkaniyarlarning həm həkkaniyiszlarning ölümünd tirilixi bolidu..

¹⁶ Xu səwəbtin, əzüm həmixə Huda aldidimu, insanlar aldidimu pak wijdanlıq boluxka intiliman.. ¹⁷ Mən Yerusalemdin ayırılıqlı heli yillar bolıqan bolup, bu ketim u yərgə öz həlkimgə həyr-sədikə yətküzüp bərgili wə Huda aldioqə hədiyə sunoqlı baroqanidim..¹⁸ Mən bu ixlarda boluwatattım, bəzilər meni tazinilə kəidisini adə kəlip bolıqan qaoqə ibadəthana hoylisida uqrattı; ləkin mən ətrəpimoqə adəm toplojinimmu yok, malimanəqil qıkarojinimmu

24:1 Ros. 23:2.

24:2-3 «biz özliningizni qol astidrida hər tərəptin aman-es nlikk  nesib bolup k lm ktimiz» — yaki «biz  zliningizni qol astidrida uzundin buyan aman-es nlikk  nesib bolup k lm ktimiz». «aldin ker rlilikliri bilən h lk miz arisida dana islah tlar barliqq  k lt r lm kt , biz bu ixlardin hər waqit, hər jayda tol q minnatd rl k bilən b hriman boluwatimiz» — bəzi rimlik tarihqilarning hatiriliri boyicha, Feliks  m liyy t  aqke, rahimsiz wa k biliyyat  adam idi.

24:4 «öz wakitlirini kəp elip qoymaslıkim üçün...» — yəni «öz lirinini artıqca awarə kılmaslıkim üçün...».

24:6-7 «u bizning ibadəthanimiznizu buloqiməqəki boləjanidi....» – bəzi kona kəqürmilərdə: «wə uni əz kənunimiz boyiqə sotlayttuk. Ləkin mingbəxi Lisiyas əxaddi zorluq bilən uni kəllirimizdin tartıwəldi wə uninoqə ərz kəloquqlarıni əzlririning əldioqə kəlixəə buyruoqanıdi» dəgən səzlər muxu yərdə tēpilməy, pəkət «u bizning ibadəthanimiznizu buloqiməqəki boləjanidi» dewididu.

24:6-7 Ros. 21:28.

24:12 Ros. 25:8; 28:17.

24:14 «Təvratda wə pəyoğəmbərlərnə yəzmiləridə pütülgənlərnəngmu həmmisigə ixinip,...» – «Təvratda wə pəyoğəmbərlərnə yəzmiləridə: Yəhudiy həlki bəzidə Musa pəyoğəmbərgə quxūrilgən bəx kitabni «Təwrat» wə Təwratiki bəxkə qisimlərnə «Zəbur wə pəyoğəmbərlərnəng kitabli» dəp ataydu. «Təbirlər» wə Təwratiki «Kiriş Səz»iməznimə kəruŋ.

24:15 «mening Hudaşoja baqilgan ümidim barki bu kixilərmu bu ümidni tutidu, kəlgüsədə həm həkkaniylarning həm həkkaniyzislarneñ ölümdin tirilixi bolidu» – oqurmənlərgə su ayanki, İnşidə «ümid» tiləqə elinəndə müjəməl bir tilək-ərəməs, bəlkə Hudaning wədlirigə əsaslanıp, mükim, puhta məlum bir ixni kütüxni bildüridu.

24:16 Ros. 23:1.

24:17 Ros. 11:29; Rim. 15:25.

«Rosullarning paaliyatliri»

yok..¹⁹ Əməliyəttə meni uqratqanlar bolsa Asiya ölkisidin kəlgən bəzi Yəhudiylar idi; ularning üstümdin xikayətliri bar bolsa, əsli ular əzliri kelip, silining aldilirida ərz kılıxqa tooqra kelətti.

²⁰ Bolmisa, muxu sorundikilər aliy kengəxmə aldida turoqinimda, meningdin qandak jinayət tapkanlikini eytip baksun! ²¹ Pəket mundaq bir ix boləjanidi: — Mən ularning aldida, «Bügünki kündə ölgənlərnin qayta tirilixi tooqruluk silərnin sorikinqlarəqa tartiloqanmən!» dəp warkirioqanidim..

²² Rəbning yoli tooqruluk təpsiliy həwiri bar boləjan Feliks sorakni tohtitip, ularəqa:

— Mingbexi Lisiyas kəlgəndə dəwayinglar tooqrisidiki həkümni qikirimən, — dedi.

²³ U yüzbəxiəqa Pawlusni nəzərbənd astioqa elip, əmma uningəqa bir'az kəngqilik kılıp, dostburadərlirining hərəkəyisining uning həjətliridin qikixini tosmioqin, dəp buyrudi..

Pawlus waliy Feliks bilən Drusilaning aldida

²⁴ Birnəqqə kündin keyin, waliy Feliks ayali Drusila bilən billə kəldi (Drusila Yəhudiyy idi). U Pawlusni qakirtip, uningdin Məsih Əysəqa etikad kılıx yoli tooqruluk anglidi. ²⁵ Pawlus həkqəniy yaxax, əzini tutuwelix, kıyamət künidiki soal-sorak kılınixlar tooqrisida səzləwatqanda, Feliks wəhimigə qüxüp uningəqa:

— Həzirəqa kaytip tursang bolidu. Keyin manga pəyt kəlgəndə, yənə qakirtimən, — dedi.

²⁶ U xuning bilən bir wəqıttə Pawlusning para berixini ümid kılatti. Xuning üqün, uni imkankədər pat-pat qakirtip, uning bilən səzlixətti. ²⁷ Ləkin ikki yıl toxqanda, Feliksning orniəqa Porkiyyus Festus waliy boldi. Feliks Yəhudiylarəqa iltipət kərsitip ularning kənglini elix üqün Pawlusni solakta qaldurdi..

Pawlusning waliy Festusning aldida sorak kılınixi

25¹ Festus Yəhudiyyə ölkisigə kirip, üq kündin keyin Kəysəriyədin qikip Yerusaleməqa barəqani di..² Bax kahınlar bilən Yəhudiylarning mətiwərliri uning aldida Pawlusning üstidin rəsmiy xikayət kılıp, uningdin iltipət sorap, adəm əwitip Pawlusni³ Yerusaleməqa elip kelixni ötündi. Məksiti, ular yol üstidə bəktürmə təyyarlap Pawlusni öltürüx idi.⁴ Festus buni anglap ularəqa:

— Pawlus həzir Kəysəriyədə solakta turiwərsun. Mən yekında u yərgə kaytip kətməqimən.

⁵ Aranglardin həkukdar boləqanlar mən bilən billə qüxsun. Əgər uning birər əyibi bolsa, ular xu yərdə xikayət kılsa bolidu, — dəp jawab bərdi.

⁶ Festus ularning iqidə səkkiz-on kündin artuq turmay, Kəysəriyəgə kaytip qüxti. Ətisi sorak təhtigə olturup, Pawlusni elip kelixni buyrudi.⁷ Pawlus kəlgəndə, Yerusalemdin qüxkən Yəhudiylar uning ətrəpioqa olıxip, uningəqa nuroqun eqir jinayətlər bilən qarilap xikayətlərnı kildi. Bırak bularning həqkəyisioqa ispat kərsitip bərləmidi.⁸ Pawlus əzini aqlap:

— Mən həqkəysi ixtə Yəhudiylarning kanunioqa, ibadəthanisioqa yaki imperator Kəysərgə qarxi birər jinayətmu sadir kılmidim, — dedi..

⁹ Ləkin, Festus Yəhudiylarning kənglini elixqa, ularəqa iltipət kərsətməqı bolup Pawlustin:

— Yerusaleməqa bərip, u yərdə mening aldimda bu xikayətlərgə asasen sotlinixqa razi bolamsən? — dəp soridi.

¹⁰ Ləkin Pawlus jawab bərip mundaq dedi:

24:18 Ros. 21:27.

24:21 Ros. 23:6; 28:20.

24:23 Ros. 27:3; 28:16.

24:27 «Feliks Yəhudiylarəqa iltipət kərsitip ularning kənglini elix üqün...» — yaki «Feliks Yəhudiylarəqa iltipət kərsitip ularning kəllixioqa erixix üqün...».

25:1 «Festus Yəhudiyyə ölkisigə kirip...» — yaki «Festus ölkining waliylikioqa kirip...».

25:8 Ros. 24:12; 28:17.

«Rosullarning paaliyatlari»

— Mən hazır Kəysərning sorak təhti aldida turimən. Meni sorak kilişkə tegixlik yər mana muxu. Əzligə enik məlum boləndək, mən Yəhudiylarə qəhqəndək nahəklik kilmidim...

¹¹ Əgər jinayitim bolsa, xundakla ölümə layik birər ix kıləjan bolsam, mən özümni ölümə qəqurməymən. Biraq ularning mening üstümdin kıləjan xikayətlirining asasi bolmisa, qəqkimning meni ularə tapxurup berixkə həkki yok. Mən Kəysərgə murajiat kilmən!...

¹² Andin Festus məsiləhtəqiliri bilən səzləxkəndin keyin, Pawluskə:

— Sən Kəysərgə murajiat kilding — uning aldiə əmdi barisən! — dedi.

Wali Festusning Agrippa han İdin Pawlus toqrisida nəsihət sorixi

¹³ Birnəqə kəndin keyin, Agrippa han bilən singlisi Bərniki Festuskə təbrik-salamə Kəysəriyəgə kəldi. ¹⁴ U yərdə uzun künlər turəqandin keyin, Festus Pawlusning ixini hanə məlum kiliş:

— Bu yərdə Feliks kəldurup kətkən bir məhbus bar... ¹⁵ Mən Yerusalemə barəqinimda, Yəhudi bax kahinliri bilən aqsakalliri uning üstidin xikayət kiliş, məndin uni jazaə məhkum kilişimni tələp kilişti. ¹⁶ Mən ularə, ərz kilişuqi ərz kilişuqilar bilən yüzləxtürülüp, uningə özini aqlax pirsiti berilmigüqə, uni jazaə tapxurux rimliklarning aditi əməstur, dəp eyttim. ¹⁷ Xunga ular mən bilən billə bu yərgə kəlgəndin keyin, mən wəqitni kəynigə sozmay, ətisilə sorak təhtigə olturup u kixini əkilixni buyrudum. ¹⁸ Ərz kilişuqilar orunliridin turəqanda, ularning uning üstidin xikayət kıləjanliri mening oylişqinimdək rəzil ixlar əməs idi, ¹⁹ Bəli ularning öz ibadət tüzümi toqruluk wə əysa isimlik bir kixi həkqidə məlum talax-tartix məsililiri bar ikən. U kixi əlgən bolup, Pawlus bolsa u tirildi dəydikən. ²⁰ Bu məsililəri zadi kəndək enikləxi biləlməy, mən Pawlustin Yerusalemə berip, u yərdə bu ixlar toqruluk sorakla tartilixkə razi bolux-bolmaslikini soriqanidim. ²¹ Pawlus solakta turup imperator janablrining sorak qararini qikirixini murajiat kıləqandin keyin, mən uni Kəysərning aldiə əwətküqə, solakta tutup turuxni buyrudum.

²² Agrippa Festuskə:

— Meningmu bu kixining səzlrini anglap bəkkum bar, — dedi.

— Ətə anglaysiz, — dedi u.

²³ Xuning bilən ətisi, Agrippa bilən Bərniki həywət bilən ammiwi yiqin zalioq kirip kəldi, mingbexilar wə xəhər kəttiwaxlirimu ular bilən billə kirip kəlişti. Festus əmr kiliwidi, Pawlus elip kirlidi.

²⁴ Festus mundaq dedi:

— Agrippa padixah aliyiliri wə muxu sorunə yiqiləjan janablar! Bu kixini kəriwətilə. Həm Yerusalemdə həm bu yərdə pütün Yəhudi əhalisi uning toqruluk ərz kiliş manga murajiat kiliş, u tirik kəlduruxkə bolmaydu! — dəp qurkıraxkanidi. ²⁵ Ləkin mən uningdin ölüm jazasi berixkə tegixlik birər jinayət tapalmidim. Hazir bu kixi imperator janablrinə murajiat kildi. Xuning bilən uni Rimə əwətxni qarar kildim... ²⁶ Biraq uning həkqidə oqjamə məlum kiliş yazəqdək ix yok. Xuning bilən əhwalni rəsmiy təkxürüp bir yazəqdək məlumatkə igə bolux məksitidə uni hər bir lirin aldiə, bolupmu sili, Agrippa padixah aliyilirining aldiə elip kəldim. ²⁷ Qünki məhbusni sotkə əwətkəndə, uning üstidin kilişəjan xikayətləri enik kərsətməlik manga nisbətən orunluk əməstək bilinidi.

25:10 «Mən hazır Kəysərning sorak təhti aldida turimən» — imperator Kəysərning aldiə əməs, bəli uning sorakqi wəli (Festus)ning aldiə, əlwəttə.

25:11 «ularning mening üstümdin kıləjan xikayətlirining asasi bolmisa, qəqkimning meni ularə tapxurup berixkə həkki yok. Mən Kəysərgə murajiat kilmən!» — hər bir Rim pıkrasi xikayət kilişqəndə sotning qarariə narazi bolsa, yuqiriə (Kəysərning əzige) murajiat kiliş həkki bar idi.

25:11 Ros. 18:14.

25:14 Ros. 24:27.

25:25 Ros. 23:9; 26:31.

Pawlusning Agrippa han aldida guwahlik berixi

26¹ Xuning bilən, Agrippa Pawluska:
— Özüngning gepingni kilixingorja ruhsət, — dedi.

Pawlus qolini sozup özini aqlaxka baxlidi:

²⁻³ — I Agrippa han, bugün aldilirida Yəhudiylar mening üstümdin xikayət qiləjan pütün ixlar toqruqluk jawab berix pursitigə nesip boləjanlikim üqün, bolupmu əzlrining Yəhudiylarning adətliri wə ularning arisidiki talax-tartixliridin həwərliri boləjanliki üqün ezümnü bəhtlik həsabləymən! Xuning üqün degənlirimni səwrqanlik bilən anglap bekixlirini etünimən.

⁴ Mening dəsəlpki waqitlirimda, yəni kikiimdin tartip əz elimdə, Yerusalemda yürüturuxumning kəndək ikənliki Yəhudiylarning həmmisigə ayan.⁵ Ular xu dəsəlpki waqtimdin beri meni tonuqaqka (əgər halisaidi, xuningorja guwahlik berətti), mening ibadət tüzümidiki əng tələpqan məzhəpning xərtliri boyiqə yaxap, yəni Pərisiy bolup ömrümni ötküzginimni bilidu.⁶ Əmdi mən Huda ata-bowilirimizorja qiləjan wədigə baqləjan ümidim tūpəylidin hazır sorak kiliniwatimən.⁷ Xu wədinig nesiwisigə yetixni bizning pütkül on ikki kəbilimiz keqə-kündüz tohtawsiz Hudaorja ibadət kilip ümid kilmaqta. I aliyliri, Yəhudiylarning mening üstümdin qiləjan xikayətliri dəl xu ümidkə baqləktur!⁸ Halayik, Huda əlgənlərnü tirildürsə, nemə üqün ixinixkə bolmaydu, dəp karaysilər?

⁹ Dərwəqə, ezümmü əslidə Nasarətlük Əysaning namiorja qarxi nuroqun ixlarni kilixim kerək dəp kayil idim.¹⁰ wə Yerusalemda ənə xundak ixlarni qiləjanidim. Bax kəhinlardin həkuk elip, ezüm Hudaning nuroqun mukəddəs bəndilirini zindanorja tutup bərgən, ular ölümgə həküm kilinorjandimu, həkümgə awaz koxkanidim.¹¹ Mən həmmə sinagoglarda kəp kətim ularni izdəp tepip jazalap, kupurluk gəp kilixka zorliqanidim. Mən ularorja təlwilərqə əq bolup, hətta yaqə yurttikü xəhərlərgə berip, ularorja ziyankəxlik qiləjanidim.

¹² Bu ixlarda bolup bax kəhinlar bərgən toluk wəkillik həkuki bilən Dəməxk xəhərigə qarap səpər kilawatattim.¹³ Qüx waqtida yolda ketiwetip, asmandin qüxkən, kuyax nuridimkü küqlük bir nurning ətrapimni wə billə ketiwatkanlarni yorutuwətkənlikini kərdüm.¹⁴ Həmmimiz yərgə yikiləjan bolup mən ibranıy tilida eytiləjan: «Əy Saul, Saul! Manga nemixkə ziyankəxlik kilisən? Seni zihlaxlarorja qarxi təpmiking sən üqün təs kelidu!» degən bir awazni anglidim.

¹⁵ Mən: — «I Rəb, sən kimsən?» dəp sorisam, Rəb manga: «Mən sən ziyankəxlik kiliwatkan Əysadurmən!»¹⁶ Əmdi ornungdin tur; qünki Mən seni sən kərgən ixlarorja həmdə Özüm sanga ayan kilinorjinimda kəridiəjan ixlarorja həziniqi oqojidar wə guwahlik bərgüqi boluxka tikləx üqün, sanga ayan boldum.¹⁷⁻¹⁸ Mən seni əz həlkingning həm əllərnig kolidin kütqüzimən — qünki mən seni yat əlliklərnig kəzlrini eqip, ularning karangəjuluktin yoruklukka, Xəytanning ilkidin Hudaorja baqlinixka buruluxi üqün ularning arisiorja əwətimən. Xuning bilən ular gunəhlirining kəqürümigə, xundakla Manga etiqađ kilix arkilik pak-mukəddəs

26:6 Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Kan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20.

26:8 «Halayik, Huda əlgənlərnü tirildürsə, nemə üqün ixinixkə bolmaydu, dəp karaysilər?» — demisəkmü, Pawlus kəzdə tutkan ümid (7-ayətnü kərüng) Hudaning wədisi bilən, Məsih arkilik mənggülik həyatka tirilixtin ibarət idi.

26:9 Ros. 8:3; 9:1; 22:4; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

26:10 «ular ölümgə həküm kilinorjandimu, həkümgə awaz koxkanidim» — «awaz koxkanidim» grek tilida «mən ularorja kara tax taxlidim». Yəhudiylar arisida kona zamanlarda «awaz berix» aq yaki kara bir taxni taxlax bilən bildürülətti.

26:11 «mən ... ularni ... kupurluk gəp kilixka zorliqanidim» — «kupurluk gəp kilix» muxu yərdə mənisi bəlkim Məsihgə kupurluk sez kilip, etiqađtin waz keqixni kərsitixi mumkin.

26:14 «Seni zihlaxlarorja qarxi təpmiking sən üqün təs kelidu!» — Rəb Saulni jəhil exəkkə ohxitidu. Exakni igisi zihliqanda mangmay kiyik atsa təhimu azab tartidu, əlwəttə. Saulning wijdani xuningorja ohxax Rəbning bəndilirigə yamanlik qiləjanliki tūpəylidin sanjiləjan bolsa kerək.

26:16 «Özüm sanga ayan kilinorjinimda kəridiəjan ixlarorja həziniqi oqojidar wə guwahlik bərgüqi boluxka tikləx üqün, sanga ayan boldum» — «həziniqi oqojidar» nemini kərsitidu? Demək, Saul Məsih üningorja tapxurojan wə tapxuridiəjan wəhjiylərnü wə kalam-sozni saklaxka məs'ul boləjan «həziniqi» yaki «amanətiqi» bolidu wə kəlgüsida bu həqiqətlərnü barlik jamaətlərgə yətküzix hizmitidə bolidu.

kilinoqanlarning arisida miraska muyassar bolidu» — dedi..

¹⁹ Xunga, i Agrippa aliyliri, mən ərtin kəlgən bu qayibənə kərünüxkə itaətsizlik kilimidim. ²⁰ Bəlkı aldi bilən Dəməxk həlkigə, andin Yerusalem xəhıridikilərgə, pütün Yəhudiya əlkisidikilərgə həmdə yat əlliklərgimu, «Towa kilip, Hudaqa baqlininglar, xundakla towa kilixka uyoqun əməllərnı kərsitinglar» dəp jakarlap həwər yətküzüp kəldim.. ²¹ Bu ixlər tūpəylidin Yəhudiylar meni ibadəthana həylisida tutup, muxtlap əltürüwətməqki boluxti.. ²² Lekin bğüngiqə Hudaning yadəm-məditigə muyassar bolup mən qing turuwatimən, təwəndikilər bolsun yuxiridikilər bolsun həmməyləngə guwahlik berip kəldim. Guwahlikim dəl pəyoqəmbərlər həm Musa əzi bexarət kilip eytkanliridin baxka nərsə əməs — ²³ demək, Məsih jəzmən azab-oqubət qekip, tunji bolup əlumdin tirilgüqi bolup Yəhudiya həlkigə həm pütkül əllərgimu yorukluk jakarlaydu..

²⁴ Pawlus bu ixlarnı eytip əzini xundak aqlax jawabini bərgəndə, Festus yukiri awaz bilən uningqa:

— Pawlus, sarang bolupsən! Bilimingning kəpliki əklingni azduruptu! — dedi.

²⁵ Lekin Pawlus: — Sarang əməsmən, i Festus janabliri, mən bəlkı həkikətkə uyoqun həm salmiqi bar səzlərnı jar kilimən. ²⁶ Qünki Agrippa aliylirining bu ixlardin həwiri bar. Mən uningqa yürəklik bilən oquq səzləwatimən, qünki bu ixlarning həqkaysisining uningdin yoxurun əməslikigə ixinimən. Qünki bu ix bulung-puqkaklarda kilinoqan əməs!

²⁷ — Əy Agrippa aliyliri, əzli ri pəyoqəmbərlərnıng eytkanliriqa ixinəmdila? Mən ixinidinqanliklirini bilimən! — dedi.

²⁸ Agrippa Pawluska:

— Sən meni muxunqilik kiskioqina waqıtta hristian boluxka qayil kilmaqquiməsən? — dedi..

²⁹ Pawlus:

— Məyli kiska waqıt iqidə yaki uzun waqıtta bolsun, pəqət əzlrining əməs, bəlkı bğün səzümni angliyoqılarnıng həmmisi manga ohxax boləyay (pəqət məndiki zənjirlər silərdə bolmisun!) dəp Hudadin tiləymən, — dedi..

³⁰ Xuning bilən Agrippa han, xundakla waliy, Bərniki wə ular bilən billə oltureqanlar orunliridin turup, ³¹ zaldin qikip, bir-birigə:

— Bu kixining əlümigə yaki türmigə solaxka tegixlik həqbir jinayiti yok ikən! — deyixti..

³² Agrippa Festuska:

— Bu adəm Kəysərgə murajiat kilmioqan bolsa, qoyup berilsə bolidikəntuk! — dedi.

Pawlus wə həmrəhlirining Rim xəhırigə kıləqan dengiz səpıri

27 ¹ Bizning Italiyagə dengiz yoli bilən beriximiz qarar kilinoqandin keyin, əməldarlar Pawlus bilən baxka birnəqqə məhbusni «Awoqustus kismi»diki Yuliyus isimlik bir yūzbəxiqa

26:17-18 Yəx. 60:1.

26:20 Ros. 9:19,28; 22:17,21.

26:21 Ros. 21:30.

26:23 Yəx. 60:1-3, 19, 20

26:26 «Qünki bu ix bulung-puqkaklarda kilinoqan əməs!» — «bu ix» — Məsihning tartkan azab-oqubətri, əlumi wə tirilixi, demək.

26:28 «Sən meni muxunqilik kiskioqina waqıtta hristian boluxka qayil kilmaqquiməsən?» — «hristian» toqruluk 11:26diki izahatni kəring.

26:29 «məyli kiska waqıt iqidə yaki uzun waqıtta bolsun ... bğün səzümni angliyoqılarnıng həmmisi manga ohxax boləyay...» — Pawlusning ularni nijatlikka erixsun dəp əzining kərak bolsa uzun waqıtqigə səzligənlikigə razi boləqanlikini kərsitiwatidu.

26:29 1Kor. 7:7.

26:31 Ros. 23:9; 25:25.

«Rosullarning paaliyatliri»

tapxurdi..² Biz Adramittiumning bir kemisigə qıktuk, Kemə Asiya elksining dengiz boyiridiki xəhərlərgə baratti. Tesalonika xəhiridin boləjan Makedoniyəlik, Aristarhus isimlik bir kixi biz bilən həmsəpər boldi.³ Ətisi biz Zidon xəhirigə yetip kəlduk. Yuliyus Pawluska kəngqilik kılıp, xu yərdiki dost-buradərlirining yenioja berip ularning oqəmhorlikini qəbul kılıxioja ruhsət kildi..⁴ Biz u yərdin yənə dengizə qıktuk. Xamallar kərixkəndək kərxə tərəpimizdin qıqkənlikə üqün, Sıprus arilining xamaloja daldə tərəpi bilən mangduk.⁵ Kilikiyə wə Pamfiliyə elkilirining udulidiki dengizdin etüp, Likiyə elksidiki Mira xəhirigə kəlduk.⁶ Xu yərdə yüzbəxi Iskəndəriyə xəhiridiki Italiyəgə barıdjojan baxka bir kemini tepip, bizni uningə qıqirip kəydi.

⁷ Dengizdə kəp künlər nəhayiti asta mengip, təsliktə Kinidos xəhirining udulioja kəlduk, Xamal mingix yəniliximizni tosuəjaqka, Kret arilining xamaldin daldə tərəpi bilən mengip, Salmoniy yerim arilidin etüp..⁸ dengizdə təsliktə ilgiləp kiroqakni boylap, Laseya xəhirigə yəkin boləjan «Güzəl aramga» dəp atilidjojan bir yərgə kəlduk.

⁹ Səpər bilən heli wəqitlər etüp, roza küni allikaqan etkən boləjaqka, dengizdə səpər kılıx hətərlək idi. Xunga Pawlus kəpqlikkə nəsihət kılıp:

¹⁰ — Buradərlər, bu səpərnin balayı'apət wə eoqır ziyan bilən tügəydirənlikini kərwətimən; mal wə kemidin məhrum bolupla kəlməy, səpər öz jənimizəjimu zəmin bolidu! — dəp aqahlandırdi.

¹¹ Biraq yüzbəxi bolsa Pawlusning səziğə ixənməy, kəmə baxliki bilən kəmə igisining səziğə ixəndi.¹² Uning üstigə, bu portmu kixlaxka muwəpiq jay bolmıəjaqka, kəpqlik yənə dengizə qıqıp, mumkinkədər Feniks xəhirigə yetip berip, xu yərdə kixlaxni kuwwətliidi. Feniks bolsa Kret arilidiki bir dengiz porti bolup, bir tərəpi oqərbij jənubka wə bir tərəpi oqərbij ximaləja karaytti..

Dengizdiki boran-qəpkun

¹³ Jənubtin məyin xamal qıqıwatatti, kəpqlik nixanimizəja yetidjojan bolduk dəp, lənggərnə eliwetip, kemini Kret arilining kiroqikini boylap həydəp mangdi.¹⁴ Ləkin uzun etməy, araldin kəttik «xərkij ximaldin kəlgüji» dəp atilidjojan əxəddij qara boran qıqıp kətti.¹⁵ Kəmə buranning kəmallikidə kəlojaqka, uni xamaloja yüzləndürəlməy, boranning məyliqə mengixioja kəyup bərduk.¹⁶⁻¹⁷ Klawda dəgən kiqik bir aralning xamaloja daldə tərəpigə etüwelip, kəlwəqni kəmiğə qıqiriwelip, arənlə uni səkəp kəlaliduk. Andin kəmiqilər kemini arəjaqilər bilən sirtidin orəp bəqliwaldi. Kəminin Sirtis dəp atəlojan dengiz astidiki tax-kum dəwilirigə kəkəlip pətip kəlixidin kərkup, tormuz lənggərlirini qüxürüp, kemini xamalning həydirigə kəyup bərdi..

27:1 «Bizning Italiyəgə dengiz yoli bilən bəriximiz...» — «biz» dəgən səzğə kərioqanda Luka kəytidin Pawluska həmrəh boləjanidi. «Italiyəgə» — Rim xəhiri Italiyaning paytəhti idi. «Awoqustus kışimi» — yəki «xəhanə kəxun». «Awoqustus» bolsa birinji Rim imperatori idi. «Kışim» yəki «kəxun» muxu yərdə 600 ləxkərlək birləknə kərsitidu.

27:3 Ros. 24:23; 28:16.

27:7 «Xamal mingix yəniliximizni tosuəjaqka, Kret arilining Xamaldin daldə tərəpi bilən mengip, Salmoniy yerim arilidin etüp...» — əslidə ular məoqrip tərəpkə mangməqki, həzir jənubka kərap mangidu. «Rosul Pawlusning səpərliri» dəgən həritini kərwəng.

27:9 «roza küni allikaqan etkən boləjaqka,...» — Yəhudiylarning «roza küni» adətə tokkuzinqi ayda bolidu, həzir küz pəsli bolsa kərak. Oninqi aydin kəyin boran kəp boləjanliktin «Ottura dengiz»də səpər kılıx hətərlək idi.

27:12 «roza küni allikaqan etkən boləjaqka, kəpqlik yənə dengizə qıqıp, mumkinkədər Feniks xəhirigə yetip berip, xu yərdə kixlaxni kuwwətliidi...» — Feniks porti kixlik (adətə xərkij jənub wə xərkij ximaldin qıqkən) xamalləja daldə boləjaqka, kixlax üqün yəhxi jay idi.

27:16-17 «Klawda dəgən kiqik bir aralning xamaloja daldə tərəpigə etüwelip, kəlwəqni kəmiğə qıqiriwelip, arənlə uni səkəp kəlaliduk» — adətə kəlwəq kəminin kəynidin sərtilip mengilətti. «Andin kəmiqilər kemini arəjaqilər bilən sirtidin orəp bəqliwaldi» — bu arəjaqilər kəminin parqilinip kətxining əldini elixi üqün kemini qing tutup turətti. «Sirtis dəp atəlojan dengiz astidiki tax-kum dəwiliri» — «Sirtis» dəgən həzirki Liwiyədiki ikki dengiz kəltükünün ismidur. Xu kəltükəldə kəp təyiz jəylər wə dengiz astidə daim kəqmə kum dəwiliri boləjaqka, kəmilər üqün bək hətərlək jəydu. «kəminin ... tormuz lənggərliri» — bolsa yənəkrək lənggər bolup, dengiz tēgiğə tirilip kəminin əldioja mengixini əstilitətti. Bəxkə birhəl tərjimisi «yəlkənləni qüxürüp»; əmmə bizningə xundək əxəddij burəndə yəlkənlər allikaqan qüxürülgən bolətti.

Rosul Pawlusning hux haworni jakarliqan 4-səpəri

Pawlusning Rim xəhriyə mangoğan səpəri «Ros.» 27, 28

¹⁸ Boran üstimizgə xiddətlik soqqaqqa, ətisi malni dengizə taxlaxqa baxlıdı. ¹⁹ Üqinqi künidə ular öz kolliri bilən kemidiki qoral-jabduqlirini dengizə taxliwətti. ²⁰ Kəp künlərgiqə ya kün ya yultuzlar kərünməy, boran-qapqun yənıla xiddətlik üstimizgə tohtimay soquwərgəqə, ahirda kütulup kəlix ümidimizmu yokqa qikqanidi.

²¹ Kemidikilər birnərsə yemiginigə kəp künlər boləandin keyin, Pawlus ularning arisida turup: — Buradərlər, silər baldurla mening gepimgə kulək selip Krettin dengizə qikmasliqinglar kerək idi. Xundək kiloqan bolsanglar bu balayı'apət wə ziyan-zəhmətlərgə uqrimioqan bolattinglar.

²² Ləkin əmdi silərnə oqəyrətlik boluxqə dəwət qilimən. Qünki aranglarda heqkəysinglar jənin din ayriloqini yok, pəkət kemidinla məhrum qəlisilər. ²³ Qünki mən təwə boləqan wə ibadət-hizmitini kiliq kəlgən Hudaning bir pərixtsi tünügün keqə yenimoqə kəlip ²⁴ manga: «Pawlus, kərkma! Sən Kəysərnə aldioqə bərip turuxung kerək; wə mana, Huda xapaət kiliq sən bilən billə səpər kiloqanlarning həmmisining jəninə tiliginingni sanga ijabət kildi!» dedi. ²⁵ Xuning üqün əy əpəndilər, oqəyrətlik bolunglar; qünki Hudaqə ixinimənki, manga qandək eytiləqan bolsa xundək əməlgə axurulidu. ²⁶ Biraq biz məlum aralning kiroqikioqə urulup ketiximiz mukərrər bolidu.

²⁷ Səpərimizning on tətinqi küni keqisi, kemə Adriatik dengizidə ləyləp yürüwatqan bolup, tün nispidə, kemiqilər qurukluqkə yəqinlap kəliptuk, dəp oylidi. ²⁸ Ular qongqurluqni əlqəx aroqəmqsisini dengizə quxürüp, suning qongqurluqini əlqəp kərgənədi, yigirmə oqulaq qikti.

27:18 «... ətisi malni dengizə taxlaxqa baxlıdı» — malni taxlaxning məqsiti kemining parqilinix mumkinqiləlikini azaytix üqün uni yenilətitixin ibarət.

«Rosullarning paaliyatliri»

Səl aldioḡa mengip yənə əlqiwiḡi, on bəx oḡlaq qikṡi. ²⁹ Ular kemining hada taxlaroḡa urulup ketixidin kōrkup, kemining kəynidin tēt lənggərnī taxliwetip, tang etixnī təlmürüp kütüp turdi. ³⁰ Lekin kemiḡilər kemidin qaḡmaqḡi bolup kemining bexidinmu lənggərnī elip taxliwetəyli dəp baḡanə kōrsitip, kōlwaḡnī dengizōḡa qūxūrḡi. ³¹ Pawlus yūzbexi wə ləxkərlərgə:

— Bu kemiḡilər kemidə ḡalmisa, silər kutulalmaysilər! — dedi.

³² Buning bilən ləxkərlər kemidiki kōlwaḡning aroḡamḡilirini kesip, uni ləylitip kōydi. ³³ Tang atay degəndə, Pawlus ḡəmməylənni bir'az oḡizaliniwelixḡa dəwət kildi. U:

— Silərninḡ dəkkə-dökkə iḡidə ḡeqnemə yeməy turoḡininglaroḡa on tēt kün boldi. ³⁴ Əmḡi bir'az oḡizaliniḡinglarni ətünimən. Qünki ḡayat ḡəlixinglar üqün muxundak ḡilixḡa tooḡra kelidu; qünki ḡeqḡaysinglarning bexidiki bir tal moymu ziyanōḡa uqrimaydu! — dedi.

³⁵ Bu səzni ḡilip bolup, u kōlioḡa bir parḡə nanni elip, kōḡḡiləkninḡ alḡida Hudaoḡa təxəkkür eytip oxup yedi. ³⁶ Xuning bilən ḡəmməylən oḡəyrəṡlinip oḡizaliniḡḡa baxlidi ³⁷ (kemidə biz ḡəmiy ikki yūz yətmix altə kixi iduk). ³⁸ ḡəmməylən kōrsakḡiləri tokḡioḡandin keyin, kemini yeniklitix üqün, kemidiki buoḡdaylarnimu dengizōḡa taxliwəṡti.

Kemining oḡərk boluxi

³⁹ Tang atḡanda, kemiḡilər kurukḡlukning nə ikənlikini tonumidi. Lekin uningdiki bir ḡumḡluk kōltuḡnī bayḡap, kemini bir amal ḡilip xu yərdə uruldurup kurukḡlukḡa ḡikarmaqḡi boldi.

⁴⁰ Ular aldi bilən lənggərlərnī boxiwetip, ularni dengizōḡa taxliwəṡti. Xuning bilən bir waḡittə, kemining ikki yəniliḡ palikiniḡ baḡḡiləriḡ boxitip, ularni qūxūrūwəṡti. Andin kemining bexidiki yəlkənni xamalōḡa ḡikirip, kemini ḡumḡlukning ḡiṡoḡiḡiḡa ḡaritip mangdurdi. ⁴¹ Əmḡi ikki ekim bir-biriḡə uqraxḡan yərgə kirip ḡəlip, ular kemini ḡirakḡa soḡturuwaldi; kemining bexi dengiz tegiḡə urulup petip, midirḡimay ḡaldi, lekin kemining arḡa təripi dolḡunlarning zərbisi bilən quwulup ketixḡə baxlidi.

⁴² Ləxkərlər məḡbuslarning suōḡa səkrəp ḡeqip ketixining alḡini elix üqün, ḡəmmisini əltürūwətməḡḡi boldi. ⁴³ Lekin yūzbexi Pawlusni ḡutḡuzuxni haliōan bolup, ləxkərlərninḡ bundak ḡilixiōḡa yol koymidi. U aldi bilən su üzüxni bilidioḡanlarning suōḡa qūxūp ḡiṡoḡakḡa ḡikixini, ⁴⁴ ḡaloḡanlarning bəziləriḡ tahtaylarōḡa, bəziləriḡ kemining quwulup kəṡkən parḡḡiləriḡə esilip, ḡiṡoḡakḡa ḡikixini buyrudi. Xundak boldiki, ḡəmməylən kutulup saḡ-salamət kurukḡlukḡa ḡikṡi.

Malta arilida

28 ¹ Biz ḡutulup saḡ-salamət ḡiṡoḡakḡa ḡikḡkandin keyin, u aralning Malta dəp atilidioḡanḡikini bilduk. ² Yərlək ḡəlk bizḡə intayin məḡribanḡik bilən muamilə kildi; qünki u qaoḡda

27:29 «ular ... kemining kəynidin tēt lənggərnī taxliwetip,...» — bu tēt lənggərnī (dengizōḡa) taxḡaxning məḡsiti kemini toḡtitix, əlwəṡtə.

27:32 «kemidiki kōlwaḡning aroḡamḡilirini kesip, uni ləylitip kōydi» — yaki «kemidiki kōlwaḡning aroḡamḡilirini kesip, uni dengizōḡa taxliwəṡti».

27:34 Mat. 10:30.

27:35 1Sam. 9:13; Yḡ. 6:11; 1Tim. 4:3.

27:40 «kemining ikki yəniliḡ palikiniḡ baḡḡiləriḡ boxitip, ularni qūxūrūwəṡti» — dengiz xundak küḡlük dolḡunliōanda, bu palakḡlarni dengizōḡa qūxūrūxning paydisi bolmaytti. Xunga ular dəḡli bolmisun üqün palakḡni bir-biriḡə ḡetip kemigə dengizdin kəṡürüprək baḡlap kōyoḡanidi. Uni əḡ ahirḡi ḡetim ixlitixḡə bolatti, əḡər ḡattik dolḡunda buzulup kəṡsə amal yōḡ bolatti.

27:41 «Əmḡi ikki ekim bir-biriḡə uqraxḡan yərgə kirip ḡəlip, ular kemini ḡirakḡa soḡturuwaldi» — baxḡa birḡil tərḡimisi: «Kəṡə ḡiṡoḡakḡa yəṡküḡə dengiz astidiki ḡum dəwisigə urulup petip ḡaldi».

27:41 2Kor. 11:25.

27:42 «Ləxkərlər məḡbuslarning suōḡa səkrəp ḡeqip ketixining alḡini elix üqün, ḡəmmisini əltürūwətməḡḡi boldi» — rimḡik əskərlər məḡbuslarni ḡaqurup koysa əzliri əlüm jazasiōa məḡḡum bolatti.

«Rosullarning paaliyətli»

yamoqur yeoqip, hawa sooquk boloqaqqa, ular gülhan yekip bizni kütiwaldi..³ Pawlus bir baqlam otun terip kelip otqa taxliwidi, issiktin etilip qikqan bir zəhərlik yılan uning kolini qixliginiqə qaplixiwaldi..⁴ Xu yərliklər Pawlusning kolioqə yepixip turoqan yilanni kərüp, bir-birigə:

— Bu adəm qoqum bir qatıl ikən! Dengizdin kutulup qikqan bolsimu, «Adillik» uning tirik kelixioqə yol qoymidi, — deyixti..

⁵ Lekin Pawlus yilanni otning iqigə silkip atti, əzi bolsa heqkəndək zəhim yemidi..⁶ Həlk uningə bədini ixxi ketidu yaki u tuyuksiz yikilip əlidu dəp qarap turatti. Lekin uzun wəkit qarap turup, uningdə heqkəndək binormal hələtning bolmioanlikini kərüp, oyliqinidin yenip: — Bu bir ilah bolsa kerək! — deyixti..

⁷ U yərnig ətrapidiki yurtta, aral baxliki (Publiyu dəp ataloqan)ning birnəqqə yər-etizliri bar idi. U bizni öyigə baxlap, üq kün kizojin mehman kilip kütti..⁸ U qaoqda xundək boldiki, Publiyuşning atisinin kizitimiş ərləp, toloqək bolup yetip qaloqaniken. Pawlus uning yenioqə kirip, dua kilip üstigə kolini təgküzüp, uni sakaytip qoydi..⁹ Xuningdin keyin araldiki qaloqan kesəllərnig həmmisi uning aldioqə kelip, sakaytildi..¹⁰ Ular bizning hərmitimizgə nuroqun sowoqatlarni beoqixlioqan bolup, ahirda bu yərdin yənə yoloqə qikqan wəktimizdə, bizni yoloqə lazimlik nərsə-kerəklər bilən təminlidi.

Maltadin Rim xəhirigə berix

¹¹ Malta arilida Iskəndəriyədin kəlgən, bexioqə «Samawiy Qoxkezək» ilahlrining nəxixliri oyuloqan bir kemə kixlioqanidi. Aralda üq ay turoqandin keyin, bu kemə bilən yoloqə qiktuk..

¹² Sirakoza xəhirigə kelip, u yərdə üq kün turduk..¹³ Andin aylinip mengip, Italiyədiki Regiyum xəhirigə kəlduk. Ətisi xamal yənilixi əzgirip jənuabtın qikixi bilən, ikkinqi küni Puteoli xəhirigə yetip kəlduk..¹⁴ U yərdə birnəqqə kərindaxlarni taptuk, ularning etünüxliri bilən biz ularda bir həptə turduk. Xundək kilip biz Rim xəhirigə yetip kəlduk..¹⁵ Keliwatkanlikimizdin həwər tapkan xu yərdiki kərindaxlar bizni qarxi elix üqün xəhərdin qikip həttə «Apiyus baziri»oqiğə, bəziliri «Üq Saray»oqiğə kəlgənidi. Pawlus ularni kərgəndə, Hudaqə rəhmət eytip, oşayrətləndi..

Pawlus Rim xəhiridə

¹⁶ Rim xəhirigə kirginimizdə, yüzbəxi məhbuslarni orda qarawul begigə tapxurdi; lekin Pawlusning birlə kəzətküqi ləxkər bilən bir eydə ayrim turuxioqə ruhsət kilindi..¹⁷ Üq kün-din keyin, u u yərdiki Yəhudiylarning kattiwaxlirini əzi bilən kərüxüxkə qakirdi. Ular jəm bolqanda, u mundaq dedi:

— Kərindaxlar! Mən həlkimizgə yaki ata-bowilirimizdin qalduruloqan ərəp-adətlərgə qarxi heqkəndək ix kilmioqan bolsammu, Yerusalemda turoqinimda tutkun kilinip rimliklarning kolioqə tapxuruldum..¹⁸ Rimliklər meni sorakqə tartip, məndə ölüm jazasioqə məhkum kilodək birər jinayət bolmioqaqqa, meni qoyuwətməkqi boldi..¹⁹ Lekin Yəhudiylar buningə qarxilik

28:2 «yərlik həlk bizgə intayin məhribanlik bilən muamilə kildi» — «yərlik həlk» dəgən ibarə grek tilidə «sakalliklar» deyilidu. Bu söz ularning yat tillik (dəmək, ibraniy, grek yaki latin tillik əməs) ikanlikini kərsitidu.

28:4 «Dengizdin kutulup qikqan bolsimu, «Adillik» uning tirik kelixioqə yol qoymidi» — «Adillik» dəgən ular qokunidioqan butlardin biri bolqan ayal ilah bolsa kerək.

28:5 Mar. 16:18; Luka 10:19.

28:6 Ros. 14:11.

28:11 «xəzioqə «Samawiy Qoxkezək» ilahlrining nəxixliri oyuloqan bir kemə» — «Samawiy Qoxkezək» bolsa rimliklarning qokunioqan ilahiri «Kastor bilən Polluks» (grek tilidə «Dioskuri») idi. Dengizqılar ularni dengiz səpərlirini onguxluk kilidu, dəp karaytti.

28:15 «xu yərdiki kərindaxlar bizni qarxi elix üqün xəhərdin qikip həttə «Apiyus baziri»oqiğə, bəziliri «Üq Saray»oqiğə kəlgənidi» — «Apiyus baziri» Rimdin 71 kilometr, «Üq Saray» 55 kilometr yirək idi.

28:16 yüzbəxi məhbuslarni orda qarawul begigə tapxurdi — muxu səzlər bəzi kona kəqürmilərdə tepilmaydu.

28:16 Ros. 24:23; 27:3.

28:17 Ros. 24:12; 25:8.

«Rosullarning paaliyatliri»

bildürgəqkə, Kəysərgə murajiat kilixkə məjbur boldum. Bularni deginim bilən, bu mening öz həlkim üstidin xikayitim bar degənlikim əməs. ²⁰ Xu səwəbtin mən silər bilən yüz kəruxux wə bu həktə silərgə eytix üqün silərnı bu yərgə qakirdim. Qünki bu zənjir bilən baqlinxning səwəbi dəl İsrailning kütkən ümididur..

²¹ Ular Pawluska:

— Biz bolsak Yəhudiya sən toqruluk hət almiduk, yaki u yərdin kəlgən qerindaxlarning heqkaysisimu sən toqruluk birər yaman həwər əkəlmidi yaki yaman gepingni kilmidi. ²² Le-kin sening pikiriringni angliqumiz bar. Qünki həmmə yərdə kixilərnıng sən təwə boləjan bu məzhəpkə qarxi səzləwatkanlıqıdin həwirimiz bar! — deyixti.

²³ Xuning bilən ular Pawlus bilən kəruxuxkə bir künni bekitti. U küni nuroqun kixilər uning turaləusioja kəlgəndi; u tang atkəndin kəqkiqə ularəja səz-kalamni xərləp, Hudaning padixahliki həkqida toluq guwahlik berip, Təwrat həm pəyoəmbərlərnıng yazmiliridin nəkil kəltürüp, ularni Əysa toqruluk qayil kilixkə küqidi. ²⁴ Uning səzliqə bəzilər ixəndürüldi, bəzilər ixinixni rət kildi. ²⁵ Ular Pawlusning mundaq bir səzni kilixi bilən əzara kelixəlməy kaytip kətti. U mundaq dedi:

— Muqəddəs Roh Yəxaya pəyoəmbər arkilik ata-bowilirimizəja munu səzni dəl jayida eytkən:

²⁶ — «Barəjin; muxu həlkə mundaq dəp eytkin: —

«Silər anglaxni anglaysilər, birək quxənməysilər;

Kəruxni kərüsilər, birək bilip yətməysilər..

²⁷ Qünki muxu həlkning yürükini may kaplap kətkən,

Ular angliqanda kulaklırini eqir kiliwəlojan,

Ular kəzlırini yumuwəlojan;

Undək bolmisidi, ular kəzlıri bilən kərüp,

Kuliki bilən anglap,

Kəngli bilən quxinip,

Əz yolidin yanduruluxi bilən,

Mən ularni sakaytkən bolattim»»...

²⁸⁻²⁹ Xunga bilixinglar kərəkki, Hudaning bu nijatliki yat əlliklərgə əwətəliwatidu. Ular bolsa uningəja kulək salmay qalmaydu! — dedi. U bu səzlərnı eytkənda Yəhudiylar əz-ara kattik talax-tartix kiliqip kətti..

³⁰ Pawlus əzi ijarigə aləjan əydə toluq ikki yil turdi wə bu yərdə uning bilən kəruxuxkə kəlgən həmmə kixilərnı kəbul kilip, ³¹ tolimu yürəklik bilən həm heq tosaləuəja uqrimay, Hudaning padixahlikini jar kilip, Rəb Əysa Məsihkə dair həkikətlərnı yətküzüp təlim bərdi.

28:20 Ros. 23:6; 24:21.

28:23 «u tang atkəndin kəqkiqə ularəja səz-kalamni xərləp, Hudaning padixahliki həkqida toluq guwahlik berip, Təwrat həm pəyoəmbərlərnıng yazmiliridin nəkil kəltürüp, ularni Əysa toqruluk qayil kilixkə küqidi» — «Təwrat həm pəyoəmbərlərnıng yazmiliri» toqruluk 24:14 wə uningdiki izahətni kərüng. Muxu yərdə «Təwrat» grek tilida «Musaning (Təwrat) kanuni».

28:23 Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Kan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20.

28:24 Ros. 17:4.

28:26 Yəx. 6:9; Əz. 12:2; Mat. 13:14; Mar. 4:12; Luka 8:10; Yh. 12:40; Rim. 11:8.

28:27 «Qünki muxu həlkning yürükini may kaplap kətkən, ... undək bolmisidi, ular kəzlıri bilən kərüp, kuliki bilən anglap, kəngli bilən quxinip, əz yolidin yanduruluxi bilən, mən ularni sakaytkən bolattim» — «Yəx.» 6:9-10din nəkil kəltürülgən.

28:27 Yəx. 6:9,10.

28:28-29 «U bu səzlərnı eytkənda Yəhudiylar əz-ara kattik talax-tartix kiliqip kətti» — muxu səzlər bəzi kəna kəqürmilərdə tēpilmaydu.

Қоxumқа сөз

Лука yazoqan tarihning «qəklikli» toqruluk

Uxbu kitabda sanaksiz sawaklar wə etiqadni rioqbatləndüridiqan ixlar tepilidu. Muxu yərdə səhipə qəklimi boləqəqqa, təwəndə tət soal üstidila tohtilimiz. Birinqi wə ikkinqisi Luqaning tarihining qəqlik dairisi bilən baqlıq. U hux həwərnıng «kiqik Asiya» (Türkiyə) wə Yawropada kandaq tarkaloqanlıqı, xundakla jamaətlər əsüp kengəytilgənliki toqruluk bizgə kəp təpsilatları təminləydu. Əmdi nemixkə u jamaətnıng Afrika yaki Asiyada boləqan ilgiləxliri toqruluk yazmaydu? Həli roxənki, Luka jamaətnıng «toluq tarih»ini yezixkə intilgən əməs (əməliyəttə bundak bir tarihni yezix hərgiz mumkin əməs — «Yh.» 21:25ni kərüng). Luqaning hatiriligini, yəni jamaətnıng Yawropa tərəpkə qarap ilgilixigə kəlsək, ixinimizki, bu ilgiləx yəlinixi əməliyəttə əng kəp tosaləqu-kiyinqlıkkə uqrioqan yəlinix idi. Jamaəttiki kədimki ən'ənilər wə baxkə tarıhlardı bilimizki, jamaətlərnıng Asiya wə Afrikida kəpiyixi Yawropadiki kəpiyixtin təhimu tez idi. Xunga Luka etiqadimizə əng küqlük rioqbat-türtkə bolsun dəp, bizgə jamaətnıng kəttik ziyankəxlik wə türlük kiyinqlıqlar astida əsuxi wə kengiyixi hatiriləngən bir tarihni təminləydu.

Ikkinqi məsilə yukirikioqə ohxap ketidu — kitabning ikkinqi yerimida rosul Pawlusning Rim kanun tüzümidə sorakqə tartilixliri wə uqrioqan məsililər, xundakla Pawlusning imperatorning əzi üstidin həküm qikirixi üqün Rim xəhırigə berix səpıri toqruluk nemixkə xunqə kəp təpsilatlar təswirilidü? Buningda rohiy bilim-sawak barmu?

Bu məsilə toqruluk «tət bayan»diki kirix səzimizdə azrak tohtilimiz: —

«Yənə mumkinqliki barki, əyni wəqıtta Te'ofilus Rim jəmiyitidə yukiri təbikidiki adwokat bolup, Pawlusning sorak ixlırioqə təyyarlık kiliwatқан boluxi mumkin. Xundak boləqanda, Luqaning Əysaning tərjimihəli boləqan «Luka»ni wə «Rosullarning paaliyatliri»ni yezixitiki məqsiti Te'ofiluska Pawlusni («Ros.» 28-babni kərüng), xundakla u jakarlıoqan etiqadni Kəysər aldidə aqlax ispati bilən toluqrak təminləxtin ibarət boluxi mumkin, dəp kıyas kılixkə bolidu».

Xunga «Luka» bilən «Rosullarning paaliyatliri»ni Məsih etiqadini aqlap təswirləydiqan bir pütün bayan deyixkə bolidu. Pütün imperiyəning bipayan zeminda, ximalida Əngliyə wə Galliyədin jənubta Afrika wə Misırioqə, qərbdə İspaniyədin xərkətə «kiqik Asiya» (Türkiyə), Suriyə wə İordaniyəqə, hər bir addiy pükra, xundakla barlık həkəmdarlar əz ortaq tili (grek tili)da bu bayanni oquyalaydu. Bolupmu «Rosullarning paaliyatliri»diki əng ahırki bablarda rosul Pawlusning Rimning kanun-tüzümiqə toluq boysunoqanlıqini kərimiz. Gərqə Rimdiki nəzərbəndtin kəqixkə kəp pirsətlər qikқан bolsimu, u kaqmaydu. U kəp Rimlik həkəmdarlar aldidə sorakqə tartilidu. Ularning səz-hərikətliridin ularning qiriklixip kətkənliki enik kərünp tursimu, Pawlus ularəqə Rim həkəmitining wəkilidək hərmət bilən səzləydu. Uning pəyoqəmbərlik aldin kərerliki bilən Rimning kemisidə olturoqan 276 kixi kütquzulidu (27-bab). Xuning bilən həmmə kixining kəzigə kərüniduki, Məsihqə etiqad kıloqan adəmlər səmimi bir həkəmətkə həq təhdit yətküzməydu, əsiqə amanlık wə kanunni ətiwarlaydiqan bir jəmiyəttə həli ijabiy təsir kərsitip, xular turuwatқан hər bir dələtkə payda yətküzgüqi amildur. Muxundak süpət igiliri, pəkət Rim imperiyəsə əməs, bəki əz pükralirining mənəpətinə kəzləydiqan hər kəndə imperiyə yaki padixahlıkkə əzini təwsiyə kılidu.

«Rosullarning paaliyatliri»

«Mattiyas»ning «on ikkinchi rosul» dəp tallinixi (1:15-26) toqruqluk — «on ikkinchi rosul» kim?

Bu soalning əzi anqə muhim əməs. Əmma bu məsilə intayin muhim bir prinsipkə munasiwətlik boluqaqkə, uning üstidə tohtilixning paydisi bar. Injilda «on ikki rosul»din baxkə «rosul» dəp enik atalojan az degəndimu yənə on ər xiki bar. Həli roxənki, bulardin baxkə yənə birnəqqə namsiz rosullarmu bar idi. «Korintliklarə (2)»diki «qoxumqə sez»imizdə «rosullar» toqruqluk izahatlimizni kəring. Xu yərdə eytkinimizdək, biz xu «on ikki (rosul)»ni (jamaətkə nisbətən) «ul» yaki «asas kilinolan» dəp karaymiz. Demək, ularning Rəbdin tapxuruwəlojan həqəki wə kəbul kiləjan wəhiyliri hətta baxkə rosullarnikidimxu yūkiri dərijidə idi. «Samawiy Yerusalemlə»ning on ikki dərwəzisida «on ikki rosul»ning ismiliri yeziklik («Wəh.» 21:14). Rəb Əysamu «**Silər** (on ikki rosul) **on ikki təhtə olturup, İsrailning on ikki kəbilisining üstidin həküm qikirisilər**» degən («Mat.» 28:19). Xunga bu «on ikki»ning Hudaning pilanida alahidə orunoja igə boləjanlikida kilqə guman yok.

Yukiriki ayətlərdə, rosul Petrus Zəburdin (69:25, 109:8) Məsihning satkunluk kilinixi wə uningoja satkunluk kiləquqining ornining baxkə birsigə tapxurulidəjanlikini kərsitidəjan bəxarətlərnə nəkil kəltüridu. Petrusning bu bəxarətlərgə xərə bərgənlikini toqra dəp ixinimiz. Ular dərwəkə, baxkə birsining Yəhudaning ornini basidəjanliki, «on ikkinchi rosul» bolidəjanlikini aldinala kərsitidu.

Həlbuki, kəringəxlarning Yəhudaning «ornini baskuqi»ni tallixi toqra qiktimu? Rəb ulardin ayrilip asmanoja kətürüləndə ularə pəkət **«Yerusalemda turup Mukəddəs Rohning üstünglərə quxuxini kütünglar»** degən birlə jiddiy wə təpsiliy əmr kəldurojanidi. Ularning jiddiy mohtaj boləjini mana xu idi. Rəbning Mukəddəs Roh toqruqluk boləjan kəp təlimlirigə (bolupmu «Yuhanna» 14-16-bablar) kəriəanda, U Əzi ulardin ayrilip, ularning yenida bolmioqanda Mukəddəs Rohning Uning ornini besip ularəja Təlim Bərgüqi wə Yetəkqi bolidəjanliki toqruqluk enik səzligənlikini kərimiz. Məsilən, 16:13də U: «U, yəni Həqikətning Rohi kəlgəndə silərnə barlik həqikətkə qəmdürüp yetəkləydu» dəydu. Bundaq enik tapxuruk boləjanikən, Petrus nemixkə Əysa yenida bolmiojan, əmma Mukəddəs Roh tehi kəlmigən əhwəlda təlim bərgüqi həmdə yetəkqi rolini öz zimmisigə alidu?

Biz kəringəxlarning «**ikki kixini bekitti**», andin ularning:

— «**Sən, i həmmə adəmnin kəlbini bilgüqi Pərwərdigar! ... Bu ikkiyləndin kəysisini talləjanlikingni kərsətkəysən!**» degən duasini okuəjinimizda, ular Hudaəja anqə kəng tallax dairisi bərmigən, dəp oylimay kəlməymiz! Xuningəja ohxax, kəp dualar Hudaning ixlirimizni həl kilidəjan əjayib karamitigə qək bəlgiləp kəyoqəndək bolup kəlidu. Məsilən, «Ah Huda, məninq oqlumning kesilini sakəytix üqün manga uni dohturhanida yatqəzdək pul təminligəysən!» degəndək dualarni kilixidu. Əmdi Hudaning baxkə yolliri yokmu? U biwasitə sakəyaltəmmədu? Yaki baxkə bir wasitə bilən sakəyaltəmmədu? Biz pulisz, dorisiz wə əmalsiz kələanda, umu əmalsiz kəldimu? Qəndəkmə biz uni əzimizning qəklik oy-pikir dairisigə bəqliyaləymiz? (həlbuki, Hudaəja xükri, u kəp wəqitlarda duayimizda əozimizdin qikəkan səz-xərtlər boyiqə əməs, bəlkə kəlbimizdiki nida-pəryadimizəja karəp jawəb beridu).

Kəringəxlarning qək taxlixidinmu axu wəqitda Mukəddəs Rohning adəmnin roh-kəlbidə beridəjan yetəkqiliki, təlimi wə guwəhlik bərixining ularə tehi bolmiojanlikini kəreləymiz.

«Rosullarning paaliyatlari»

Biz yukiriki ixlardan tewardiki prinsipning roxan bir misalini keralaymiz, dap ixinimiz. Muxu muhim prinsipni tonup yetmiguqa Hudaning Ozini hakiqiy toniyalmaymiz (Huda Yaxaya payojambær arkilik degæn): —

**«Qunki Mening oyloqanlirim silerning oyloqanliringlar amæs,
Mening yollirim bolsa silerning yolliringlar amæstur;
Qunki asman yærdin kanqa yukiri bolsa,
Mana Öz yollirim silerning yolliringlardin,
Mening oyloqanlirim silerning oyloqanliringlardin xunqa yukiridur»** («Yax.» 55:8-9).

Petrusning birsining rosul bolux üqün kandaq salahiyetkæ igæ bolux kerækliki toqruluk oyloqini orunluk, asasi bardæk kilöqini bilæn, uningda xubhisizki, Hudaning qadirliki toqruluk ikki qong hata kiyas hæmdæ bir qong kæmqilik bar; xunga, uning bu oylining «Hudaning oyloqanliri» amæs, dap ixinimiz. Emdi Petrusning kiyasliri wæ oyida bolöqan kæmqilik bolsa: —

(1) ðysaning tælimi wæ hayatioqa toluk guwahqi boluxi üqün, on ikkinqi rosuli bolidioqan adæm ðysa yær yüzidæ hizmettæ bolöqan qeojida (Yæhya payojambærning qemöldürux yürgüzgæn waqtidin tartip ðysaning asmanoqa ketürüluxigiqæ) jismaniy jæhættæ Uning yenida boluxi keræk idi.

(2) ðysaning elümdin tirildürülgænlikini «öz kõi bilæn kergæn» guwahqi boluxi üqün, ðysaning elümidin keyin asmanoqa ketürüluxigiqæ yænila u jismaniy jæhættæ baxqa rosullar bilæn billæ bolöqan boluxi keræk idi.

(3) Petrus tilöqa almiöqan, æmma rosulning salahiyitidæ boluxi üqün kæm bolsa bolmaydioqan muhim amil bolsa Mæsihning adæmni qakirixidur. Barsabas yaki Mattiyasta mundaq qakirik barmu? Ular buni eniklaxqa anqa intilmigæn ohxaydu.

Bizgæ Huda «on ikkinqi rosul»ning ornini besixqa, yæni bir «ul rosul» boluxqa hakiqiy bekitkæn kixi rosul Pawlustæk kørünidu (mundaq deginimiz, Mattiyasning birhil «rosulluk hizmet»i yok, degænlikimiz amæs — 4:33, 5:12ni kørüng). Mæsih yær yüzidæ hizmettæ turoqanda Pawlus Uningöqa ægixix bir yakta tursun, biliximizqa, hætta Uni kørüp bakkanmu amæs. Lekin u Mæsihning tirilgænligigæ guwahqi bolup qikti; qunki Mæsih Özini uningöqa alahidæ ayan kilöqan («1Kor.» 9:1ni kørüng). Uningöqa yænæ Mæsihning yær yüzidiki yürux-turuxliri toqruluk kæp tæpsilatlar wæhiy arkilik ayan kilinoqan (mæsilæn, Huda uningöqa ðysani æslæydioqan «kæqlik tamak», yæni «nan oxtux»ning tæpsilatini wæhiy bilæn ayan kilöqan («1Kor.» 11:23-26 wæ «Gal.» 1:10-12ni kørüng). Xundaq bolupla kalmay, u baxqa rosullar bilæn selixturoqanda, Mæsihning iqki hayati, elümi wætirilixining æhmiyiti toqrulukyukiri dærijidæ wæhiylærni tapxuruwalöqanidi. U özining rohij tuöquluxi toqruluk «wakitsiz tuöquloqan bowakmæn» dæydu («1Kor.» 15:8-9) — demæk, «rohij tuöquluxum normal jæryan arkilik amæs, bælki nahayiti kiska waqit iqidæ hamilæ bolup tuöquloqanidim». Uning bundaq degini xubhisizki, uning rosullukqa kirixkænlikini baxqa rosullarningki bilæn selixturux idi. Ular bolsa Mæsihkæ üq yerim yil ægixip øgængæn, æmma Pawlus bolsa adæmning æqliy kabiliyitidin exip qüxidioqan, tuyuksiz wæhiylær bilæn biraqla rosulluk hizmetkæ qektüzülgæn.

Ræbning Pawlusni qakiroqanliki wæ uni hizmetkæ tæyinligænliki baxqa rosullarni qakiroqanliki wæ hizmetkæ tæyinliginidin roxan idi. Xuning bilæn Petrus koyöqan xærtlærgæ

«Rosullarning paaliyatliri»

qariqanda u «on ikkinji rosul» boluxka tolimu layaqatlik idi — birak u Masih yer yuzida hizmatte boloqan waqtida u baxka rosullar bilan billa jismaniy tenda hazir bolmioqanidi! Petrus xuningqa diqqat kilmioqanki, Huda kep ixlarda karamatlarni kersatkinida bizning (jismaniy jehatta) nak maydanda hazir bolux-bolmaslikimiz bilan qekkə uqrimaydu. U belkim oyliqinimizdin sirt baxka bir yol bilan ix keruxi mumkin. Uning sez-kalamioqa qariqanda U xundak kilixka amraqtur.

Biz okurmənlərdin, yukirida eytkinimizni bu məsilə toqruluk birər talax-tartixka asas kilmasliqini etuinimiz. Rosul Pawlus ezining salahiyiti toqruluk hərgiz mundak munaziriləxməytti. Əzi toqruluk u pəkətlə: — «**Mən rosullar arisidiki əng təwinimən, rosul dəp atilixka layik əməsmən; qünki mən Hudaning jamaitigə ziyankəxlik kılqanmən**» dəydu («1Kor.» 15:9).

Biz baxka on bir rosul Hudaning toluk pilanini məlum jəhəttə qüxənmigən bolsa, Uning Pawluska tapxuroqan wəhiylirininimu qəbul kilip qüxinixkə toluk təyyarliki bolmaslikimu mumkin idi, dəp oylaymiz.

Musa pəyoqəmbərnin bəxariti toqruluk (3:22-23) «Manga ohxax boloqan bir pəyoqəmbər» kim?

«**Musa dərwəka mundak degənidi: — «Pərwədigar Hudayinglar öz kerindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pəyoqəmbər turoquzidu. Uning silərgə eytkən barlik səzlrini anglap, uningqa toluk itaət kilixinglar kerək! Qünki bu pəyoqəmbərnin səzini anglimaydioqanlarning hərbi hək kataridin üzüp taxlinidu».**

Roxənkı, Petrus bu səzlər Məsihni kərsitidu, dəydu. «Yh.» 6:14, 7:40dimu xundak, Musaning əmridiki kep ixlər Məsihni kərsitioqan «bəxarətlik misal» idi. «İbraniylarqa»diki qoxumqə səzimizni kərüng. Əmma kaysi yolda yaki kaysi jəhəttə Məsih bu bəxarətni əməlgə axuroqan?

Musa bolsa «ul pəyoqəmbər» idi — demək, İsrail üqün u Təwrat kanunida asasiy həkikətlər, jümlidin kurbanlik, kahinlik wə ibadət qedirigə baqlıq bəlgilimilərnı qəbul kılqan. Uningdin keyinki pəyoqəmbərlər əlwəttə bu ixlarnı əzgərtkini yok, belki bu kanun-həkikətlərnı asax kilip baxka bəxarətlərnı bərgən. Lekin Məsih kəlgəndə kurbanlik, kahinlik wə ibadəthana tügəydu — qünki U Əzi «əng ahırki kurbanlik» wə xundakla Huda təyinligən, ərxte olturoqan, Hudaning barlik həlkigə boloqan uluq bax kahin boldi. Xuning bilən Uningda Hudaoqa yekinxidioqan pütünləy yengi tüzüm barlikka kəltürülən. U xu yolda Musaoqa ohxax «ul pəyoqəmbər»; lekin U elip kəlgən yengi əhdə-tüzüm Musaning əhdə-tüzümidin qongkur wə uzun muddətlık (mənggölük!) idi. Əslidə İsrail həlki Musaoqa kulak salmisa bəhtisizlikkə uqrioqan yordə, hazir «Musaoqa ohxax yengi pəyoqəmbər» kəlgəndin keyin tehimu xundakki: —

«**Uning silərgə eytkən barlik səzlrini anglap, uningqa toluk itaət kilixinglar kerək! Qünki bu pəyoqəmbərnin səzini anglimaydioqanlarning hərbi hək kataridin üzüp taxlinidu».**

Əmdi Məsih kəndək yol bilən «Musaoqa ohxaydioqan pəyoqəmbər» bolidu?

(1) Musa baxka pəyoqəmbərlərgə selixturoqanda Hudani tehimu ziq munasiwəttə tonuqan. «Qan.» 34:10-12ni kərüng — u Huda bilən «**yüz turanə**» kərüxkən.

«Rosullarning paaliyatlari»

Rəb Əysa Məsihning Huda'Atisi bilən bolqan munasiwiti Musaningkidin zor dərjida tehimu ziq idi: — «**Əoqlu Atidin baxqa heqkim tonumaydu, wə Atinimu Ooql wə Ooql axkarilaxni layiq kergən kixilərdin baxqa heqkim tonumaydu**» («Mat.» 11:27)

«**Hudani heqkim körüp bakқан əməs. Biraq Uning koynida turoquqi yeganə Ooqli bolsa** (xundakla Əzi Huda bolqan) **Uni bildürdi**» («Yh.» 1:18). (Ahirki ayətkə qariqanda, Musa kergən Hudaning siyaki əməliyəttə uning wəkili bolqan Məsih idi).

(2) Musa Israilqə kutkuzoquqi idi. U «koza kurbanliki» arqilik ularni jismaniy kulluktin kutkuzup, ularning yer yuzidiki bir əlning «tuqulux»ioqa wasitə idi («1Kor.» 10:1-2, «Mis.» 12:1, «Əz.» 16:3-7). Xundakla u ularqə pəqət pəyojəmbər wə yetəqqla əməs, bəlki ularqə «padixah»dək bolqanidi («Qan.» 33:5).

Məsih bolsa Israilqimu, yat əlliklargimu Kutkuzoquqi bolidu, Əzi «koza kurbanliki» bolup ularni rohiy kulluktin, yəni gunahning ilkidin wə Xəytanning ilkidin kutkuzidu, xundakla ularning rohiy, samawi bir həlkning «tuqulux»ioqa wasitə bolidu; u əlwəttə ularqə pəyojəmbər, yetəqqi, padixah wə ularning Rəbbi boldi.

(3) Musa pəyojəmbər «kona əhdə»ni qobul kilip uning wasitiqisi boldi. Xu kona əhdə Hudaning «yer yuzidiki» həlki bolqan Israilning məwjudatlikining asasi idi.

Məsih «yengi əhdə»ning wasitiqisidur; yengi əhdə Hudaning ərxtiki həlki bolqan jamaətning mənəgğülük həyatining asasisdur.

15:36-41: Nemixqa Pawlus bilən Barnabas ayrilip kətti? Kimning toqra?

«**Lekin yənə birnəqqə künlərdin keyin Pawlus Barnabaska:— Biz burun Rəbning səz-kalamini yetküzgən həmmə xəhər-yezilarqə berip, qerindaxlarning yenioqa berip, ularning halini sorap kəlyli, — dedi.**

Barnabas bolsa Yuhanna (Markusmu deyilidu)ni billə elip barmaqqi bolqanidi. Biraq Pawlus aldinki qetim Pamfiliyə əlkisidə ularin ayrilip kətkən, Rəbning hizmitidə ular bilən billə dawamlıq səpər kilmioqan Markusni yənə elip berixni aqilanilik əməs dəp qaridi. Xuning bilən ikkiylən otturisida bə kəskin ihtilap bolup, ahir berip ular bir-biridin ayrilip ketixti. Barnabas Markusni elip, kemigə olturup Siprus arilioqa kətti. Pawlus bolsa Silasni tallidi; qerindaxlarning ikkiylənni Hudaning xapaitigə amanət qilixi bilən u ikkisi yoloqa qixti. U əmdi Suriyə wə Kilikiyə əlkillirini arilap etüp, hərqaysi jaylarda jamaətlərnə kuwwətləndürdi»

Pawlus Barnabas bilən bir-biridin ayrilix toqruluk jəzmən bir pikirdə boluxi bəlkim mumkin əməs. Biz pəqət təwəndiki bayqioqinimizni otturioqa qoyimiz, xundakla Pawlusning qarari bəlkim toqra idi, degən pikirgə qayilmiz.

(1) Kəngli ix tartmaydioqan adəm əməliyəttə hizmətkə yardım əməs, bəlki tosaluqi bolidu («Pənd.» 25:13, 10:26). Hudaning hizmiti bəribir qerindaxlarning həssiyatlıridin muhimdur.

(2) Markus Yuhanna bilən Barnabas nəwrə toqқан idi («Kol.» 4:10). Xunga Barnabas toqқанqilik kilip Markusqa yan besixi mumkin.

(3) Pawlus tapxuruwaloqan wəhiylər xübhəsiszki, Barnabasningkidin kəp idi. Xunga Barnabasning bu ixta Pawlusqa boysunioqa bəlkim toqra kələtti.

(4) Qerindaxlar dua kilip Hudaqə amanət qilqan kixi Barnabas əməs, bəlkim Pawlus idi. Xunga ular Pawlusningkini toqra dəp qariqan ohxaydu.

«Rosullarning paaliyatliri»

(5) Birnəqqə yildin keyin Pawlus Markusni hizmitigə yardəmqi süpitidə qaytidin qobul kilidu wə uni baxkilaroqa təwsiyə kilidu. Markus Pawlusning uningoqa bərgən sawaq-dərsini qobul qiləjan bolsa kerək.

(21:18-26) Pawlusning kəsəm iqx wə kurbanlik kilixi toqruluk

Pawlusning hətlirini okuəjan kixilər üqün uning ibadəthanida həywan soyup mundak bir kurbanlikni kilixi wə kəsəm iqximu oqlitə wə nalayik paaliyət bolup kərunidu. U hətliridə, Məsihning kurbanliqi əng ahirki, xundakla barlik baxka kurbanlikning ornini baskan dəp enik təlim bərgən əməsmu? Bundak kurbanlik kilix əgər Hudaning Məsihdə boləjan uluə oqlibisigə asiylık kilix bolmioqandimu, həq bolmisa «arkioqa qekinix» bolmamdu?

Bu soaləja jawabən, baykimimizni, xundakla təwəndiki soallarnimu otturioja qoyimiz. Okurmənlər bulardin əzi huləsə qikiriwalalaydu: —

(1) 20-ayəttə rosul Yəqub Pawluska Yəhudiylar arisida nuroqun **«Təwrat kanunioja əməl kilixka intayin kizəjin»** etiqadqi bar dəp ukturidu. Bundak «kizəjinlik» ibadəthanidiki həywan kurbanlikliri wə kaidə-rəsimlərdə dawamlıxıni əz iqiğə alidu, dəp qaraymiz. Undak bolmioqanda Pawlusning bu paaliyətlərgə kətnixixi ularni kəndəkmə «u bizgə ohxax» dəp hatirjəm kılalisun?

(2) 21-ayəttə Yəqub Pawluska bu yengi Yəhudiylar etiqadqılarning «Pawlus Rim imperiyəsi boyiqə Yəhudiylar həlkigə Təwrat kanunioja yaki Təwrattin qikəjan kaidə-yosunlarəja boysunuxni əməs, bəliki ularni taxlaxni əgitidu» degəndək oyda boləjanlikini ukturidu. Bu məsilə Yəhudiylar əməslərnin Təwrat kanunioja yaki kanuninın məlum kismini tutuxi kərəkmu-yok degən məsiligə pütünləy ohximaydu («Rosullarning paaliyatliri» 16-babta muxu məsilə bir tərəp kılinoqanidi).

(3) Muxu yərdə birnəqqə soalni qoyimiz: — Yerusalemdiki jamaəttə yətküzölğən təlim (Yəqubning wə baxka əksəqallarning təlimi)ning məzmuni nemə idi? Nemixka bu «yengi etiqadqılar» xundak **«Təwrat kanunioja əməl kilixka intayin kizəjin»**? Qünki Hudaning pılanida Təwrat kanuninın birinqi məksiti əzimizning gunahka qəmgənlikimiz, Hudaning kanunini əməlgə axurulmaydioqanlikimiz, xundakla Kutkuzəjuqi-Məsihgə zor mohtajlikimizni kərsitixin ibarət idi («Rim.» 3:19-28, 7:4-13, 8:3, «Gal.» 2:11-21ni kərunğ). Nemixka bu kixilərgə baxka barlik kurbanlikning ornini baskan uluə wə ahirki bir kurbanlik bar dəp əgitilmigən?

(4) Bu kixilər nemixka Pawlus Yəhudiylarəja Təwrat kanunini taxlax kərək dəp əgitidu, dəp oylaydu? Kim ularning muxundak oylıxiəja yol qoydi? Yerusalemdiki jamaəttə Pawlus üqün həkikiy əhwalni ayan kıləjudək jür'ətlik adəm yokmidi?

(5) Əməliyəttə, Pawlus bundak təlimni həq bərgən əməs. Uning bu tema toqruluk boləjan təlimini əzining munu səzi bilən yioqinqəqlaxka bolidu: —

«Həmmə etiqadqi ərkindur». Demək, həm Yəhudiylar əməslər həm Yəhudiylar Təwratta bəlgilənkən rəsim-kaidilərnin hərəkəndək bir kismioja (məsilən, xabat (xənbə) künidə dəm elix degəndək) riayə kılıxni halisila, u xundak kılıxka ərkindur; əmma ohxaxla undak kılıxni halimisimu, umu ularning ərkinlikidir. Pawlus ya buni yaki uni kılıxka dəwət kılmaydu («Rimliklarəja» 14-babni kərunğ). Əmma kurbanlik məsilisidə bolsa uning: — «Əysə Məsihning gunahlarıni yuyux üqün Əzini kurbanlik kılıxi bilən barlik baxka kurbanliklər inawəttin

«Rosullarning paaliyatlari»

kalduruloqan» degən təlimi bək roxəndur.

(6) Pawlus yənə «həmməylən ərkindur» dəp təlim bərgini bilən u yənə muhəbbət yolida baxqılarning etikadiya yaki etiqadni qobul qilixqa tosalıq bolmaslıq yaki wijdaniya ziyan yətküzməslıx üqün baxqılarning hata oy-pikrirligə kəngül belüximizgə toqra kelidu, dəp ęgitidu. Bizning ərkinlikimizdin məlum ixalarda bəhrimən boluximiz tüpəylidin ular muqəddəs etiqadimizya səl qarisa, undaqa ularning hata oy-pikrirligə waqitlik masliximizya toqra kelidu. Məsılən, etiqadqılar hərəkəndə gəxni yesə bolidu. Lekin baxqılarnı ęyimizdə azadə həs kıldurux üqün qoxqa gəxini ęygə kirgüzməslikimiz danalıq ix bolidu.

Xunga bu yərdə Pawlusning haywan kurbanlıqlirya katnixixi bu kurbanlıqni inawətlik dəp ętirap qilixya barawər bolmisimu (əməliyəttə bu hil kurbanlıq əslı gunahni yuyidiyan əməs, bəlki «təxəkkür kurbanlıqı» yaki «kəsəm iqix kurbanlıqı» bolsa kerək idi), lekin Yerusalemdiki muxu ajiz etiqadlıq kərindaxlirini dəp u «**ınak-hatirjəmlikning rixtisi bilən, Rohta bolıyan birlikni tutux**»qa intilidu. Buningdə əhlak jəhəttin hēqkəndə qekinix bolmaydu, pəkət Yəhudiy kərindaxlarning etiqadida kəmlıx bolidu, halas. Xübhısizki, Pawlus keyinqə ularning ixənqi wə kəngül belüxigə ęrixsəm, ularya ixlarnı toqıraraq qüxəndürimən, degən ümidə bolıyan. Lekin hazır bolsa u bu tət kixining yeniyə berip paaliyitigə katnixipla kəlməy, bəlki ularning kurbanlıqlirining qikimini öz üstigə alidu. U bundak kiyin əhwalə əslidə hərgiz qüxürülməslikı kerək idi, lekin u xapaət bilən uningya səwr qilidu wə xundakla ęzi daim təwsiyə qilidiyan mēhir-muhəbbətning yənə bir ülgisini kərsitip beridu: —

«**Muhəbbət səwr-təkətlik, mēhribanlıqtur:**

Muhəbbət həsəthorluk qılmaydu:

Muhəbbət ęzini mahtımaydu,

Təkəbburluk qılmaydu,

Nomussizlik qılmaydu,

Öz mənəpətinı kəzləp yürməydu,

Teriktürülməydu,

Qənglidə ęqmənlik saklımaydu;

Həkqaniysizliqtin huxal bolmaydu,

Bəlki əməliyəttin, həkikəttin huxal bolidu;

Həmmə ixta qərsiki kənglik qilidu, həmmigə yüzlinip Hudaya ixinidu, həmmə ixqa umid baqlaydu, həmmigə qidaydu.

Mēhir-muhəbbət hərgiz tügiməydu».(«1Kor.» 13-bəbtin).